

≡ LEON BLOY ≡

EXEGESE OBECNÝCH RČENÍ

≡ STUDIUM ≡

STARÁ ŘÍŠE / MORAVA

· LÉTA PÁNĚ CMV

STUDIUM vydalo již :

LEON BLOY / **Syn Ludvíka XVI.** Přeložil Josef Florian. Formát 12 × 16 cm. Stran 208. Cena K 1.64. Motto: Kniha byla popsána vnitř i zevnitř, a bylo v ní psáno naříkání a píseň žalostná a běda. (Ezechiel II, 9.) Tištěno 444 ex. Na skladě dosud 50 exempl.

LEON BLOY / **Brelan Vyobcovaných.** (Hrozné dítě, Blázen, Prašivec.) Velkost 12 × 16 cm. Str. 96. Cena K 1.10. Tištěno 444 exempl. Dosud na skladě 60 exempl.

Knižka pojednávající o Barbey d' Aurevillem, Arnoštu Hellovi a Verlainovi, demonstruje nenávist moderního křesťanstva k umění.

STUDIUM (Červenec 1905),

sborník, v němž zastoupeni tito autoři: Francis Jammes, Marcel Schwob, Leon Bloy, Georges Polti, E. Hello, Barbey d' Aurevilly, C. Lemmonnier, O. Zupančič, Jakub Deml, Josef Florian, Felicien Rops (z „Dábelských“). Rajon (Podobizna Barbey d'Aurevillyho). -- Cena 1.44. K.

FRANTIŠEK BÍLEK / **Život.** Album o 35 listech ve 3 sešitech, vel. 28 × 38 cm. Slovný doprovod od Jakuba Demla. Cena K 6.60. Na skladě 45 výt.

FRANTIŠEK BÍLEK / **Svatá Anna,** Prokletí Cháma, Píseň, Čtení Evangelia (7 listův). Cena 2 K.

EXEGESE
O B E C N Ý C H R Ě N Í

Od téhož autora
v češtině vyšlo :

Zde se vraždí velcí lidé,
r. 1902.

Syn Ludvíka XVI., r. 1904.

Brelan vyobcovaných,
r. 1905.

== LEON BLOY ==

EXEGESE

OBECNÝCH RČENÍ

== STUDIUM

STARÁ ŘÍŠE / MORAVA

LÉTA PÁNĚ CMV

Přeložil a s pomocí přátel vydal **JOSEF FLORIÁN**, pořadatel i vydavatel **STUDIA** ve Staré Říši na Moravě.

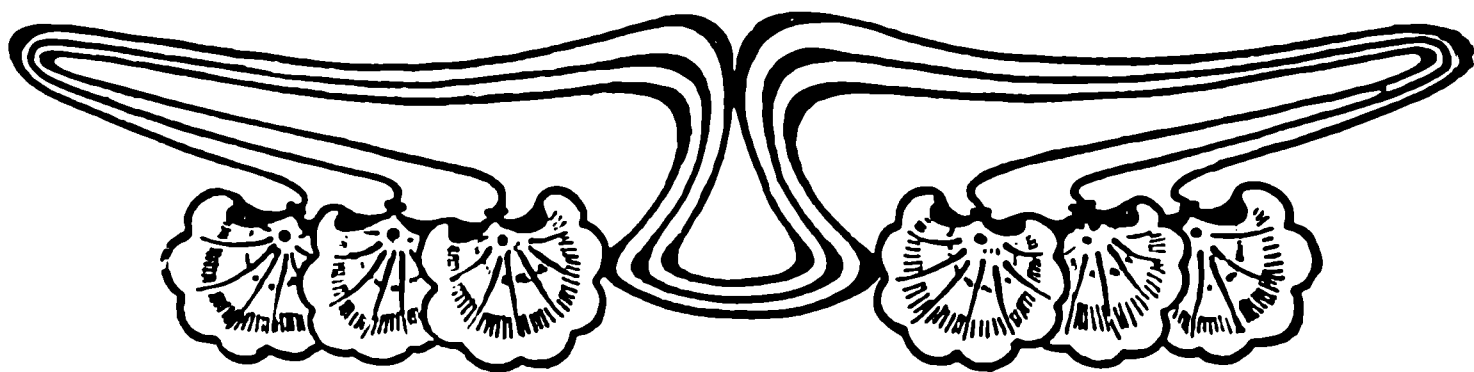
Expedice v **Babicích**, pošta **Lesonice** u Mor. Budějovic.

444 exemplářů výtisku: Dělnická knihtiskárna v Praze a Josef Jahoda v Mor. Budějovicích.

**Neumírali všichni,
avšak všichni byli na-
kaženi.**

**Živočichové
morem onemoc-
něli.**

Renatu Martineau

Vzpomeňte si, milý příteli, na naši kapličku Svaté Anny a Svatého Renata, tak skrovňounkou a tak chudičkou, tam dole u Oceanu. Na památku této kaple a pohostinství v Ker Saint-Rochu prosím Vás, byste přijal věnování této knihy, vážnější a bolestnější, než jak na pohled vypadá, v níž jsem ukázal, jak se mi glí-
bilo, glo, jímž se umírá.

Vaše jméno sdružené s mým jménem od této první stránky odsuzuje Vás k sdílení mých nehod. Kterak by bylo možno Vám, příteli spisovatele jména zlopověstného, jež jste se odvážil jmenovati živým, uniknouti osudu, jenž naň čeká?

Naše setkání bylo zážrakem, přivolaným Bolestí a neopomene se Vám říci, že trvalost našeho přátelství jest zážrakem druhým. Není-li nejpodivnější, když člověk uniknul s nadšením z Obecných Rčení, kde se dobře obědvá, by se došlo k hrdinskému se mnou ohryzování lebek blbců v samotě?

Laňny, 31. prosince 1901.

Leon Bloy.

DNES, 30. září, počínám vzýváním
Svatého Jeronýma, tvůrce Vulgaty,
liktora všech Proroků, inventár-
níka Obecných Rčení, plného
slávy.

Zlehčuje se tím snad úcta k tomuto
podivuhodnému doktoru, jež Církev poctila
názvem *Maximus* a jež koncil tridentský
zaslouženě prohlásil za Notáře Ducha Sva-
tého? Nemyslím.

Oč se jedná ve skutečnosti, ne-li o to,
bychom vyrvali jazyk pitomcům, strašným
a naprostým blbcům tohoto století, jako

Svatý Jeroným přivedl k mlčení Pelagiany
nebo Luciferiány svého času

Jaký to sen, oněmiti konečně Buržou?

Vím dobře, že záměr ten musí se zdáti
velmi nesmyslný. Avšak neztrácím naděje,
že to dokážu lehkým, ba i příjemným vý-
konem.

Pravý Buržoa, totiž ve smyslu moderním
a též jak možno všeobecném člověk, jenž
nikterak neupotřebuje schopnosti myšlení, a
jenž žije neb zdá se žíti, aniž by byl po-
háněn, byť jen jediného dne potřebou něco
pochopiti, ať to cokoliv; autentický a nepo-
pěrný Buržoa jest nutně omezen ve své řeči
na velmi malý počet vět.

Rejstřík zděděných úsloví a rčení jemu
postačujících, jest nanejvýš nepatrný a ni-
kterak nepřekračuje několik stovek. Ach!
kdyby nám bylo dosti žehnáno, bychom mu
vychvátili tento skrovný poklad, jaké to
rajské mlčení sneslo by se ihned na naši
potěšenou zeměkouli!

Když administrativní úředník nebo to-
várník tkaniv připomíná na příklad: »že se

---

to nepředělá; že nemůžeme každý míti, že záležitosti jsou záležitosti; že medicína jest kněžství; že Paříž se nepostavila za jeden den; že děti se o to neprosí, by přišly na svět; atd., atd., atd.,« co by se stalo, kdyby se jim okamžitě dokázalo, že jeden nebo druhý z těchto stoletých otiskův odpovídá některé skutečné božské Vlastnosti a má moc zatřásti světem a bez slitování rozpoutati katastrofy?

Kterak by se poděsil takový pivovarník neb obchodník se železem a zbožím smíšeným, kořistí jakých hrůz stali by se lékárník a dozorce mostův a silnic, kdyby najednou jasně postřehli, že nevědomky vyjadřují věci zcela neobyčejné a přehnané; že toto slovo, jež právě vyslovili po sta milionech ostatních bezhlavců, jest opravdu uzmuťo tvůrčí Všemohoucnosti, a že na toto slovo mohl by velmi dobře vytrysknouti nový svět?

Zdá se ostatně, že hluboký instinkt jakýsi uvědomuje je o tom. Kdo nezpozoroval zchytralou opatrnost, vážnou a slavnostní

---

povážlivost a zdrženlivost, *morituri sumus*, těchto statečných lidí, když vyjadřují zplešnivělé průpovědi, jež jim byly odkázány v závěti století a jež zanechají dědictvím svým dětem?

Když porodní bába pronáší, že »peníze nepřinášejí štěstí«, a když prodavač drobů jí obmyslně odpovídá, že »k tomu nicméně přispívají«, tu tito dva auguři mají neomylné tušení, že si takto vyměnili vzácná tajemství, že si odhalili vespolek tajné prostředky k dosažení života věčného, a jejich tváření odpovídá nevyjádřitelné důležitosti tohoto dohodnutí.

Jest příliš snadno říci, čím se zdají býti některá *loci communes*. Avšak kdo poví, čím jsou ve skutečnosti?

Proč vlastně jsem se doporučil Svatému Jeronýmovi? Tato veliká osobnost nebyla pouze nepřekonatelným záznamcem Slova, jež se nemění, skladníkem Obecných Řčení plných bleskův a hromů Nejsvětější Trojice. Byl zvláště vykladačem, Bohem nadchnutým komentátorem.

S autoritou mnohem větší, než u člověka nalazáme, učil, že Bůh vždycky mluvil Sám o Sobě, výhradně o Sobě, ve formách symbolických, v podobenstvích a obrazech Zjevení božího skrze Písmo svaté, a vždycky řekl tutéž věc tisícerým způsobem.

Doufám, že tento vznešený Doktor ráčí přispěti svou pomocí pamfletáři dobré vůle, jenž by byl nesmírně šťasten, kdyby mohl znepokojiti zase jednou obyvatelstvo Ninive, věčně »neschopné rozeznati stranu pravou od levé«, — a znepokojiti je tou měrou, aby se neznámé hněvy odpoutaly!

K tomuto výsledku by se došlo bezpochyby, kdyby mi nebyla odepřena nebeská slast dokázati nezvratnými důvody neúprosné, bronzově tvrdé dialektiky, že i nejprázdnější buržoové jsou, aniž by to věděli, strašnými proroky, kteří nemohou otevřítí úst, aby neotřáslí hvězdami, a že propasti Světla jsou bezprostředně a bezodkladně dovolávány bezednou jamou jejich Hlupství.

I.

BŮH TOHO TOLIK NEŽÁDÁ !

Jaký to nadpis pro vykladače občanského Zákonníku! Žert velmi snadný; nutno však přenechat zábavu laskavě pp. žurnalistům nebo kancelářským písalům. Případ jest vážný.

Což netrnete úžasem, když přemýšlíte, že taková věc pronáší se mnohomilionkrát za den před zhanobenou a uplvanou tváří Boha,

---

jenž »žádá« hlavně, by byl požíván! Ustavičné smlouvání zahrnuté v tomto obecném rčení proto tolik rozrušuje, že na světlo vynáší nedostatek chuti světa, jenž přece jest sužován hladem a donucován živiti se svým lejnem.

Bylo by dětinstvím ukazovati, že v této větě, mnohem tajemnější, než jak by se myslelo, veškerý důraz jest na slově tolik, jehož nejasná hodnota jest vždy v šanc vydána libovolné váze, jež není nikdy vynešena na veřejnost. To závisí přirozeně od stupně v hierarchii duší.

Poněvadž však sklon každé negace vede k nicotě, nebudeme opovážlivě usuzovati, řekneme-li, že neurčité »ž á d á« Boha jest stejné ceny jako nic, a že tento Bůh nemaje již čeho žádati konečně na svých ctitelích, kteří mohou svou horlivost neurčitě obmeziti, neví, co počíti ode dneška se svou Bytostí a svou Podstatou, a musí se nutně odstraniti. Vskutku, záleží tak málo, jak jen možno, na tom, zdali kdo má takové neb onaké ponětí o Bohu. On sám toho tolik nežádá, a v tom jest podstatné těžisko.

Když napomínám svou pradlenu, pí. Alarikovou, by nezaprodávala poctivost své poslední dcery, jak to dosud učinila se čtyřmi staršími jejími sestrami, nebo když bážlivě předkládám svému domácímu pánu, p. Dubaiserovi, příklad několika Světců, jimž se nezdálo nevyhnutelným k sociální rovnováze odsuzovati k smrti malé dítky, a když tyto ctihodné osoby mi odpovídají: — Jsme též pobožni jako vy, avšak Bůh toho tolik nežádá . . ., musím přiznati, že jsou velice roztomilé, že nepřipojují: naopak! ačkoliv by to byl samozřejmě, nutně kořen jejich myšlenky.

Mají pravdu bezpochyby, neboť logika Obecných Řčení neodpouští. Jestli Bůh nežádá toho tolik, jest nucen nepřemožitelným důsledkem žádati toho méně a méně, opakuju to, a na konec všechno odmítnouti. Co pravím? Předpokládaje, že mu i tehdy zůstane trochu života, octne se brzy v nejnaléhavější nutnosti a připustiti musí, by se žilo jako prasata, a vrhnouti zbytek svého hromu na čisté a na mučedníky.

Ostatně buržoové jsou příliš hodni zbožňování, než aby se nestali sami Bohy. Jen k nim slušno se žádostmi se obracet, jediné k nim. Všechny imperativy jim patří a můžete býti ujištěni, že den, kdy budou příliš žádati, bude právě dnem, v němž počnou si uvědomovati, že nežádají zcela dosti . . .

— A teď já žádám vašich koží, nestoudná, sviňská čeládko! řekne jim Někdo.

II.

NIC NENÍ ABSOLUTNÍHO, ČILI: VŠEHO S MĚROU.

Důsledek předešlého. Většina lidí mého pokolení slyšela to celé své dětství. Pokaždé, když opilí jsouce nechutí a ošklivostí vyhledali jsme nějaká prkna lešení, bychom se ustranili a zde vyskákali a vyblili se ze všeho toho puchu a hnusu, ukázal se nám Buržoa, ozbrojen tímto hromem.

Tehdy nutně musili jsme dosaditi zase v panování výnosné Relativní a počestné Sviňstvo.

Pravda, skoro všichni v tom na štěstí zdomácněli a stali se po pořádku olympsky Vznešenými.

Vědí přece tito pijani nečistého nektaru, že není opovážlivějšího nad odvolání Neodvolatelného, a že to zahrnuje povinnost sám státi se Stvořitelem nové země a nového nebe.

Jestli dáte své čestné slovo na to, že »není nic absolutního«, patrně aritmetika z téže okolnosti stává se uprositelnou a nad nejnepopěrnějšími axiomy přímočarné geometrie vznáší se nejistota. Ihned pak jest otázkou, zda jest lépe svého otce uškrtníti neb neuškrtníti, zda jest stejné míti dvacet pět haléřů neb čtyřiasedmdesát milionů, několikrát býti kopnut do zadnice nebo státi se zakladatelem dynastie.

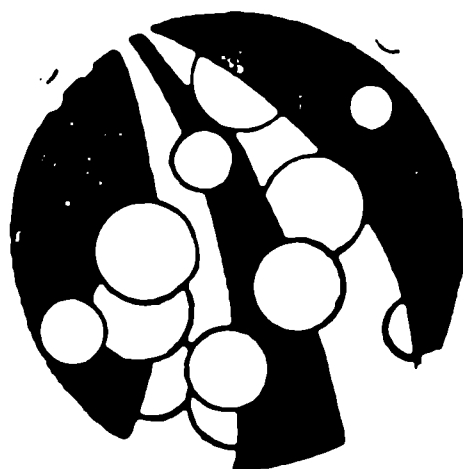
Konečně všechny identity padají. Není »absolutní«, že tento hodinář, narozený r. 1859 k pýše své rodiny, jest dnes stár 44 let, a že není dědouškem tohoto seniora našich baličů, jenž byl zplozen v době Stodenní vlády Napoleonovy — a rovněž tak

---

---

bylo by odvážno obhajovati, že štěnice jest výhradně štěnicí a nesmí si osobovati nároků na to, by ji měli lidé za erbovní štít.

Za takových okolností shodneme se v tom, že už z povinnosti jest třeba stvořiti svět.

III.

LEPŠÍ JEST NEPŘÍTELEM DOBRÉHO.

Přiznávám se na tomto místě, že mne zmáhá moje úloha a jsem hrozně pokoušen, bych sestoupil se své kazatelny. Exegese, běda znamená vysvětlení, výklad, a hle, teď tato obluda Obecného Rčení přichází mi vstříc na cestě do Theb. Bezpochyby nikdy nebyla předložena Edipovi hádanka nesnadnější.

Hledme však.

Jestli Lepší jest nepřítelem Dobrého, jest nutně třeba, by Dobré bylo nepřítelem Lepšího, neboť filosofická abstrakta znají právě tak málo odpuštění jako pokory. Člověk může odpovědět láskou na nenávist, idea nikdy, a čím jest tato idea výtečnější, tím více se vzpírá a vyhazuje zadníma nohama.

Tvrdíme tedy dle toho, že Dobré hrozí se Lepšího a že divoká nenávist je rozdvójuje. A tak bude jedno druhé užíratí na věky věkův. Avšak, co tedy jest Dobré a co jest Lepší a jaký jest původ jejich sporu? Co chce na nás tento gramatický manicheismus?

Jest na příklad dobře býti hlupákem a lépe míti genia? Když se řekne, že Bůh všechno učinil pro Lepší, má se rozuměti tím, že nic neučinil pro Dobré? V které metafysické jeskyni vyhlásil válku tento komparativ tomuto positivu? Z toho aby se člověk zbláznil.

Kladu hlavu do obou dlaní a sám sobě velmi sladce domlouvám: — Hleď! ještě jednou, milý příteli, můj poklade, ubohý

---

hošku! jen trochu klidu, snad to chytíme za pravý konec. Řekli jsme nebo slyšeli jsme, jak se praví, že Lepší jest nepřítelem Dobrého, není-liž pravda? Nuže, co jest nepřítelem Dobrého, ne-li Zlé? Tudíž Lepší a Zlé jsou totožny. Ejhle, teď se poněkud vyjasňuje, zdá se . . .

Ano, avšak jestli Lepší jest opravdu Zlé, budeme hned nuceni uznati, že Dobré jest také Zlé, a sice uznati tak na základě obvyklého a velmi nepopěrného usuzování; neboť všichni lidé přiznávají, že Dobré jest samo sebou lepší než Zlé, a poněvadž, jak jsme dokázali, Zlé jest Lepší, tedy Dobré jest lepší než Lepší, jež by tedy bylo Horší!!!???

To to dopadlo! Ariadna mne propouští a slyším řvátí Minotaura.

IV.

ŠPITÁL NENÍ POSTAVEN PRO PSY.

Toto zde, — potřeba to říci? — jest anti-fráse. Ten náš Buržoa, vždy usmívavý a uspokojený, rád používá této řecké formy starého povídkářského umění. Naskytne se nám podobný zjev.

Jest tedy třeba čísti důrazně: Špitál jest postaven pro psy. V tom smyslu, jenž jedině jest pravý, Buržoa mluví jako nějaký Bůh. Prostí lidé by tak za nic nedovedli mluvit.

Otvírám Sylva allegoriarum Bratra Jeronýma Laureta, učence ve foliantu, tištěného v Lyoně r. 1622 nákladem Barthelemy Vincenta pod znakem Vítězství, a nalézám toto pod slovem Canis: »Pes jest živých k službě člověka, aby ho obveseloval svou společností a svým lísáním. Štěká na cizince. Jest nečistý, plný vzteklosti a náramně vilný. Střeží stáda a honí vlky. Jest žravý a masožravý a shltá, co vydávil.«

Moderní věda, jíž jest pokolení lidské dlužno za tolik prospěšných objevů, kromě toho má za to, že pes jest čtyřnožcem a že mu chybí článkovaný hlas. Avšak není zde místa k tomu, bychom se zdržovali při těchto hypotézách. Ostatně jest pes a pes, toť velmi dobře známo.

Pes, pro něhož špitál jest postaven, toť masožravec, nečistý masožravec, jehož společnost přestala se líbiti, neschopný ode dneška ohrožovati ať kohokoliv, jenž nemá již síly k štěkání, ježž vlastně stádo musí opatrovati a ježž ohrožuje zub vlků.

Kterému jinému, ptám se, byly by otevřeny tyto znamenité asyly, v nichž se chcípá s tolikerou útěchou v náručí Správy nemocnic a chudobinců? Opravdový, samojediný, autentický pes, toť — ať už počet tlap a síla v seknutí jeho čelistí jsou jakékoliv — každý, jenž nemůže již ničeho vynést, a k chovu se nikterak nehodí. A právě pro tohoto, výlučně pro tohoto pracuje Administrativa se svislými cecky, jež sama sebe kojí krví se smrtí zápasících. Spořádaný Buržoa, dbalý správných zákonů, tomu tak chtěl.

Neníť on Pánem? Neníť Bohem živých a Bohem mrtvých? Od té doby, jakmile Codex Napoleonův povýšil ho v náhradu Jehovy, nikdo ho nesoudí a on činí zevrubně, co se mu líbí. Nuže, líbí se mu býti, už tomu tak jest, Dobrým Bohem psů.

V.

CHUDOBA NENÍ HŘÍCHEM.

Druhá antifrása. Byl byste tak laskav, ó můj roztomilý pane domácí, a poučil byste mne, co může býti hříchem nebo zločinem, jestli ne chudoba?

Myslím — a to jsem ostatně už dosti vylíčil, — že chudoba jest jediným hříchem, pouhým zločinem, výhradnou hanebností, neodpustitelným a velmi obzvláštním zpro-
nevěřením se své povinnosti. Tak tomu rozumíš, není-liž pravda? ó ušlechtilá sběři, jež soudíš svět?

Ať se to tedy jednou pro vždy prohlásí, že chudoba jest tak nectná, že jen nejsvrchanější cynismus nebo nejnaléhavější a nejpronikavější křik svědomí k zoufalství může se k ní přiznati, a že není trestu, kterým bychom mohli za ni pykati.

Člověk jest tolik povinen býti bohat, že přítomnost jediného chudáka volá do nebe jak ohavnost Sodomská a strhává šat se samého Boha, nutíc ho vtěliti se a procházeti se pohoršlivě po této zemi, oděn jsa pouze cáry svých Proroctví.

Nuzota jest bezbožností, ohavným rouháním, jehož ošklivost není možno vyjádřiti a před níž couvají jak hvězdy, tak i slovník.

Ah! jak se špatně rozumí Evangeliu! Když se čte, že »jest snadněji velbloudu projíti uchem jehly než bohatci vstoupiti do království nebeského«, třeba býti slepým, by se nevidělo, že toto slovo vylučuje ve skutečnosti jedině velblouda, poněvadž všichni bohatci bez výjimky jsou zcela jistě posazeni na zlatých stolicích Ráje, a že následovně jest jim docela nemožno ve skuteč-

---

---

nosti vstoupiti na místo, kde již jsou usazeni; toť od jakživa! Ať tam venku provlékají se velbloudi jehlami a ať si pomohou, jak budou moci. Není jinak proč se tím zabývati.

Toto Obecné Rčení více než kterékoliv jiné svědčí o vznešené stydlivosti Buržoa. Toť závoj, jež dobrotivě vrhá s božským úsměvem mládenců v amfitheatru na nejhroznější rakovinu lidstva.

VI.

NEJSME DOKONALÍ

Eskulap Svatební, přesvědčiv se, že stařec obdržel dostatečný počet ran nožem a že jistojistě vydechl, co se obvykle nazývá posledním vzdechem, pomýšlel předem na to, by si zaopatřil nějaké vyražení.

Tento rozvážný člověk naznával, že provaz neměl by býti stále napjat, že jest rozumno občas se zotaviti a že každá námaha zasluhuje své mzdy.

Před chvílí šťastnou náhodou padl na značnou summu.

Rád jsa na světě a svědomí řádně napustiv si jemnou voňavkou, chodil sem a tam pod kaštiny nebo pod platany, vdechuje s rozkoší vonný vánek večera.

Bylo jaro, nikoliv ono podezřelé a hostcové jaro rovnodennostní, avšak opojná vesna na začátku června, když obejmutí Blíženci couvají před Rakem.

Eskulap, zaplavený libými dojmy a oči maje slzami rozmočené, pocítil se býti poctivcem.

Zatoužil po štěstí pokolení lidského, po bratrství litých šelem, ochraně utištěných, potěše všech trpících.

Jeho srdce plné odpuštění sklonilo se k nuzným. Rozdával do natažených rukou hojnou almužnu v měděných mincích, jimiž jeho kapsy byly natlačeny.

Ba vstoupil i do kostela a účastnil se společné modlitby, již stádo věřících odříkávalo. Klaněl se Bohu, říká mu, že miluje svého bližního jako sebe samého. Díky vzdával za statky, jež obdržel, neboť přišel k poznání, že byl vytržen z nicoty.

Žádal, aby byly rozptýleny temnoty, jež mu škrývaly ošklivost a zlobu hříchu, úzkostlivě prozpytoval své svědomí, odkryl v sobě zažrané nedokonalosti, nevyplenitelné bodláčí: hnutí marnivosti, netrpělivosti, roztržitosti, opomíjení, opovážlivé posuzování a málo laskavé chování k lidem, atd., avšak zvláště lenost a nedbalost v plnění povinností svého stavu.

Skončil dobrým předsevzetím, že bude ode dneška méně křehký, prosil o pomoc nebes pro umírající a pocestné, žádal, jak se sluší, o to, by byl chráněn přes noc a proniknut těmito pocity, běžel do nejbližšího hampejzu.

Neboť měl zalíbení pouze v čestných radostech. On nebyl z těch lidí, kteří odávají se snadně rozpustilým vyražením. Klonil se spíše k přísnosti a stěží se mohl uhájit směšné vážnosti. Zabíjel, aby žil — jako většina počestných lidí — poněvadž není hloupého řemesla. Byl by mohl po příkladě jiných lidí vychloubati se nebezpečími tak choulostivého zaměstnání. Avšak

---

---

dával přednost mlčení. Květy jeho duše, podobné svlačci, rozvíjely se pouze v polostínu.

Zabíjel doma v bytě, zdvořile, slušně a v nejvlastnějším smyslu slova. Možno říci, že to byla práce krásně prováděná.

Nesliboval, co bylo nemožno mu splnit. On vůbec pranic nesliboval. Avšak jeho klienti si nikdy nenaříkali.

O jedovaté jazyky se nestaral. Dětej dobře a ať si mluví kdo chce, co chce. Taková byla jeho průpověď. Souhlas jeho svědomí mu postačoval.

Jsa především člověkem klidné domácnosti, nebyl k spatření leda velmi zřídka v kavárnách, a sami zlomyslní nepřítelové byli nuceni spravedlivě uznati, že nikde s nikým, kromě v bordelu, se nestýkal.

V tomto hostinném příbytku rozechřál se láskou k mladému děvčeti lehce oděnému, jež přivedlo k rozkvětu tento ústav a svou předčasnou virtuositou rozněcovalo k nadšenému obdivu. Sotva vyšlo z dětských let, již četné salony je obdivovaly.

Šťastný Eskulap uměl milovati, jak se patří, a zdálo se, že čas »zastavil svůj let«, když tyto dvě bytosti byly skloněny jedna k druhé nad mystickým jezerem.

Uchvacující Kočička nechtěla již ničeho vědět, jakmile se objevil její Kartusiánek, a často tento byl nucen, přivést ji pevnou rukou k vědomí jejího povolání a jejího umění, když staří páni pozbývali trpělivosti. Ona zas odpovídala mu ušlechtilými posuňky . . .

Zkrátka ukládali si obezřele dosti hezké sumy. Kočička neužívala skoro ničeho. Vzduch a světlo stačily skoro na její toaletu týdenní, jež byla vždy velmi jednoduchá a dokonalého vkusu.

Ba již tušili odměnu v šťastné budoucnosti, jež na ně na venkově čekala v některé chýši, skryté pod šeříkem a růžemi, již jednoho dne mohou koupiti, a snili o pokojném a klidném stáří, jímž Prozřetelnost těm odplácí, kdož udatně bojovali.

Ano, bez pochyby, avšak běda! Kdo poví, kterak jsou marné lidské myšlenky?

Co právě následuje, jest nad míru bolestno.

Dnešní noci Eskulap se nedostavil. Dům tím trpěl více než možno říci. Ubohá Kočička zprvu zimničně rozčilená, potom pobouřená a konečně zrovna vyjevená přestala se líbiti.

Jistý belgický notář, jenž přinášel dlužní úpisy svých klientů, dostal zvučnou dvojici facek, nad nimiž žasli kolemjdoucí.

Škandál byl nesmírný a rozhodně muselo se to rozkřičeti. Avšak ona nechtěla »svoliti k ničemu a nikomu«. Nepokoj její konečně vzrostl v šílenství, takže opovrhujíc zákonem šla tak daleko, že otevřela okno, jež zůstávalo zavřeno od minulého 14. června a strašným hlasem volala svého Kartusiánka v největším nočním tichu.

Několik protestantských pastorů, aniž by opomenulo dáti průchod svému rozhořčení, vzalo do zaječích a od zítřka vážné žurnály předpovídaly smutně konec světa.

Mám to prozradit? Eskulap hýřil. Eskulap potkal hada.

Když opět vstupoval rozumně do lůna domácího krbu lásky, byl osloven přítelem z mládí, jehož neviděl od deseti let a jemuž se podařilo svést ho po prvníkrát v jeho životě.

Nevím, jakých sofismat použil tento osudný přítel, by ho odvrátil od přímé cesty, jež vede do nebe, avšak ožrali se tou měrou, že k jitru pohřešovaný milenec naříkající Kočičky najal vozku, by hned vyhledal Boj duševní, jež byl včera, jak se upamatoval, zapomněl u svého kuplířského hostitele a jež považoval za nevyhnutelný k svému vnitřnímu pokroku.

Věrný společník této noci doprovodil ho ruku v ruce až do světnice nebožčiny, kdež ho policejní komisař zdvořile očekával.

A tak vidíte, kterak jediná slabost zlomila dvě kariéry.

Nejsme dokonalí.¹⁾

---

¹⁾ Dojemné vypravování, jež jste právě četli, není na neštěstí zcela nevydáno. Bylo uveřejněno v mých Nezdvořilých povídkách u Dentu-ho r. 1894. Avšak neúspěch této knihy, zůstavší skoro neznámé, byl tak veliký, že vyjímaje několik zuřivců, kteří shromažďují i moje oškrabky, nikdo této stránky jistotně nikdy nečetl. Jinak proč znovu začínati věc tak dobře provedenou a jak bych mohl napsati jiné jasnější obtlumočení věci té?

VII

NEPOČESTNÍ LIDÉ BOJÍ SE SVĚTLA.

A což čestní lidé! Myslí snad kdosi, že světlo jim dodává důvěry? Ah, kdyby se mělo ještě stvořiti, nevím, co by dělali padouchové, avšak vím dobře, co by nečinili čestní lidé.

Nevidíme již příliš jasně na naší planetě, kde i největší jasnovidci tápají. Zatím však se zdá, že je toho až až, poněvadž se každý skrývá. Co by se stalo, kdyby Věda, tolik

---

obdivovaná p. Zolou a tak hodna obdivu takového mozku, najednou vrhla nový paprsek, jenž by ozářil doupnaté brlohy srdcí?

Není-li samozřejmo, že každá záležitost ihned stala by se neuskutečnitelnou, nemožnou? I obchod, i průmysl, i smlouvy politické, i lékařství, i lékárnictví, i kuchařství, i pře soudní, i svatby, i pohřby, i poručenství, i »skutky dobročinné« nechť druhu jakéhokoliv. Konečně i láska. Čestní lidé přestali by se raditi... Pro ty, kdož si hledí lidského bzučení, pozůstali by pouze »bojící se světla«, ti, jež jmenujeme lidmi nepočetnými. Jaký obzvláštní nepořádek!

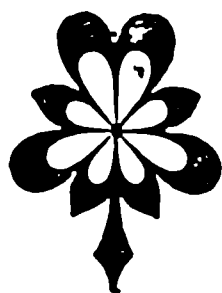
Jest pravda, že i tito by brzy podlehli, stavše se sami působením okolností lidmi čestnými, by tak nastoupili po zmizelých, a oba druhy, které tvoří celek pokolení, zmizely by, postupně jsouce světlem vyhlazeni — jako ty svěží a skvoucí barvy, jež slunce prý pojídá k snídání.

Doufejme, že tato neštěstí se nepříhoda a že nečestní lidé rovněž jako čestní, ti,

---

---

kteří »se bojí« světla neméně než ti, kdož se spokojují, shledávající je dotěrným, budou nadále strkati a šfouchat se pod modří nebes, aby si získali platnost jedni skrze druhé v poetickém rámu drábů, četníkův a zelenokabátníků. Světová harmonie toho vyžaduje.

VIII

DĚTI NEPROSÍ SE O TO, BY PŘIŠLY NA SVĚT.

P. Pavel Bourget, kleštětec z povolání a jeden z nejosvícenějších adeptů Obecných Rčení, ráčil nám toto zde odporučiti. Nebudu urážeti své čtenáře a jim připomínati titul knihy, mohutně jako páteří proložené touto formulí.

Zdá se velmi jistým, že dítky skutečně si toho tolik nežádají. Takovým způsobem ony přibližují se k stavu božskému

---

a právě proto bezpochyby mohou se někdy líbiti zbožné duši Buržoa, jenž uctívá nade vše to, co na něm ničeho nežádá.

Přiznávám se, že pouhá myšlénka na dítě, které by žádalo si narození, chová cosi rozrušujícího a rozumím lépe proroku Jeremiáši naříkajícímu, proč raději matka jeho na věky nezůstala s ním těhotnou, by ho tak nikdy nebyla porodila. Avšak jedná-li se o zrození Buržoa . . . nebo Psychologa, pak možno zcela přesně pochopiti netrpělivost, s jakou se na svět žene.

Toto Obecné Rčení nezdá se mi tedy přípustno leda jako axiom, a bojím se, by Pavel se nedal vléci příliš daleko než jak by se slušelo po stopě výběrčího daně nebo příliš smělého přednosty kanceláře civilních sňatkův a narození. Skoro že bych byl blízek toho, věřiti se smrdutým Schopenhauerem, že všechny dítky bez výjimky žádají býti narozeny a že tak jedině se dá vysvětliti zpozdilá opojenost láskou.

Samo sebou se rozumí, že se chráním naprosto, byť jen zlehka, dotknouti se při

---

---

této příležitosti náboženské idee zahrnující věci takové, jako jest Předvědoucnost božská nebo Předurčení, čímž důvtipný Buržoa opovrhne. Sv. Kolumbán slyšel prý křik nemluvňat, jež ho volala z lůna matek. Můj holič nikdy nic podobného nezaslechnul a všechno toto nadpřirozené jest nadbytečně vyvráceno bicyklem.

Abych se přidržel hypotetického dokladu svrchu dotčeného pedanta, považuju za slušno domnívati se, že jestli dítky, třebas i buržoů, neprosí se jistojistě o to, by se narodily, vnukají a našeptávají svým rodičům instinktivní hrůzu panenství nebo zdržlivosti, jež by jim bránila vstoupiti do života ... Nevím, jestli mluvím dosti zřetelně, by se mi porozumělo. V každém případě to stačí, by se dokázala neplatnost hořejší formule.

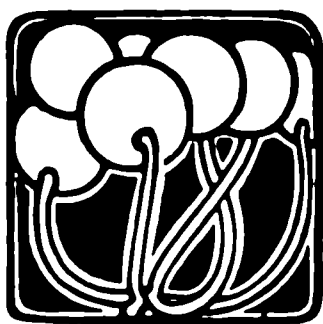
Avšak jakmile některý notář tvrdí, prováděje řeč svou dvoustrannou gestikulací, že »dítky neprosí se o to, by přišly na svět,« může to prakticky pouze dvě věci znamenati, buď že jest třeba vzdáti se jich dě-

---

---

lání, nebo jest třeba zabiti je před narozením v zájmu rodin a v dobře pochopeném zájmu dědiců. Nikdy ne, věčně věkův ne, byť by se měla nebesa shroutiti, nemusí tím býti rozuměno ku příkladu, že nemanželské dítě, vypadlé ze života žebračky, má jakási práva k soustrasti ploditele, jež hledati jest mu navždy zakázáno. A v tom jest vše, naprosto vše.

Pokuste se teď říci si, po všem tom, že tento hezounký svět byl vykoupen před devatenácti stoletími DÍTKEM, jež si žádalo zroditi se od celé Věčnosti!

IX

BYCHOM MOHLI ŽÍTI, JEST TŘEBA JÍSTI.

— »Nepřeji si ničeho lepšího, než se najísti, praví ubožák, byť bych neměl život příjemný, jen když bych měl dáti co na zub.« Všichni psi žerou a jsou živi. Kdož nemají tohoto štěstí býti obsluhováni pánem, živí se přece výbornými výkaly, jež postačují k jejich psímu životu. Avšak já nemohu. Já mám čest příslušet plemeni lidskému a jsem obdařen vznešeným čelem, jež má

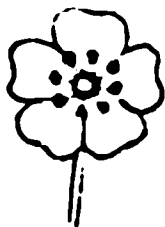

---

ustavičně směřovati k hvězdám. Nedostává se mi čichu a mršina vázne mi v žaludku . .

Slyšel jsem vypravovati, že bývalo kdysi Maso, ubozi a hladem umírající, že brali útočiště v jedení Boha, by věčně živi byli. V těch prastarých dobách vlekli se plačíce slzami Ráje z kaple, kdež stála zpovědnice, do krypty mučedníka některého a ze zá- zračné svatyně do basiliky plné slávy, po cestách zatarasených poutníky, kteří žebřali o Tělo Spasitelovo. Tento pokrm samojediný postačoval některým, kdož byli Blaho- slavenými, jejichž slabost měla moc ůzdra- vovati všechny slabosti a často i z mrtvých křísiti. Vše to jest daleko, strašně daleko . .

Dnes Buržoa samým sebou nahradil Je- žíše, a samy svině by couvly před jeho tělem!

X

NELZE ŽÍTI BEZ PENĚZ.

Ne-po-pí-ra-tel-ně.

A to jest tak pravdivo, že když jich není, nutno vzít si peníze jiných. To možno ostatně dělati ve vší loyálnosti.

— Nenuťím nikoho, připomíná přívětivě půjčovatel na sto padesát ze sta, avšak mám risiko a jest potřebí, by peníze pracovaly. Žítí bez peněz jest tak nepochopitelno tomuto spravedlivému člověku, jako nepochopitelno jest bez Boha žítí samotáři pouště

Thebaidské. A tito dva živobytníci mají pravdu, poněvadž předmět jejich jest totožný, nevyjádřitelně TOTOŽNÝ.

Dokázavše nadbytečně, že jest nemožno žíti bez jídla, skoro daremně bychom si počínali, chtějíce podniknouti důkaz o životní potřebě peněz Jísti peníze! ječí rozjařeně otcové rodin! Jaký paprsek světla v tomto metonymickém rčení!

Ach! co by se mohlo jísti, řekněte mi, kdyby se nejedly peníze? Existuje ve světě ještě cos jiného jedlého?

Není-liž nad den jasnější, že Peníze jsou rozhodně týmž Bohem, jenž chce, by byl hltavě požíván, a jenž jedině při živobytí zachovává, Chléb živý, Chléb spásu přinášející, Pšeničná skýva čistých duší, Strava Andělů, zároveň však Manna skrytá, již od nynějška chudí marně hledají?

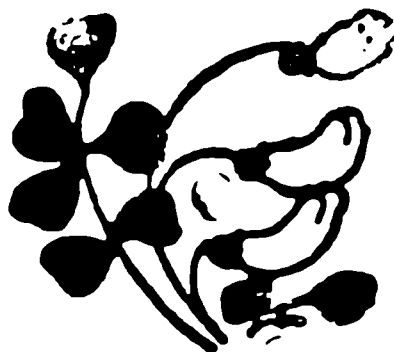
Pravda, že Buržoa, jenž ví skoro vše, nepronikne toho tajemství. Pravda též, že smysl slova »žíti« není mu jasným, poněvadž peníze, bez nichž, jak šlechetně se přiznává,

---

nelze žítí, jsou mu nicméně OTÁZKOU života nebo smrti...

Ostatně, ať je to tak neb onak, on je má a to je hlavní věc. Jestli sám je nebude jísti, budou je jísti po něm jiní.

Avšak když pronáší tato strašná slova, chtěl bych se s ním vsadit o nevím co, jestli nepodobá se opravdovému proroku a jestli Bohu neobyčejně silně nepřisvědčuje. Trahitur sapientia de occultis.

XI

NECHŤ PENÍZE PRACUJÍ.

Právě jsme viděli, kterak toto Rčení Obecné vychází z předešlého, jako včela vychází z květiny. To pravidlo často opakované: nechť peníze pracují, jest v podstatě mnohem více theologické než ekonomické a to nutným následkem totožnosti, již jsem právě zaznamenal.

Pracovati ve smyslu latinského laborare toť TRPĚTI. Dává se tudíž trpěti Penězům, jež jsou Bohem. Dopouští se, by trpěly přirozeně s hanbou nejhojnější. Vyjímaje:

---

chrápů — neboť Buržoa »nechrápe na peníze«, — žádné potupy nebyly ušetřeny. I k potu je donucují. Dopouští se, by se potily krví chudých v zápasu smrtelných tažení.

Jsou zástupy lidí, kteří chcípají v továrnách nebo černých katakombách, aby samotem obestřeli díru panen zplozených pře-
útlými kapitalisty, a rovněž by jim nebyl odepřen »přetajemný úsměv Jokondy«. A tomu se říká dáti penězům pracovat!

... A BLEDA Tvář Kristova jest bledší na dně šachet a v lůně tavíren, hutí a továren.

XII

ZÁLEŽITOSTI JSOU ZÁLEŽITOSTI

Myslím, že ze všech Obecných Rčení: vždycky tak úctyhodných a tak přísných tohle jest nejvážnější, nejvznešenější. Toť pupek Obecných Rčení, toť vrcholící slovo století. Avšak jest třeba tomu srozuměti a toho není popřáno všem lidem bez rozdílu. Ku příkladu básníci neb umělci mu špatně rozumějí. Ti, jež nazýváme starožitnými způsobem hrdinami neb i Světci, ti nerozumí tomu pranic.

Záležitosti spásy, záležitosti duchovní, záležitosti cti, záležitosti státní, jsou záležitostmi, jež by mohly býti něčím jiným, avšak nejsou to tyto záležitosti, jež nemohou býti ničím jiným, leda záležitostmi bez jakéhokoliv přívlastku neb ozdobného přímětku.

Býti v záležitostech, toť býti v Absolutnu. Člověk zcela záležitostem oddaný jest sloupostojce, jenž nikdy se svého sloupu nesestupuje. Nesmí míti myšlének, citů, očí, uší, nosu, chuti, hmatu a žaludku pro nic, leda pro záležitosti. Člověk záležitostí nezná ani otce, ani matky, ani strýce, ani tety, ani ženy, ani dítek, ani krásno, ani ošklivo, ani čisté, ani špinavé, ani horké, ani studené, ani Boha, ani ďábla. Ani zbla neví o literatuře, o umění, vědách, dějinách, zákonech. Nesmí ničeho znáti ani věděti kromě záležitostí.

— Vy máte v Paříži Svatou Kapli a Museum v Louvru, toť možno, avšak my v Chicagu, my zabíjíme čtyřicet tisíc prasat denně! ... Kdo tak mluví, jest opravdu člověkem zále-

---

žitostí. Zatím však jest ještě více lidí záležitostí, ten, kdo toto maso prasečí prodává a tento prodavač zase jest předstihován kupcem důkladným, jenž jím otravuje všechny trhy evropské.

Bylo by nemožno říci přesně, co to záležitosti jsou. Toť tajuplné Božství, cosi na způsob Isis moulů, božství, jímž všechna ostatní jsou vystrnaděna. Tím by se neprotrhl Závoj ten, kdyby se sem tam povědělo něco o penězích, o hře, touze, přání, ctižádosti, atd. Záležitosti jsou záležitosti, jako Bůh jest Bůh, totiž nade vším. Záležitosti jsou Nevysvětlitelný, Nevyjadřitelný, Nevymezitelný, takže stačí pronést toto Obecné Rčení, by se vše přefalo, by se ihned zapala huba všem výčitkám, hněvům, nářkům, úpěnlivým prosbám, rozhořčením a mstě. Když se řeklo těchto Jedenáct Hlásek, vše se řeklo, na všechno se odpovědělo a nelze nikterak nadíti se odhalení.

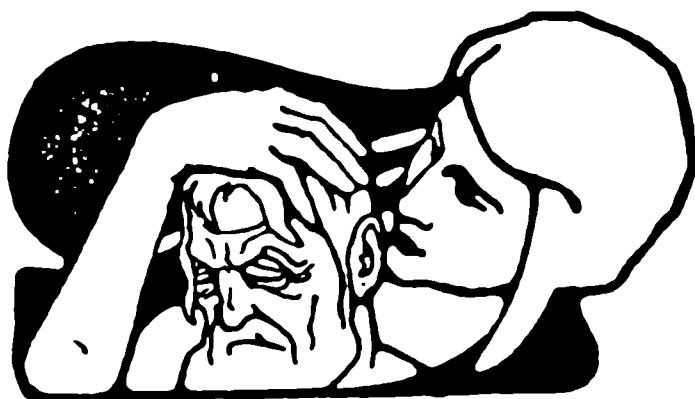
Konečně ti, kdož hledí proniknouti toto arkanum, jsou ponoukáni k jakémusi druhu mystické nezištnosti, a bezpochyby není da-

---

---

leko doba, kdy lidé budou utíkatí přede
všemi marnostmi světa a všem svým zá-
bavám i rozkošem a skryjí se v samotách,
by se zcela zasvětili výhradně

ZÁLEŽITOSTEM.

XIII

MÁM SVŮJ ZÁKON, ČILI: KAŽDÝ MÁ SVÉ PRÁVO.

Byla to křesťanská rodina na způsob, jak jindy bývaly. Otec, výtečný dělník a velmi statný muž, přinášival správně svou mzdu domů. Matka plná udatnosti spravovala domácnost. Starší z dětí, hezký hoch čtrnáctiletý, právě začínal se učit a dvě děvčátka, z nichž méně mladá připravovala se k prvnímu přijímání, chodila do školy milosrdných sester. Byli to pokorní lidé svrcho-

---

vané prostosrdečnosti, kteří se chtěli státí svatými. Špendlíková hlavička, hozená na jejich dobré úmysly, nebyla by padla na zem.

Modlili se společně každého rána a každého večera. Chodili pospolu na služby boží v neděli a ve svátek a pokud bylo možno na první mši v týdnu. Častokráte čítali životy svatých nebo nějakou z těch vzácných knih, jež poskytují život. Několik zbožných obrazů, prabídných a dojemných, viselo na zdích: Sedící Madonna, vyražená lithografickým kamenem pětsetkrát před tím použitým, Ecce Homo od Guida v barvách od jakýchsi barbarských natěračů, slušná Golgotha a Svatá Rodina zbavená pokoje, získané na trzích.

Avšak zvlášť vysoce ctěno a váženo bylo vyobrazení, koňské a ochranné vyobrazení Lva XIII. Tato ukrutná karikatura byla těmto chudákům samou přítomností, nikoli snad docela Syna Božího, avšak jeho Náměstka. Zavěsili po straně lampičku noční vždycky rozsvícenou a pravidlem nešli mimo, by neříkali modlitbu.

Nikdy neviděli jsme zbožnějších křesťanů. Jejich oddanost k Papeži — v jejich očích Otci všech otců — byla čímsi jedinečným, dokonale upřímným, prostým, přirozeným, skoro vznešeným. Byli by dali svůj život na tomto světě a mnoho století svého věčného odpočinku, vše, co jim mohlo býti dáno, by ušetřili Nejvyššího Kněze nejmenší starosti, nejnevinnější urážky.

Neštěstí na ně přikvačilo, i byli opuštěni jako zatracenci. Otec byl zvalcován strojem před zrakiem pána, jenž pro sebe za to ničeho nepožadoval. Správce neznámého majitele učinil návrh na vyhnání, nikoli bez zadržení nábytku i pověstného obrazu Nástupce svatého Petra. Matka zase zemřela zármutkem a namáhavou prací. Konečně mladý jun čtyři léta později shledán byl soudcem svého století a kurevníkem svých dvou sester.

Věděl tehdy, že majitel, jenž ztrávil jejich trosky, vyhnav je mocí zákona, byl cizincem jménem Pecci a že seděl na Stolci Římském, ničeho neříkaje o Stolci Antiošském, jenž

---

jest v rukou nevěřících a kde učení Ježíšovi byli nazváni poprvníkrátě křesťany.

Ano, Otče Přesvatý, máš svůj Zákon, své PRÁVO.

Post-scriptum. — Poněvadž žádný, ani theofobický zákon nezavazuje mne až do tohoto dne pohoršovati slabé, oznamuju jednou pro vždy, že patří mezi moje náklonnosti vyjadřovati se v podobenstvích a že i v tomto případě zřejmě tomu tak. Jest velice jisto, že bych nemohl dáti adresu ni jediného domu příslušejícího Lvu XIII., avšak mohl bych jmenovati všechny farní chrámy Francie, jež by byl Řehoř IX. nebo Innocenc III. stihl velikou Klatbou pro tento jednoduchý obludný případ a jenž hrozně zostuzuje Náměstka Boha chudých, že bosí chudši z nich jsou vypuzeni nezměnitelně a s hanbou.

XIV

NEMŮŽEME VŠE MÍTÍ.

Zajisté, zvláště když již máme svůj zákon jak právě bylo řečeno. Žádati ostatek ná-
davkem, to by znamenalo polknouti svět.
Nuže, Buržoa jest jako Bůh, on toho tolik
nežádá. Opovrhovatel Nekonečnem a Ab-
solutnem dovede se uskrovniti. Kdo by to
lépe dovedl než on? Není-liž jeho jedinou
starostí, jeho prací všech hodin od dětin-
ství sázeti všude mezníky?

A přihlédněte k umírněnosti tohoto Obec-
ného Řčení. Nepraví: Nemusíme, nýbrž

---

nemůžeme. Buržoa měl by vše míti, protože mu vše přísluší, avšak nemůže vše uchvátiti, vše obejmouti, protože má příliš krátké paže. »Bída velkého pána, pravil Paskal, bída krále sesazeného.«

Když na nepředvídanou žádost můj kupec mi odpovídá s obratným úsměvem, že nemůže vše míti, důstojný muž ten myslí snad, že jen mu skrovňounce v jícnu zakrklo. Já však slyším nesmírný nářek Promethea . . .

Nemíti vše! Jaké neštěstí! I ptám se sama sebe, kterak toto slovo, jež podobá se nadpřirozenému svalování viny a jež pronášejí bez ustání miliony přerozkošných tlam obrácených k hvězdám, nezlomí něco v nebi!

XV

KAŽDÝ NEMŮŽE BÝTI BOHAT.

Toto, zdánlivě méně absolutní než předcházející, má výhodu větší určitosti. Dokonalá totožnost v základě. Slušno tedy sblížití je, uvést je ve styk; ukázati, že vzbu-
zují obě tytéž city, tytéž myšlenky.

Neboť jest na čase prohlásiti, že jazyk Obecných Rčení, nejpodivnější ze všech jazyků, má tu neobyčejnou zvláštnost, že praví ustavičně tutéž věc jako jazyk Pro-
roků. Buržoa, kteří mají výsadní právo na tento jazyk, nemajíce k svým službám než

---

velmi malý počet ideí, jak se sluší na moudré, kteří svedli na minimum činnost intelektu, potkávají nutně každé z nich na všech zkříženích své šachovnice, při každém otočení jich myslící cívky. Lituju ty, kdo by necítili krásu těchto věcí Když nějaká buržoa řekne ku příkladu: »Nežiju v oblacích«, buďte ujištěni, že se tím chce vše říci, že se tím vše praví, a že všechno řekla, naprosto a jednou pro vždy.

Není-liž pravda, že tato čtyři slova: »Každý nemůže býti bohat«, nenesou tvářnost ničeho? a ve skutečnosti nejsou ničím, avšak pokuste se nahraditi je! Chcete vyjádřiti způsobem novým silnou tu myšlénku, že každý nemůže míti ve své kapse velký počet mincí po sto sous, totiž příslušetí třídě buržoů, jenž nemůže vše míti, to se rozumí, jenž však má přece peníze. Chcete zkázu tohoto Obecného Rčení nálezem jiné formy, jež by neposloužila. Nuže hledejte, kopejte, ryjte, převracujte. Setkáte se snad s Illiadou, avšak s hledaným se neshledáte! Nač tím aby člověk obdivem zavzlykal.

XVI

JEST TŘEBA UMŘÍTI BOHAT?

Toto jest spíše belgické, avšak tak krásné! Jest ostatně určeno státi se francouzským v onen blahoslavený den, kdy Francie bude přivtělena konečně k tomuto duchaplnému národu.

Umříti bohat! Heroické přání! Zázračné desideratum! Čím jsou vedle toho rozkazy Boha a rozkazy Církve, a muky Spasitelovy a Bolest Mariina a krev osmnácti milionů Mučeníkův a extase Svatých? Rájem jest chcípnouti v kůži vepře a i svatý Pavel byl

---

---

by nucen tomu přisvědčiti, kdyby byl znal Belgičany.

Po tomto velkolepém Obecném Rčení, kde se vyjadřuje tak dobře duše národa, skoro se hanbím a skoro strachuju se pokračovati ve svém výkladu. Chudý jako stará myš a dle všeho povoláný k tomu, bych v nuzotě zemřel, čím mohu čeliti proti tak strašnému arkánu a kde nabrati smělosti k dotýkání se po delší dobu těchto topik plných pohrůžek, jež jakoby každým okamžikem blesky metati chtěly? Zdá se mi, že pohybuju nejstrašnějšími třaskavými stroji. Kdož jsou tedy tito děsní buržoa, kteří mohou pronášeti obyčejně, výhradně, od rána do večera, taková slova, aniž by hrůzou vydechnuli?

Post-scriptum. — Buržoa jest nepřekonatelně přesvědčen, že trapisti, jejichž pravidlem jest nikdy nemluvit, ani jedenkrát se nepotkají, aniž by neřekli: »Bratře, jest třeba umřítí.« Jest to jedna z myšlenek, jichž se nejvíce přidržuje. Jest to jako pověstný hrob, jež každý mnich musí

---

kopati po všechny dny pro svou vlastní osobu, poměrně osm hodin denně pracuje, po celé trvání svého života řeholního, jenž jest mnohdy až padesátiletý. Buržo jest Kormidelníkem těchto dvou člunů. Nepustí se jich. Zuby nehty se jich přidržuje.

Bychom se vrátili k prvnímu; chtěl jsem jediné říci, že v Belgii jest bez pochyby přídavek k francouzskému textu. Belgičtí trapisti jistě mumlají: »Bratře, třeba umřítí bohat.«

XVII

KDYŽ JEST ČLOVĚK V OBCHODĚ ...

Zrovna toužil jsem po tom, bych se k němu dostal. Toto slovo často užívané jest zvláště odporučením hodno svou neobyčejnou ušlechtilostí. Býti v obchodě, to znamená u buržoů, býti posazen v širokých zlatých trůnech a souditi svět. Aristokracie, vedle níž všechny aristokracie jsou něco menšími lejna. Všechna pairství a veškerá velkomožnost musely by si pokládati za

---

čest, kdyby jí přepokorně sloužily, arci kdyby věci byly na svém místě. Co se týká umělců a posledních ubožáků, kteří ještě používají schopnosti myslící, kdo poví o nízkých úřadech, do nichž třeba je umístiti? Avšak strpení.

Býti v obchodu! Hle, co se hodí na vše, co zahrnuje všechny výsady, všechny příznivé případy k volnému použití, všechna možná prominutí, všechny amnestie. Co není dovoleno nikomu a v žádném případě, stává se přípustným, ba patří to i k zaměstnání, když jsme v obchodě. Slovo velikého Krále Estheře: »Zákon, jenž pro všechny jest závazný, neplatí pro tebe,« zdá se, že směřovalo k osobám, jež jsou v obchodě, a to bez rozdílu.

Málo na tom záleží, co se prodává. Nechť jest to sýr, víno, vlasy, klenoty, železná kovánička, svatební věnečky, mršina neb oškrabky z čehokoliv, stačí, že se to prodává neb aspoň že jest to na prodej, bez jakékoliv vyhlídky býti prodánu, a by byly obchodní knihy v zadu, s účtárnou,

---

---

již do kola vroubí pěkně prolamované zábradlíčko.

Lež, krádež, otrava, kuplířství a kurevnictví, zrada, svatokrádež a odpadlictví jsou čestny, když jsou v obchodě. »Do prachu před hostem,« pravila jednoho dne přede mnou kavárnice jednomu ze svých pacholíků, »vždy po břichu se plaziti, když jsi v obchodě.« Toto doporučení, co pravím? tento příkaz, jenž v jiných okolnostech byl by na nejnižším patře hanby, měl zde cosi věšteckého a podobal se jakémusi proročování. Viděl jsem málo gest tak panovníckých jak u této kasírky, nadmuté entusiasmem, s frňákem v povětrí, ukazující císařsky k půdě, ukazováček vztažený, v malebném postoji Alžběty Tudorovny, stanovící špalek Marii Stuartovně. Tohoto dne shlédnul jsem jako v zablesknutí tajemnou a neodhalitelnou krásu obchodu.

Sledujte mne dobře. Jistá věc se prodává nebo může se prodati, dle toho, je-li odběratel nebo není-li hned odběratele. Tato věc jest salát, lék, svěrák, zavírací nůž, děvče

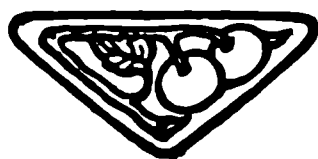

---

vojákovi, na tom málo záleží. Prodavač jest vždycky člověk zázračný, divotvorce, mající moc dáti Bohu Otci, co přísluší Duchu Svatému, totiž zavést Lásku do Víry a Oheň do Vody, což může sotva býti pochopeno.

Toť přece velmi jednoduché. Peníze, jimiž se provádí tento převod, jest Spasitel, nebo chcete-li, obraz Spasitelův. Avšak hle! Obchodníci, hermeticky uzavření svou povahou, nedělají si nic jak ze Spasitele, tak i ze Spáasy, ze tří Cností božských, ani ze Tří Osob Trojice, a vůbec ze všeho, co může býti pochopeno lidským chápáním.

Kolikrát neobdržel jsem radu »provozovati obchod«, totiž psáti jako prase, bych se stal bohatým — ó běda!

XVIII

NEPŘEDĚLÁ SE TO.

Toť slovo zmálomyslněného fénixa. Hráči říkají to též často, avšak bez přesvědčení. Zde vyznávám svou nesnáz.

Myslí Buržoa opravdu, že se to nepředělá, že se jen předělají ostatní, nebo zapotřebí považovati to za ironii? Ironie jest málo pravděpodobná. Nehodí se k vážnému vzezření tohoto bonzy. Musíme přijati skutečně, že se to nepředělá, což se zdá krutým. Avšak kterak tomu rozumí? Hle otázka. S ním třeba stále býti připraven na nějaké

---

překvapení, na nějaké odhalení nepředvídané, jímž na zem jsme poraženi, jež skolí a z něhož se nezvedneme, leda velmi nesnadno.

Odvrhněme ihned domněnku o negativním předělání starých kancelářských kostrounů nebo krejčířů. Buržo jest příliš osvícen, než aby zneužil pokroky vědy, jíž se propůjčuje za nejznačnějšího Mece-náše. Ví, že věda se nezastavuje, že se nikdy nezastaví a že zítra snad přistaví na oheň konečně znovunalezený hrnec starého Aisona. To jistotně by se neopovážil zapříti.

Co pak zbývá a o nemožnosti kterého obnovení chce tedy mluvit? Ah, kterak jest Buržo neprozkoumatelný! Vynaložil jsem část svého života, bezpochyby tu nejkrásnější, bych vyhledal smysl tohoto Obecného Rčení. Naprosto ničeho jsem neobjevil a na mou věru! raději vám sděluju upřímně, že se toho vzdávám, a to nadobro.

XIX

.

MEDICINA JEST KNĚŽSTVÍ.

Ach! ta kněžstva! kdo se pokusí o jejich výčet? Kněžství zemědělské, soudcovské, lékárnické, kupecké, kněžství byrokracie, politiky, učitelství, kněžství meče, kněžství žurnalismu, atd., konečně starobylé kněžství Prostituce, jemuž v posledních dobách vrácena předešlá vážnost. Za to docela není kněžství náboženského, byvši formálně a tak moudře vyškrtnuto ze seznamu Buržoou, jenž se v tom vyzná, protože jedině on nastoluje všechna nynější kněžstva.

Jmenoval jsem bez volby medicinu, protože toto kněžství prvně se mi namanulo, a přiznáte, že jest ukrutně krásné.

Lékař, jenž čichá ku třiceti nebo čtyřiceti nočníkům buržoů a jenž ohmatává jejich nejskrytější části těla každého rána před svým snídáním, docela jinak vyhlíží, tomu nutno přisvědčiti, než missionář zvěstující slovo Boží modlářům špatně vychovaným, kteří ho sežerou snad hned po jeho řeči a sepsání nějakého receptu jest zcela něčím jiným, není-liž pravda? než biskupský rozkaz.

Čím jsou, ptám se, kanony a liturgie vedle pohybů makavých, třivých, vedle poslechů a poklepů lékařů nebo porovnány jsouce s isochronickými a stereotypními větami, tak s vysoka padajícími, o nichž jisti jste, že je vždy uslyšíte?

Když se vám tvrdí, že medicína jest kněžství, pomyslete si se zbožnou bázní, že jest nutně nevýslovný a všemohoucí Bůh za tímto kněžstvím a že vám přísluší vypátrati ho, jak budete moci, se všemi ostatními Bohy ne méně nevyslovitelnými a ne méně mocně založenými za ostatními bezpočetnými kněžstvy. Ach! ta kněžstva!

XX

VŠECHNA MÍNĚNÍ JSOU ÚCTYHODNA.

— Jsou-li jenom upřímná, dodal jemně prodavač ryb.

— Samo sebou se rozumí, odpověděla dobrácky paní domácí Zlatého Rohu, jež právě kupovala trochu mořského zahnívajícího potěru pro své stravníky. Já, hleďte, jsem pro svobodu. Každý pro sebe a dobrý Bůh pro všechny.

— Tak je to dobře! Já to vždycky říkám. Tedy, dobrá, nechcete moje slávky?

Nechám vám je takřka za nic, abych se toho zbýl.

— Nikoliv, nikoliv, díky. Musím si přichvátnout, nechala jsem nad ohněm polévku. A vážený host ten, jenž vskutku jakoby netrpělivě byl vstoupil, jal se tak rychle vzdalovati, jak tomu dovolovala jeho tělnatost a tíže náramné sítě plné zásob.

Paní Zolová těžila po dvacet let z hostelu opatřeného nábytkem sedmnáctého řádu, k němuž se připojoval velmi obávaný restaurant. Zlatý Roh, postavený v sousedství Údolí Milosti, byl navštěvován mladými chudými osůbkami. Avšak pronajímání každou hodinu, ba takřka o závod skoro všech světnic odplácelo příjemně držitelku, jež by se rozhořčila a ztrnula by, kdybyste jí řekli, že její dům jest bordel.

Byla druhdy, za času mládí nebožtíka Vallès-a jakýmsi druhem hezké ženy, jež unikla prý střelbě tím, že se podivuhodně vykasala před oslněnými vojáky. Trávila svůj čas hrajíc nikoli bez virtuosity s baňkou na petrolej a zapálenou koudelí pod něko-

---

---

lika balkony v sladkých nocích květnových. To z toho důvodu bežpochyby, že chtěla, by všechna mínění byla úctyhodna. Toho se naprosto přidržovala.

— Kde jest to prasátko? tázala se přicházejíc.

— Viděli ho slídití kolem kostela jak obyčejně asi před hodinou, a dosud se nenavrátil, odpověděl Ferdinand, pacholík místa toho.

— Tak, tak! to jsem si myslila; stále kostel, stále mše, stále jeho dobrý Bůh! Ach! aby hrom do toho konečně! Že s ním vyrazím dvéře, až přijde.

Tímto prasátkem byl dlouhán chlap pětatřicetiletý. Přiveden jsa na mizinu obratnými spekulacemi, žil ze skrovničského úřadu, a pokoušen nízkou cenou, domníval se, že dobře udělá, ubytuje-li se u Zlatého Rohu. Byl to člověk dobře vychovaný, druh obluďy, skoro neznámé novým pokolením a jenž brzy nebude k setkání leda u některých anglosaských krotitelů šelem. Byl i zbožný, což bylo nad chápání pí. Zolové a co ji rozrušovalo nadobro.

Mohla by zůstatí pokojna, řekne se, uvelebiti se v lhostejnost. Ale kdež pak! nikoli, ona nemohla. Měla srdce nakažené, srdce zpustošené. Toto půlstoletí snilo o tom, že skoná v náručí svého stravníka. Hrdinka z 71. roku doufala v solničku této poslední lásky pro své staré maso.

Vidouc ubohého milence, mlčenlivého a smutného, a rozeznávajíc v sobě samé těšitelku prvního řádu, pomyslila si, že by jí bylo možno bezpochyby snadně zmocnití se tohoto nešťastníka. A hle, tu to máte, to svaté náboženství se tomu přičilo; neboť ona nemohla se oddati přeludům. Nemohla nikdy kráčet s dobrým Bohem, její obchod tím méně, a tento jesuita poradil by se ihned s Vaňkem, kdyby zpozoroval, že jest milován hezkou ženou.

Právě dnes ráno rozhodla se k pádnému kroku, podobnému snad onomu, jenž odzbrojil druhdy červené kalhoty Mac-Mahonovy. A hle, nešťastník jde si po svých pobožnostech, aniž by co tušil. Ničeho tedy neuviděl, nic nepochopil! Ah! při sám Bůh!

---

nevrhla se mu kolem krku, nepadla před ním na kolena, což by bylo bývalo nejrozhodnější, aspoň už k vůli starým židlím Zlatého Rohu, ana paní Zolová vážila skoro tři sta kilo. Avšak drobné pozornosti, jichž byl předmětem, kočičí lísání, holoubkování, nadcházký sotva zakrývané a bez ustání obnovované, tolik pohledů a tolik úsměvů, vše to nemohlò-liž ho osvítit? Běda! Plná těchto bolestných myšlének otevřela mechanicky list, jež jí podával veřejný posluha.

»Předrahá paní, pravilo toto poslání, račte svěriti doručiteli tlumok, jež najdete v mé světnici. Opouštím vás s náramnou bolestí, na štěstí oslazenou nadějí, že zjednám klid a pokoj vaší duši, odnímaje vašim přechistým očím dráždivou krásu svého obličej. Ó příliš láskyplná, ó příliš něhyplná, ó příliš křehká i vznětlivá Zolová, ctím vás jako nějaké mínění, jako jedno z těch bezpočetných mínění, ustavičně starých a vždy tak mladých, jež ctíti jste tolik doporučovala. S bohem tedy, ó Emilie, jejíž obraz jest

---

---

neshákovatelně zavěšen v mém srdci. ALFONS ALLAIS, ex-farmaceut I. třídy.«

— Sviňský pope! rozkřikla se spanilá hospodyňka, která nemyslila, že to tak umí. Není příkladu, by se buržoa kdy klamala.

XXI

JSEM JAKO SVATÝ TOMÁŠ . . .

Všichni jste poznali toho šosáckého Sikambra, jenž tak tvrdí o své neodvislosti. Jest jako svatý Tomáš. Aby věřil, jest mu třeba viděti a dotýkati se. Neboť samo sebou se rozumí, není-liž pravda? že apoštol svatý Tomáš, pojmenovaný Duchem Svatým Dvojitou Propastí, musí býti oceněn současným sudilkářstvím a odměřen s nejzazší přesností dle bezvadných odhadných method Pauly Bourgety k nepomíjející náladě Buržoy.

Žádný člověk nadaný chápavostí nepopováží se neuznati, že svatý Tomáš jest patriarchou positivistů, totiž lidí bez víry, ba, jest-li třeba vše říci, dosti velkého počtu ožralů, kteří se vkrádají na neštěstí do této svítící skupiny s některými opatřeními, jež se ujímají.

Avšak jest ještě jedna věc velmi krásná, o níž se nemluví. A to, že žák překonal mistra a že Buržoa jest mnohem větší než svatý Tomáš. Jeho podivuhodná povýšenost záleží ve skutečnosti v tom, že nevěří ani po tom, kdy viděl a hmatal. Co pravím? v tom, že se stal neschopen viděti a ohmátavati následkem toho, že nevěří. Zde jsme na prahu nekonečna.

Jistá proslavená visionářka pravila, že prst svatého Tomáše, tento prst, jenž byl vpuštěn do Ran Rukou, otáčí světem. Odstrašivě působí, pomyslíme-li na to, čím otáčí osobnost, jež jest větší než svatý Tomáš a jež se domnívá, že jest mu rovna.

XXII

MYJU SI RUCE JAKO PILÁT.

Jiná upomínka evangelická. Shledáme jich ještě více. Buržoa není doslovně nábožný; nikoli, avšak jest plný nahromaděných šlápot více méně rozeznatelných, jako věrné otěradlo nebo rohožka, obojí mnohokráte upotřebené. Nic se mu nezdá snadnějšího než býti jako svatý Tomáš a současně mýti si ruce z toho neb onoho jako Pilát.

Tradicionelně i instinktivně tento Pilát jest hrdina po jeho zálibě. On ze všech osobností evangelických mluví nejlépe k jeho

---

---

srdci. Tolik cítí v něm svůj pravzor! Nezná snad příliš dobře jeho dějiny a dle všeho ani příčina tohoto mytí slavného není mu náležitě známa. Má jiné věci na starosti, avšak přece . . .

Staří buržoové, ode dávna znovu z prachu vyvedení, kteří byli jeho předky, mohli věděti, že tento úkon upomínati chce metaforicky na nevinnost. On, velmi moderní a následovně ozbrojenější proti každému druhu pojmů, moudře rozšířil smysl. »Umývám si ruce,« pronešené v příležitosti ať čehokoliv, znamená zcela jednoduše: »Z toho si nic nedělám,« a přídavek: »jako Pilát« jest pouze stoletý zvyk jazyka, jakýsi druh tlumeného hluku, analogického s hlukem těžkého těla, jež by padalo do propasti.

Bychom řekli ještě více, Obecné toto Rčení, jež se pokouším beznadějně objasniti, rovnalo by se přísně v Absolutnu odpovědi Kainově: »Jsem strážným svého bratra?« — tolik jest pravdivo, že Buržoa nemůže říci ani slova, byť bylo sebe vype-

---

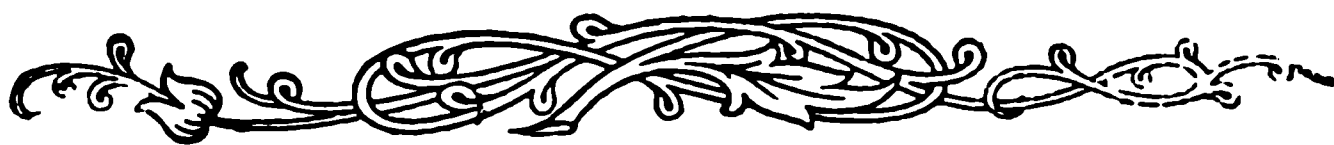
---

líchanější, aniž by neotřásal sloupy jako Samson!

Ale z toho aby se už člověk zbláznil. Což jsem nejmenoval právě Absolutno, zapomínaje, že nic není absolutní a že jsem se rozštípl ve čtyři kusy, bych to dokázal? Opravdu, bojím se často, že nebudu moci dostati se na konec této nesmírné práce exegetické, tolik ta látka mne moří a tolik předmět ten otupuje.

Post-scriptum. — Pozoroval jsem, že toto Obecné Rčení jest obyčejně a nevysvětlitelně dovoláváno lidmi špinavých rukou — právě tak jako tajemný omnibus Pantheon-Courcelles zastavuje se vždy před nezdařeným hampejzem ulice des Quatre-Ventas, aniž by tam kdo vystoupil nebo sedal a aniž by se vědělo, proč tam zastavuje.

XXIII

KÁZATI NA POUŠTI JAKO SVATÝ JAN.

Ještě Evangelium! Jakou monografii bylo by možno napsati o evangelických zbytcích, pozorovaných v útrokách Buržoy! Zde nesnadnost není malá a zase si naříkám.

Bože můj! vím dobře, co chtějí říci takový profesor matematiky, ten neb onen prodavač kaštanů, tento akademik Francois Coppée, chcete-li, nebo tento Hanotaux,

---

---

když tvrdí, že káže na poušti . . . jako svatý Jan. Ano, bezpochyby, vím, co by rádi vyjádřili, dítě tříleté by to uhodlo. Avšak nevím, co praví ve skutečnosti. Nevím to právě tak, jak oni toho nevědí.

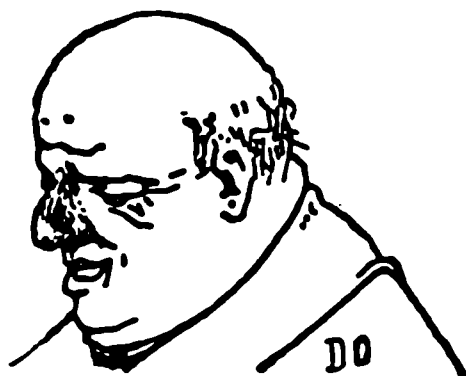
Obzvláštní situace! Co znamená u takových soudců slovo »kázati« a co rozumí »pouští«? Co se týká svatého Jana, o tom nemluvme, lépe v tom budeme. Jakmile čtu v Evangeliu, že »Jan Křtitel kázal na poušti Judské«, stačí mi, když pokračuju v kapitole, bych se dozvěděl ihned, že nesmírný dav posluchačů přicházel odevšad, by ho poslouchal v této poušti, že velký počet se dával křtíti od něho a že mnozí stávali se jeho žáky a že tudíž nekázal marně. Nuže, právě opačně jakoby to chápal François Coppée nebo jiný buržoasní svrchu dotčený akademik.

Nuže, což tedy? Neskrývalo by snad toto zřejmé spletení dativu a ablativu — neboť ryzí, čiré, pouhé oslovství není myslitelno ni jediný okamžik — nějaké zázračné tajemství? Snad tito lidé byli by dostali ani nevím

---

---

jakých neslýchaných zjevení, dokazujících neplatnost svatého Textu? . . . Taková myšlénka mi nahání strachu, přiznávám se k tomu, a z hloubky své nízkosti spisovatele, z hlubin své hanby chudého umělce, chvalořečím Bohu, že mi nedopřál zroditi se buržoou k slávě tak těžkého břemena.

XXIV

BÝTI V OBLACÍCH

Milovati něco jiného než sprosté, nízké, smrduté a pitomé; bažiti po Kráse, Jasu, Blaženosti; dáti přednost uměleckému dílu před sviňstvem a Poslednímu Soudu Michel-Angelovu před inventurou ku konci roku; pociťovati větší potřebu nasycení duševního než naplnění břicha; věřiti konečně na Poesii, Hrdinství, Svatost, to vše Buržoa nazývá »býti v oblacích«. Z čehož vyplývá, že oblaky jsou jakýsi druh dostavníku pro každého, kdo není umístěn docela

---

---

na nejnižším ze všech stupňů žebře — a to, jak samo sebou se rozumí, není nikdo. Neboť jest hierarchie oblaků do nekonečna, a právě to skrývá pečlivě Nepřítel lidí.

Vysvětlení na ukázkách právě tak snadné jako důležité. Ubohý nádeník, cídič stok vyškrabující neřád na dně jámy a vzpomínající si na jabloně neb akace kvetoucí jest bez odporu v oblacích. Mizerný obchodní příručí, přerušující své účty feuilletonem Richebourgovým, při němž zakouší pocit plnokrevné literatury, jest ještě více v oblacích, jestli jest to možno a nikdo mu to neřekne do očí. Nějaký kancelářský, opojený láskou, jenž dělá třetí dítě své paní kancelářské, zapomínaje, že již zplodil dva zmetky, jest v oblacích, jak možno jen býti, toť jisto, a bylo by třeba čehosi na způsob obludnosti lékárníka kteréhos, jenž dělá verše, bychom si zjednali představu ještě rušivější. Nebylo by tomu konce, kdybych měl vše říci.

Celkem k tomu, bychom se povznesli do oblak, stačí dělati, mysliti, chtíti cokoliv

---

---

nebo sníti ať o čemkoliv obzvláštním neb skoro obzvláštním, byť jen na půl hodinky. Tedy tato pověstná oblaka, tak energicky stíhaná Buržoou, mohou, ó běda! býti jím potkána při každé zatačce. Ať činí cokoliv, není nikdy jist, zda se jim vyvaruje a hle, proč jeho osud, tak hloupě záviděný, jest tak bolestný! Často se tážeme, proč Buržoa jest tak prasácký, tak ožrale nízký, tak pohroužený do záchodů! Zcela jednoduše následkem oblaků.

Jistý lichvář právě zdechl. Jeho rodina prosila svatého Antonína Paduánského, by nad ním pronesl pohřební řeč. Svolil a kázání jeho, dokonale v oblacích se pohybující, snulo se kolem tohoto textu: »Kde jest poklad tvůj, tamť jest i srdce tvé.« Potom, skončiv kázání obrátil se k příbuzným a zvolal:

— Jděte, hrabejte teď v kufřích tohoto muže, jenž právě zemřel. Řeknu vám, co najdete uprostřed kusů zlata a stříbra: najdete tam jeho srdce.

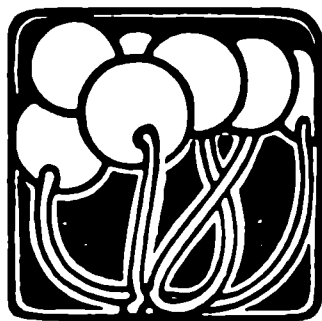
Odebrali se do jeho komor, hrabali a uprostřed peněz našli lidské srdce, teplé

---

a třesoucí se srdce.. To snad uniklo oblakům.

Kterak musí se zdáti Buržoovi Nanebevstoupení protivným a kterak Ježíš vznášející se k nebi musí ho pobuřovati! Bůh v oblacích!... A přece, kdo by mohl býti lepším křesťanem než Buržoa? Nalézáme ho v čele všech podniků našich farností a smluví si i Předstatnění; tak jest obmyslný!

XXV

BÝTI JAK SLUŠNO.¹⁾

Pravidlo bez výjimky. Lidé, jichž není třeba, nemohou býti nikdy jak třeba. Tedy vyloučení, odstranění bezprostřední a bez úlevy všech lidí vyšších. Člověk jak se patří musí býti především člověkem jako celý svět. Člověk tím více jest jak se patří, čím jest podobnější celému světu. Toť posvěcení Davu.

---

1) Franc. „comme il faut“ překládáno buď „jak slušno“, „jak se patří“ neb „jak třeba“.

Oblékati se, jak se patří, mluvit jak se patří, jísti, jak se patří, choditi, jak se patří, žíti, jak se patří, to jsem slyšel celý svůj život. Prosím, byste si připamatovali, co jsem pravil na počátku této exegeze, totiž: že Buržoa pronáší, aniž by o tom věděl, ustavičně a ve formě obecných rčení velmi hrozná tvrzení, jichž dosah jest mu neznám a z nichž by strachem chcípl, kdyby mohl sám sobě rozuměti.

Tak obecné rčení, jež nás zaměstnává v tomto okamžiku, vyjadřuje s obzvláštní energií evangelický rozkaz o naprosté Jednotě: *Sint unum sicut et nos*. Poněvadž jest to Slovo podstatné a pravdivé ve všech vztazích, jest jisto, že Buržoa dle svého způsobu provádí Vůli nejvyšší, o níž neví, neskromně při tom požaduje, by lidský dobytek proměnil se v nesmírné a jednotvárné stádo pitomců — k smírčí oběti . . . jistého dne.

XXVI

BÝTI PRAKTICKÝ

Kdybyste se dotazovali pouze slovníků mohli byste myslet, že se jedná zcela pitomě o věci, jež jest v odporu s jinou věcí, kterou by bylo třeba nazývati theoretickou a jež by nebyla jinak méně cennou.

Z toho hlediska člověk praktický byl by nástrojem k uskutečnění nějaké idee nebo k použití nějakého zákona. Praktickým člověkem v pravém slova smyslu byl by kat. Avšak o to se tu nejedná.

V jazyku Buržoa, v jazyku to velmi zvláštním, že třeba se strachovati, bychom nevynaložili málo sil k jeho obdivování, býti praktickým znamená soubor morálních vlastností, stav duše. Když se mluví o člověku, že jest praktický, jakoby se pravilo, že jest ctnostný a skoro s jakýmsi odstínem opovržení pro cnost.

V podstatě člověk praktický jest opravdový buržoasní polobůh, moderní nahračka Svatého legend. Většina současných soch byla postavena lidem praktickým ostatními lidmi praktickými, velmi obezřelými a vždycky velmi záhy vyzdviženými.

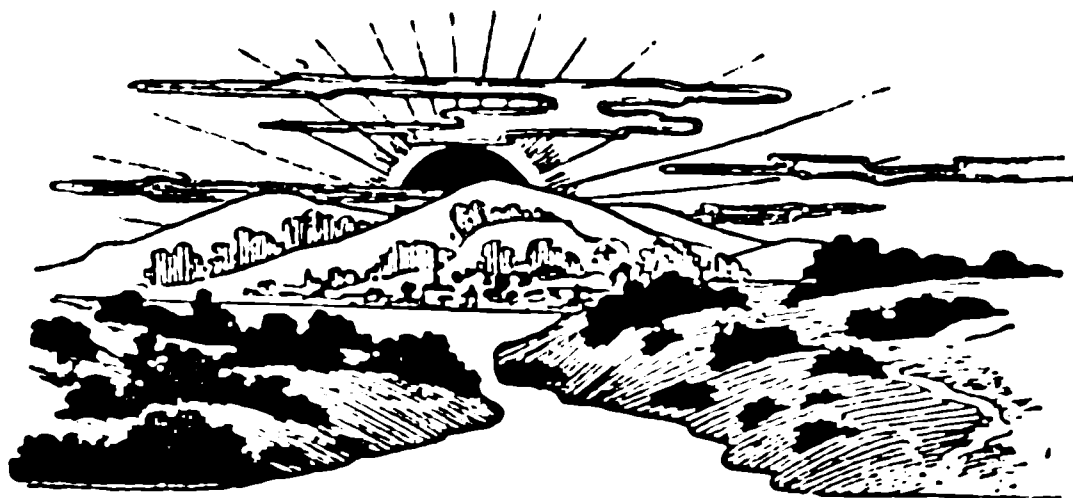
Domácí pán, jenž dává vyházeti do ulice v kruté zimě nemocné a hladové, jest naprosto člověkem praktickým, zvláště je-li milionářem, a čím má více milionů, tím jest praktičtější. To staví tohoto člověka tak vysoko, že má srdce, ba často srdce velmi citlivé a že umí je ušlechtilé zarazit (když by se mu zachtělo přispět ku pomoci). Jsou dodavatelé mršiny nemocnicím nebo prodáváči mléka, kteří otravují z rok do roka

---

---

patnáct set dítek, a kteří tím vydělávají mnoho peněz. Nuže, všichni tito lidé překypují láskou. A však zásada je spoutává. Třeba býti praktickým.

Jiné pravidlo bez výjimky: Svatý není nikdy člověkem praktickým.

XXVII

KOŇMO JEZDITI NA PRINCIPECH.

Druh jezdeckého umění, výhradně používaný Buržoou. Pokud známe, jest to nejbezpečnější. Ba jest neslýcháno, by který jezdec byl kdy shozen se sedla. Však také, jsou ty principy podivuhodně vydressurovány a upraveny! Výstroj tím roztomilejší, že ničeho nestojí a jezdecké zvíře to samo si hodlá naléztí kozáka!

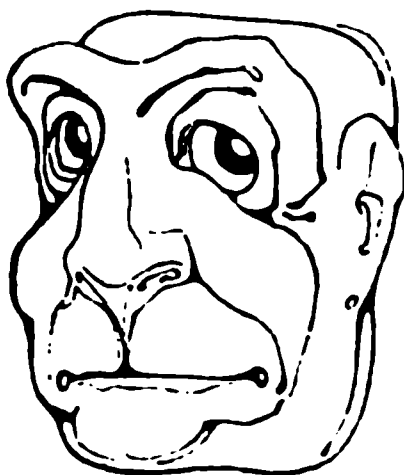
Bicykl a automobil jsou překonány, neboť tyto principy jedou ještě rychleji a rozdrcují lépe, způsobem uspokojivějším, nezhojitel-

---

---

nějším. Neroztírají pouze těla slabých a nevinných, kteří jsou zbaveni obhajců. Roztírají též a zvláště jejich duše.

Zásady, na nichž jezdí Buržoa, jsou neporovnatelné, nepředstížitelné komoní smrti; a Buržoa je staví do stáje svého srdce.

XXVIII

BÝTI BÁSNÍKEM VE SVÝCH HODINÁCH.

Vsadím se o nevím co, že nenajdete Buržou, jenž by nebyl básníkem ve svých hodinách. Každý jím jest, bez výjimky. Buržoa, jenž by nebyl básníkem ve svých hodinách, byl by nehoden kamarádství a musel by býti hanebně poslán k umělcům, k tomu druhu otroků, kteří jsou básníky v hodinách jiných.

Ku příkladu, jest skoro nesnadno pochopiti a vysvětliti, čím může býti tato

---

poesie v hodinách Buržoa. Předpokládati na okamžik, že tento zřízenec si odpočívá po únavách svého zaměstnání, škádle musu, že se potěšuje z příliš malého počtu svých činů hrdinských an zhotovuje kantáty nebo elegie, bylo by samozřejmě posmívati se tomu, co zasluhuje úcty. Byla by to, odváží-li se tak říci, nízká myšlenka.

Buržoa není pitomec ani uličník, a jest známo, že skuteční básníci, ti, kteří nejsou než básníky a kteří jsou jimi ve všech hodinách, musejí býti označeni těmito názvy. On jest básníkem tím způsobem, jak se sluší na vážného muže, totiž když se mu zlíbí, jak se mu líbí, a aniž by se při tom sebe nepatrněji pozdržel. Ani nepotřebuje se o to zajímati. Na to má sluhy. Netřeba čísti, ani míti přečteno, ani jenom býti zpraven a uvědomen ať o čemkoliv. Stačí tomuto člověku, když si odlehčí. Nesmírnost jeho duše blankyt protrhuje.

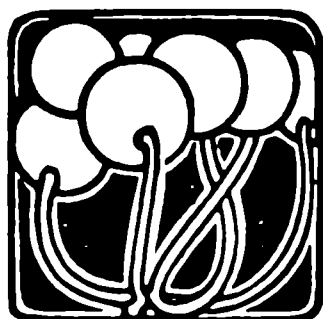
Avšak pro to jsou jisté hodiny, hodiny, jež jsou jeho, mezi jinými zvláště hodiny jeho trávení. Jakmile zazvoní hodina zále-

---

žitostí, jež jest vážnou hodinou, všemu
kujonství dá se ihned výpověď.

— Býti básníkem ve své chvíli, nijak
jinak, než ve svých hodinách, v tomť ta-
jemství velikosti národů, pravil mi v mých
dětských letech jistý buržoa z velké doby.

XXIX

BÝTI V ZAJÍMAVÉM POSTAVENÍ.

To jest výlučně pro dámy. Pán, byť i buržoa, nebude nikdy v zajímavém postavení.

Kterak se má rozuměti tomuto slovu?

Vidím-li těhotnou buržou, jest mi nemožno nemysleti na příští zrození maličkého buržátka a přiznávám se, že se mi to zdá spíše rozrušujícím. Ba nevidím ani dosti dobře, v čem rodina může býti zajímavá, ne-li ve smyslu nejmrzutějším. Neboť konečně Buržoa není patriarchou a nemusí

---

jím býti. Ctnosti patriarchální jsou právě opakem ctností, jimiž se honosí. Má na starosti pouze nadělati bezpočetné potomstvo a nehledí uctívati Jehovu v samotách, v čele některé karavany. I když rozplozuje, Buržoa jest v záležitostech. Mohla by býti tedy pouze otázka o nějakém úroku na tolik neb tolik ze sta nanejvýše.

Avšak tyto úvahy neposkytují nám žádného světla. Slušnostní formule: »Býti v zajímavém stavu« zdá se býti jedním z těch obecných rčení, jež se nevysvětlují, a u nichž stačí, označíme-li je mimochodem jako cosi strašného, co není třeba příliš prohlubovati.

XXX

JEST TŘEBA PŘISPŮSOBITI SE SVÉMU STOLETÍ.

Pan Culot (-Prdelka) vynalezl cosi, neznámo co, a nesdělil se s tím nikomu důvěrně. Chtěl jen, by se vědělo, že není blbec a že mimo úřední povinnosti, ostatně skvěle plněné, prvního účetního v administraci Sirkáren, byl tím, co slušno nazývati někdo.

Nad něho nikdo lépe nebyl zpraven o všech pochodech vědy. Jsa předplacen na všechny revue a bulletiny vědecké a hltaje

---

---

je neb předstíraje aspoň; jakoby je hltať, byl hledán a tázán o radu jako živý slovník. — Jest třeba jít se stoletím, říkával při každém okamžiku, máje za to, že toto století, tehdy devatenácté, dotáhlo na nejvyšší stupeň vše, čemu mohla býti vnuknuta touha, dospěti tak daleko, a tak poskytnouti chuť k opět-nému oživení nejzastaralejšího prachu. Ne-připouštěl nejvzdálenější domněnky o něja-kém schodku nebo srážce, a ostatní století v porovnání zdála se mu nedýchatelná.

Vydával se za vynálezce, by náležel přes-něji století vynálezů. Avšak, opakuju to, jeho objevům muselo se pouze věřiti, a to již pro nemožnost o nich se přesvědčiti. Měl doma přetajemné dvěře stále uzavřené na trojí uzamknutí, nad nimiž bylo možno čísti toto jednoduché slovo: LABORATOŘ, a domněnky volně mohly jít dále.

Jisté napověděné věty, provázené neur-čitými úsměvy, vzbuzovaly myšlenky, že sdolal a překonal prostory vzduchové a že rozřešil problém vzduchoplavby. Někteří se domýšleli hluboce, že musel vynalézt řecký

---

oheň, nebo dokonce dělový prach. Lišák jistý, všemi mastmi mazaný, jenž spával s pí. Culotovou každou sobotu, našeptával, že jest vynálezcem jakéhos stroje na štěkání, určeného k tomu, by nahradil strážné psy v městech nebo na venkově. Krátce nevědělo se a nemělo se nikdy vědět. Avšak p. Culot těšil se veliké obecné známosti, a byla otázka, zda by neměl býti vpašován do Institutu, což by se bylo jistotně provedlo bez pletichářství.

Nyní však pohlédněte na podivné rozuzlení jeho osudu, jestli arci možno nazvati to rozuzlením. Měl dceru bez Boha i bez krásy, avšak bezvadného cumplocha, jež, ačkoliv nevěnovala nižádné pozornosti pracným mašinacím svého otce, chtěla neméně úsilovně jak on jíti se svým stoletím. Podnícená jsouc ostatně příkladem své matky, jež by byla dala o ní hovořiti ve všech epochách světa, získala velmi záhy nejpozoruhodnějších výsledků.

V osmnácti letech slečna Barbora Culotova, v tom ohledu velice lišíc se od p. Cu-

---

---

lota, neměla pro nikoho ničeho tajného. V dvaceti pěti letech byla již zbavena vědecky mnohých dítek, rozhlášená to okolnost, jíž získala, stavši se tehdy porodní bábou první třídy, blahopřání presidenta republiky a záslužný kříž, téhož dne, kdy byl odhalen pomník Ricordův.

Avšak každý záslužný peníz má svůj rub, praví jiné Obecné Rčení, jež jako numismatik prostuduju dle možnosti, až na-
dejde vhodný okamžik.

Jednoho dne dva muži tohoto století setkali se jako náhodou v ložnici rozto-
milého dítky, jež bylo na okamžik bez jakéhokoliv závoje a dokonale ožralá. Strhla se tam, ani nevím proč, taková bouře na-
dávek a hubování, že pan Culot považoval za nutné přiběhnouti a vyzvati pány, by se mírnili:

— Jest vidět jak se patří, že nejste z to-
hoto století! dáno mu za odpověď.

Stařec ohromností této výtky na několik okamžiků zkameněl, a zamumlal na konec několik omluv. Ba dospěl i k osvěžení a

---

---

mír a pokoj vrátil se do tohoto příbytku. Avšak rána dopadla. P. Culot, podezříván jsa, že není ze svého století, ztrácel poznenáhlu svou krásnou barvu, změknuv mu mozek, a konečně onemocněv ulehnuv. Cítě, že jest ztracen, žádal, by byl zpopelněn na státní útraty a sladce zhasnul, vzav si přístojící na svědectví, že zdechnul jako člověk svého století. Učený svět oznámil zmizení tohoto Archimeda.

Nolite conformari huic saeculo, nepřizpůsobujte se tomuto století, volá svatý Pavel, jehož vítězství jest příliš snadné a jenž by zajisté ničemu nesrozuměl z neproniknutelné moudrosti Buržoa.

XXXI

NETŘEBA BÝTI KATOLIČTĚJŠÍM NEŽ PAPEŽ.

Na první pohled mohlo by se myslet, že jest štěstím pro Papeže, když jsou lidé katoličtější než on, když jsou oznamovatelé řkoucí: Pozastav se, když zachází příliš daleko, totiž vždy, není-li pravda? Neboť Papež jest jediným člověkem, jenž se klame neomylně, a právě tak třeba rozuměti nauce o papežské Neomylnosti. Tak aspoň jí rozumí Buržoa.

Pročpak tedy praví, že netřeba býti katoličtějším než Papež? Bezpochyby protože Papež jest ještě příliš katolický. Poslouchám vás, avšak přece to není velmi jasné.

Jestli se papež vždy klame a když ve své neomylnostní vlastnosti samojediný určen jest k ustavičnému klamání, z toho plyne, že jest nemožno nebýti katoličtějším než on. Zároveň pravíš mi, ó Buržoo, že to nestojí za nic, že není třeba býti katoličtějším, což zahrnuje nutně, že třeba býti méně katolickým, nemožnost, jež právě byla dokázána.

V této absurdní hypotese Papež opět zaujímá svou úroveň jako moře s »podivuhodným dmutím«, a hle, již jsem zase u hladiny katolicismu nižšího než jest katolicismus tohoto Svrchovaného Velekněze, jenž se nemůže neklamati a jenž proto padá ihned nepřekonatelně v nejnižší patro. Ještě jednou, trochu světla si přeju.

XXXII

VŠECHNY CHUTĚ JSOU VE PŘÍRODĚ.

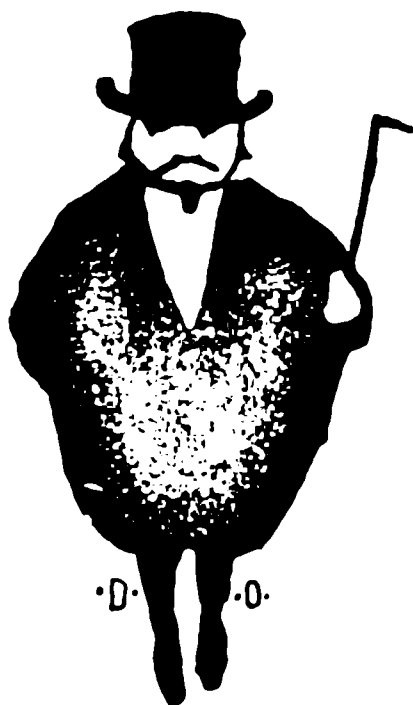
V přírodě Buržoa, samo sebou se rozumí. Pokuste se představit si takovou povšechnost (zápachův) chutí u básníka! A všimněte si, prosím vás, že není otázky o velmi různých chutích, o mnohonásobných chutích, avšak o všech chutích, od chuti ambrosie až k chuti lejna a to včetně.

Takový jest Buržoa, miluje vše a spolkuje vše. Alespoň chytrák ten přál by si, by se

---

---

tomu věřilo. Avšak znám jeho náklonnosti a nevidím, že by své vlastní věci příliš miloval. V tom jest jeho nepopěrná a ustavičná povýšenost, již marně skrývá.

XXXIII

NENÍ DOBŘE ŘÍCI VŠECHNY PRAVDY.

Jiné zase, a to ve větším počtu, o nic lépe nelahodí sluchu, když se poslouchají. Nuže, jest třeba vyvoliti jedny i druhé, což předpokládá rozeznávání andělů, a jakých andělů!

Pravdu, jež by mohla svého rozhlašovatele nebo svého svědka uvrhnouti v nemilost, samozřejmě nebylo by dobře říci. Kůže přede vším, každý svého řemesla si

---

---

hled, Buržoa není mučedník. Avšak není ani vyznavačem, kajicník ten rozhladovělý po ponížení a pokořování, a o pravdách, jež ho urážejí, soudí, že jest výhodno o nich nevědět.

Toť velmi dobré, avšak hle, co při tom podivného. Jestli se potlačují zároveň pravdy nebezpečné v prohlašování a pravdy nepřijemné v chápání, co zbude? Neboť ku konci marno veškeré hledání, nepozoruju třetí skupiny.

Řekněme si to bez rozpaku. Není dobře říci žádnou pravdu, takový jest pravý smysl textu. Snad ani není Pravdy. Pilát, jenž ji viděl tváří v Tvář, nebyl o tom jist.

XXXIV

HLEDATI POLEDNE O ČTRNÁCTÉ HODINĚ.

Přichvátanou si, by mi toto vyčítali. Řekne se, že hledám Buržou, kde není, že vtírám mu úmysly, city, myšlenky, jichž nemá. Nuže! Zklamou se. Nehledám, aniž co komu vtírám. Buržou můžete potkati ať v kteroukoliv hodinu, hodináři znají to velmi dobře, a jest všeho schopen, chudí přesvědčili se o tom na své útraty. Řekl jsem pouze, a tato práce nemá jiného předmětu, že Buržoa jest ztrnulou, avšak věrnou

---

---

ozvěnou, jež zaznívají v nízkých polohách, odráží Slovo Boží; temné a pochmurné zrcadlo, plné odlesku jeho Tváře převrácené, když sklání se nad vody, kde leží smrt. Dodal jsem, že se mi to zdá hrozným A toť vše.

Co se týká tohoto bídného záhlaví, této smrduté otřepané fráse, jež zahrnula svou zasmušilou banalitou moje dětství, vydané mukám na pospas, a jež nemá ani té ďábelské omluvy, by se pošklebovala po některém svatém textu, tu vím, čeho dlužno o tom mysliti.

Jest jako ono Nic není absolutní v předešlé části. Když ubohý školák našel nebo domnívá se, že našel něco a když supá radostí, rána klackem Poledne o čtrnácté hodině jest mu nezměnitelně zasazena.

Řekl jsem to již a budu nucen to ještě opakovati: dáti přednost ušlechtilému před hanebným a krásnému před ošklivým; hleděti pochopiti, pokusiti se o dobytí ať čehokoliv, skočiti přes ohrady a meze; chtíti konečně žíti: ejhle, vše to propadá kletbě.

Hledím si představití toho neb onoho právního zástupce, an chcípá v pravé poledne, prošed před tím velmi nízkým životem, a jeho přesviňskou duši, lehkou duši, unášenou potokem slzí chudých, jež rozdrtil, až k zastavení Čtrnácté hodiny, jež jest poslední na Cestě Křížové a bolestným Tribunálem Ježíše Krista!

XXXV

JSOU MEZE, JEŽ NESMÍME PŘEKROČITI.

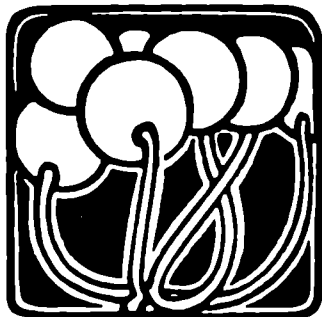
Toto jest určitější. Jsme uvědoměni, že v jisté vzdálenosti, nikoliv nesmírné, jest hranice, jež nepromíjí, neodpouští, neomlouvá. Na neštěstí třeba dobrých očí, bychom ji rozeznali, neboť jest málo patrná. Potom jest tím nepohodlná, že jest nestálá. Jest to šňůra nenapjatá, rozhraní přesně nevytýkající. Mnohdy Buržoa sám překročí meze, nevědomky, a tu upadá bezecně do pasti,

---

---

již sám napjal Básníkům, neboť zlomyslně považuje je za slepé krtky.

Tím hůře pro něho po všem tom. Já jsem z těch, kteří by si přáli, by propukla revoluce a by proti nesnesitelné tyranii nynějšího Buržoa, starého to nepřítele dobrodružství, zdvihla se kvašení Buržoa krkolomného, jenž by nechtěl již o žádné přehradě slyšeti. Taková potopa trochu půvabu by naplavila na naši planetu.

XXXVI

VŠEHO MOC ŠKODÍ.

Může se i přihoditi, že někdo jest příliš buržoasní, což se zdá paradoxální. Hle, bychom to dokázali, příběh nanejvýš jednoduchý, v němž jsem měl málo čestnou účast, a jenž se přihodil v mém mládí.

P. Robert, malý kapitalista vytažený z olejů, nebyl šťasten. Měl by přece býti. Úsilí v jakékoliv dráze obchodní nepoctivosti byla v jeho osobě odměněna spravedlivým osudem slušnou zámožností.

Dům zbavený, díky nebi, jakékoliv architekturní okrasné římsy, svědčil na hlavní třídě o finanční důležitosti tohoto odplaceného muže. Neuprositelná bělost obmítky byla lékem očním a ubíjela rostlinstvo k smrti.

Vraty prokukovala zahrada vyhořelá, vyprahlá, zváněná, pochmurná, z níž vkus pánův vyhnal přírodu. Všechno k okrase provádělo se tam v pracích z kaménků, olova a lastur. Šelmovský amor v napodobeném bronzu držel vodotrysk, málo hojný, ve středu kašny, provedené týmž kovářem, v níž červené nešťastné ryby jakoby se potily.

Několik hydrofobických kakostů kupilo se sem a tam pod několika lipami, jež se vzdaly veškeré svěžesti. Spatřovala se také kulovitá zrcadla rozličných barev, nedotknuté sudy ku hře s kaménky a beryly úplně vypražené, jichž samojediná představa za živa páleného mohla se dovolávat stinného loubí. Konečně budka azurové barvy, pro psa sešlého na nejnižší stupeň prašivosti, ustanoveného k dozoru nad krajinou. Ža-

---

---

lárnická zeď, zoubkovaná úlomky skla, zahražovala obzor. Toto čarovné sídlo bylo slávou p. Roberta.

Vyšší důvody ponoukaly ho k dokonalé radosti. Byl členem městské rady, velice vážený pro hojnost a plynnost svých náhledů, povoláný prý veřejným míněním k nejvznesenějším úřadům. K dovršení štěstí žena jeho byla nebožkou a očekávala ho od nynějška v nebi, když po třicet let mu na zemi nasazovala rohy.

A přece, proč nemilosrdný červ hlodal vnitřně na tomto krásném ovoci? P. Robert měl souseda, jenž mu otravoval život a uváděl ho v zoufalství. Byl to jakýsi ryjec, člověk nepořádný a vilný, jehož nemohl potkat, aniž by se netetelil a div se nezbláznil z jeho pouhé přítomnosti.

Tento ryjec, ustavičně s rozhalenými prsy, stále máje hlavu pokrytu jakousi ošátkou na fíky, pocházející z Malé Asie, stále kouřící na konci třtiny z třešňovky náramné tíže, oddával se mimo umění mědi-ryjeckého fotografickým pokusům druhu

---

---

nejméně nevinného, mělo-li se souditi z jeho obyčejných pomahačů: silně zavalitého chlapíka, ježž žádný domácí pán by rád nepotkal v lesním zákoutí, v den prošlé lhůty k zaplacení nájmu; a jakýsi čahounovitý zachmuřený operater se salnytrovýma očima, sukovitý jako réva, jenž se podobal pod černou plachtou svého přístroje jakémusi katu pod škraboškou.

— Vše to, říkal p. Robert, není příliš katolické.

Ženy, dle všeho necudné, přicházely skoro po všechny dny, Bůh ví, k vůli jakým službám! A nebylo pomoci, viděti je musel, neboť p. Robert nebyl docela uzavřen zděmi a jeho zahrada byla oddělena od zahrady ryjcovy pouze jednoduchým, řídce pleteným plotem, jenž uštěpačně ničeho neskrýval.

Kolikrát jeho slečna, pihovitá to a sentimentální fopka, čistá jako fialka, kolikrát neshlédla mimochodem orgijské scény, na něž s děsem a zasmušile si vzpomínala! Viděla, odvážím se to říci, tyto ohavné sousedy, mužské i ženské, s ňadry odhalenými

---

---

beze všeho studu, pod záminkou umění a pijící venku projímavé, zároveň divoký křik vyražejíce.

Stávalo se to tím nesnesitelnější, že zrovna jakoby se vysmívali, propukujíce ve smích ihned, jakmile se otec s dcerou objevili.

A což jednoho dne neodvážil-li se hanebný fotografista namířiti na ně svůj objektiv a neposlal-li jim den na to dvě podobizny doprovázené ostrou žádostí, by poslal slečnu Armandinu k p o s p o l n ý m studiím? Tento vzkaz, nevystižitelný slovem lidským, Armandinou na neštěstí čtený, obsahoval neslýchanou neslušnost . . . a nejsilnější bylo to, že advokát exolejkáře, člověk přece vážný, s nímž se ihned poradil, pokrčil rameny s hrubým smíchem a dal mu na ruku, by toho nechal a nepřikládal důležitosti hloupému hnojařství.

Konečně, bychom už všechno řekli, ryjec s fíkovou ošátkou na hlavě ve své nestoudnosti došel až tak daleko, že mu tykal, jemu, p. Robertovi, jenž vždycky se ctí se podepisoval, jenž platil přesně, poplácáváje

---

---

mu na břicho uprostřed ulice a nazýváje ho »můj starý Makare«. Důstojný ten muž již nespál, nohy podemílaly mu ručeje zármutku a soužení.

Tento ryjec byl tedy jeho mûrou, upírem, a byl by vše udělal, by se ho zbavil Slídil potají po něm pozorně, doufaje, že toho neb onoho dne překvapí ho při nějakém zločinném spádu. Děla se, jakoby skutečně prováděl ryjectví ve svém doupěti, jak se chlubil, chtěl bezpochyby tímto předstíraným uměním skryti své hrozné nějaké úmysly. Neboť konečně nelze věriti na poctivost u muže, jenž měl tolik společníků a společníků, tolik příchozích a odcházejících a tolik pletich, by poškrabal kousek mědě. Muselo v tom vězeti něco jiného.

Jednoho krásného jitra již nepochyboval. Jakmile se připlížil ke dveřím, duse své kroky dle svého zvyku, od té doby co »se měl na pozoru«, hlas příliš známý hádan-kovitého souseda projel zdí, na niž se musel ve své úzkosti podepřít a určitě mu doletla k uchu tato slova plná hrůzy:

— Mrtvola počíná bělati.

Ostatní slova byla pronesena tlumeně, takže nemohl jich slyšet, avšak tato stačila velice, i věděl, čeho třeba. A přece nohy pod ním klesaly; cítil, jak stydne, jakoby sám byl tou mrtvolou a musel si po několik minut jakoby hubkou otevírat a občerstvovat duši. Konečně! Tedy se přece neklamal. Soused byl opravdu zakrytým padouchem, nejnebezpečnějším zločincem, jehož ho lidská spravedlnost zbaví co nevidět. Dobrořeče, po prvníkrátě ve svém životě, Prozřetelnosti, vrhl se k četnickému stanovišti.

Strážmistr, zpraven o vraždě, přiběhl ihned se třemi muži. Bez okolků vstoupili k ryjci, nedbajíce vypoulených očí jeho dělníka, jehož prvně zatkli . . .

— Kde jest tvůj pán? tázal se ho hrubým hlasem biřic zákonů.

— A proč to? jest v temnici. Vyjde za dvě minuty. Co mu chcete. Snad nás nepovažujete za loupežníky?

— Mlč! vzkřiknul strážmistr. Před vy-

šetřujícím soudcem se vyjádříš. Otevři tyto dveře.

— To tak! odpovědělo chlapisko, nerad bych si rozhněval pána pro vaši zábavu. Máte-li pilno, vyřídte si to s ním sami.

Strážmistr tasící šavli, pokročil k děsnému místu.

— No, co pak to je, vzkřikla neviditelná osobnost, nemůžete mi dáti chvíli pokoj, ďábli? Co má znamenati všechn ten tlach? Povídám vám, že nirtvola bude skvostná.

To bylo příliš. Statný vojín pohrozil vy-lomením dveří. Chtěj nechtěj musel otevřít a p. Robert, celý zmatený, uzřel an ze stínu vychází jeho kat, na hlavě fíkovou ošatku a v ústech známou dýmčičku, drže koncem prstů fotografický snímek proslulého kterého obrazu, představující smrt Cesarovu neb kterého vládce.

XXXVII

S VLKY TŘEBA VÝTI.

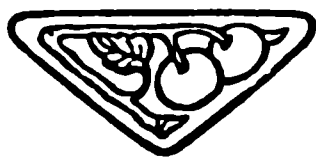
Vzácná myšlenka, jež prý nám byla v závěti odkázána jakýmsi starým psem. Výti — třeba. to vytknouti? — jest zjemnění výrazu, eufemismus. Jedná se o to dělati, co dělají vlci, totiž žráti ovce, počínaje, jak samo sebou se rozumí, těmi, jež z povinnosti mají střežiti.

Buržoasní kněžstvo jednomyslně přizná, že jest to úkon spíše příjemný, neboť maso ovčí jest výtečné a blahodárně účinkující v žaludku všech druhů psů. Jest v Eze-

---

chielovi výhrůžná kapitola, jež jakoby jim chtěla předpovídati špatné trávení. Avšak kterak by se četl Ezechiel v buržoasním kněžstvu a zvláště v diecesi Meaux-ské, kde, jak si představuju, musí vypadati trochu ro-coco. Uvádím diecesi Meaux-skou, protože jsem tam žil — dosti zle ostatně, nejsem pastýř, ani pes pastýřův — a že jsem měl příležitost pozorovati tam několik farářů, jež Bossuet netušil a kteří se nepodobají orlíkům.

Budu mluvití později o těchto služeb-nících Boha s jistým luxem podrobností. Zatím jim předkládám dokonale církevní podobenství o hlídacím psu, jenž se stal »němým psem«, následkem svého vyťí s vlky a jenž polyká mlčky Tělo a Krev Beránka každého rána.

XXXVIII

PRO PRAVDU SE LIDÉ NEJVÍCE HNĚVAJÍ.

Post-Scriptum k jednomu z posledních odstavců. — Skoro že na toto bych zapomenul. Neměl jsem snad proč? Nejen že jsou pravdy, jež se nerady poslouchají, avšak hluboký Buržoa nám tvrdí, že hlavně pro pravdu se lidé nejvíce hněvají.

Lež neuráží, nikdy ho urážeti ani nebude. Jest to jakýsi druh tetky, po níž stále doufá děditi a pro niž nemá dosti láskání.

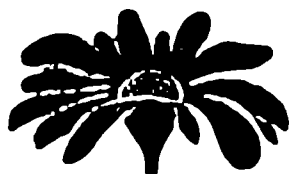

Až se Lež vtělí, což se má jednoho dne státi, bude moci pouze říci: »Odpusťte vše a následujte mne«, by vlekla za sebou ihned nikoli tucet chudých, avšak miliony buržoův obojího pohlaví, kteří budou ji následovati všude, kam se jí zlíbí jíti.

Až dosud jedině Pravda se vtělila, Ego Veritas qui loquor tecum, a vy víte, jak byla přijata. Ah! ni na minutku se nerozpakovali: Crucifigatur! **PRÁVĚ PRO PRAVDU SE LIDÉ NEJVÍCE HNĚVAJÍ!**

Nicméně rušivě působí, když slyšíme Buržou, an pokojně vyslovuje tyto věci od rána do večera.

XXXIX

CTIŽÁDOST ZAVÁDÍ VELKÉ LIDI.

Zvědět, co Buržoa rozumí velikým mužem, není věci nejsnadnější. Každý by myslel, že největším člověkem v jeho očích jest ten, kdo má nejvíce peněz. Nuže! toť mínění zdánlivé. Není to docela takové.

Nad člověkem, jenž má mnoho peněz, jest ten, jenž nažene strach, jenž má moc vzít peníze jiným a výměnou jenž dovede kopnouti do zadnice. Takový jest bez odporu skoro největším člověkem.

A přece jest třetí, jenž jest ještě větší, osmělím-li se tak říci, jenž jest dozajista

---

největším člověkem. Toť takový, jenž se mstí nad Buržoou touto útočnou Pravdou, o níž se právě mluví. Pochopí se, že takový vítězivec nepotřebuje býti bohat ani nemusí rozšiřovati hrůzu. Ba bez užitku, když se jmenuje Renan nebo Voltaire. Byť to byl jen zkostnatělý, pedantský panchart, molekulární a potulný odpadlík, v nejčervivějších hadrech, jest Scipionem této Karthaginy světla, již třeba sbořiti. To stačí. Jeho ctižádost, jestli kdy jaké měl, záležela by ve sdílení slávy onoho nesmrtelného vojáka a v navlečení si železné rukavice, jimiž políčkoval u velikého Piláta na úsvitě Velkého Pátku spoutaného Krista.

Avšak potom, co na nás chce toto Obecné Rčení se svou nešťastnou »ctižádostí«? Sám sebe se na to ptám. Přece právě Velikost chybí podstatně Buržou, právě ta budí v něm ošklivost. Nelze se mu tedy s důvěrou svěřiti a každé Obecné Rčení, jež nás uvádí do rozpaků, muselo býti v oběh zavedeno velmi malým člověkem, jenž si z nás chtěl stropiti blázna.

XL

NEJSME NA ZEMI PRO VYRAŽENÍ.

Odpusťte, ráčili byste mi říci, proč zde jsme, ne-li pro zábavu? Snad k vůli utrpení?

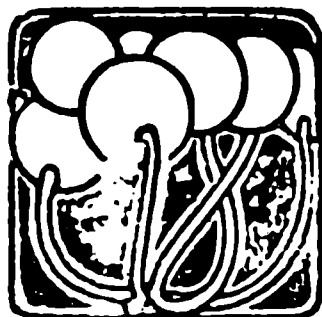
Ano a nikoli! avšak třeba se dorozuměti. Slovo Buržoy jest na obě strany broušeno, jako meč Aoda, syna Gery, třetího soudce v Israeli. Utrpení patří ostatním a on sám jest vyvolen pro zábavu. Jakmile tento zákon zapomenete, vše se zatemňuje.

Jest psáno v Evangeliu, že vždycky chudí budou mezi námi. Přirozeně. Chtěli byste, aby Buržoa vzal trest utrpení sám

---

---

na sebe? A tu není dosti na tom, že má pacholky, jest třeba otroků, jejichž těla by mohl vymořiti a duše o svěžest připraviti. V tomhle tkví jeho zábava! Snížití duše, pošpinití je, uvéstí v zoufalství... Když chudý křičí bolestí, bývá těšen tímto obecným rčením: »Nejsme na zemi pro vyražení,« i domnívá se, že jest mezi demony.

XLI

NEJSEM SVATÝ.

Buržoa by se neodvážil říci: »Nejsem člověkem geniálním«. Kterak se odvažuje říci: »Nejsem svatý?« Ty dvě věci musejí mu býti stejně ošklivy, poněvadž pocházejí z řádu absolutního. Jisto však, že podezření svatosti má cosi trhavějšího pro samolásku, nesnadnějšího k strpení. Člověk geniální vskutku těší se té výhodě, že není nepopírným a neporovnatelným blbcem; světec nemá toho štěstí. Toť známo.

Avšak třeba připomenouti si, že jazyk Buržoů, jsa výhradně z Absolutna, musí se

---

hemžiti omyly, odpory ve výrazech, nesmysly, nesouvislostmi a pleskaninami, z jichž středu se sice sám velmi dobře vymotá, avšak jež musí cizince zamásti. Já sám, jenž usiluju vrhnouti trochu světla do této blátivé kaše, přiznávám se, že velmi často do ní zapadám a že pohružu se následkem tohoto pátrání do jakéhos druhu spavosti, z níž moji přátelé jsou polekáni.

Kterak ku příkladu usmířiti a upokojiti žádost tak zřejmou, tak buržoasní a tak rozumuplnou, totiž nebýti světcem, s obyčejným požadavkem svatosti u jiných a zvláště u nižších, neboť tak se to má s tímto obecným rčením, tak analogickým s předcházejícím. Svatost jest pro ostatní, jako utrpení.

Avšak vše se zařídí, jak třeba. Buržoa, nechtěje a nehledě býti svatým, přivozuje nutně, by jiní byli světci na jeho místě, aby měl pokoj, by mohl trávití a krkatí v pokoji. Toť ono náboženství pro sluhy, do nebes vychvalované Voltairem, záležející v tom, že hází ranec svůj na ramena jiných.

Patrně, že nemluví zde než o Buržou zárodečném, Buržou jednoděložném, smím-li tak říci; o tom, jenž »nemá ničeho proti Bohu« a jenž přemýšlí pouze o své drštce. Uštěpačný posměvač, jenž bez předběžného uvážení vidí pokrytectví u každého člověka, jenž vykonává náboženský skutek, a jenž usiluje o to, by ho jako dýkou proklál tímto podezřením, bude předmětem jiné zvláštní zmínky.

Ve své slavné Cestě Čínou p. Huc vysvětluje nápadnou hojnost samovražd u Číňanů.

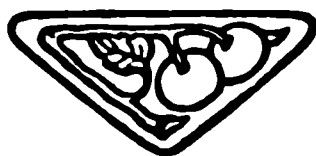
V jiných zemích, praví, když chce si někdo ukojit svou mstu nad nepřitelem, hledá, kterak by ho zabil; v Číně jest tomu zcela naopak, zabije se sám. Jest ujištěn, že mu vyvolá tímto prostředkem hroznou aféru. Upadne ihned do rukou spravedlnosti, jež aspoň ho zničí a zmučí úplně, jestli ho o život nepřipraví. Rodina samovrahova obdrží obyčejně v takových případech odškodnění a značné úhrady; a tak není vzácným zjevem, že nešťastník, unešen hroznou oddaností k své rodině, jde a usmrtí se přede dveřmi lidí bohatých.

Tato zajímavá stránka mi napadla, když jsem přemýšlel o svém Buržou. S hlediska přísně náboženského odmítnutí nebo

---

---

nepřítomnost přání a touhy po svatosti nelíší se od samovraždy, poněvadž vyjma stav světců není naprosto a ku konci účtů než stav mrtvých, pravých mrtvých, kteří znenáviděli duší svých, mrtvých pro vše věky věčnosti. Takoví se zabili rovněž s úmyslem, že zatratí své bratry. Člověk, jenž rád říká: »Nejsem svatý« provádí duchovně hrozný čin zoufalého Číňana. Avšak protože jest ve tmách, domnívá se, že překročí pouze schod a zatím míní překročiti propast.

XLII .

NEDĚLÁM SE LEPŠÍM NEŽ JSEM.

Dosti žvástů, Buržoo! Nejsi-li světcem, což připouštím, tu pokora ti nesluší. Nejedná se o to učiniti tě lepším ani horším, avšak prostě odhaliti, čím jsi. Nuže, tys velmi dobrým, bez zásluhy a bez úsilí, jedi- ně výborností své přirozenosti. Jen krapet ještě, a byl bys příliš dobrým. Dal bys snad své peníze básníkům, kdož ví?

Nechme toho všeho. Vůbec, jakmile Buržoa prohlašuje, že se nedělá lepším, než jest, může býti jisto, že by se nemohl

---

státí horším, i když by chtěl, i kdyby
ihned snoval potichu nějakou řež.

— Ale jsi ty kráva! huboval k smrti
odsouzený, obraceje se ku katovskému
holomkovi, jenž se strožil oholiti mu vlasy.

— Nedělám se lepším než jsem,
odvětil přesladkým hlasem popravčí.

XLIII

MLUVITI STŘÍBRO, MLČETI ZLATO.

Hle jedno, jež nikdy nebude moci býti pochopeno. Vrcholem směšna bylo by doufati a nadíti se jediného posluchače, jenž by vás ku příkladu vyslechl, kdybyste mu chtěli sdělit, že v největších hlubinách svatého Textu Slovo a Stříbro, totiž Peníze, jsou synonyma, a že Mlčení zcela v zlatě jest obrazem věčného Života.

Zrovna svěřací kazajky byste si žádali, kdybyste se pokusili uvědomiti si, že jest

---

nebezpečno dotýkati se Forem popudlivých a snad nemilosrdně, bez odpuštění krutých jako onen duch z německé pohádky, jenž přibíhá se svou strašlivou mocí k rozkazu smělého zaklínače a nedá se hned tak odbyti.

Nebudu se tedy pokoušeti, a obmezím se na to, že řeknu, arci bez naděje, že mi bude rozuměno, že ty zbožňované peníze, pro něž výlučně Buržoa žije, znamenají — kterak bych to řekl? — tajemnou Vůli, jejíž expanzivní energie nedá se vypočítati a jež přece jest pouze m i n c í onoho Nevyslovitelného, jež vyznačeno jest zlatým Mlčením, věčně žádoucím, k němuž jsou tak marně zváni všichni Buržoa.

Jakmile dřímající Pán Proroka-Krále obrátí se na svém loži věků, stane se nějaký nadpřirozený převrat obdobný s tím, jaký se stal na počátku éry křesťanské. Nebudeme již Ježíše skoro ani viděti, bude se zdáti, že Slovo hasne, Kázání druhdy apoštolské, přestane; zatím však z protější strany nebe objeví se zázračná zlatá tvář Toho,

---

---

jenž sama sebe jmenuje nevyzkoumatelně
Mlčením!...

Hle, co praví, aniž by to věděl, výběrčí
daně v mém sousedství, když urovnává
do svých nedobytných zásuvek zvonivé
penízky, na kolemjdoucích nahrabané.

XLIV

ZASLOUŽIL JSEM SI ODPOČINKU.

P. Répandu jest domácím pánem, a on to ví. Ví také, že má své právo. Avšak rád jest, když neví o svých nájemnících; jeho lékař zakázal mu rozčilování, obyčejně přivozené následkem hubování. Trpí, zdá se, rozrušením nervů.

By unikl nářkům a voláním po opravách, má statečného správce, vyhozeného to drába od soudu nebo kancelářského písaře, jenž se v tom vyzná a jemuž dává přednost

---

---

před jednou tolikem ze sta, poněvadž s ním jde vše jako na drátkách.

Ostatně tato správa není nějakým nenamahavým úřadem, neboť p. Répandu jest majetníkem mnohých nemovitostí, skoro vesměs obydlených dělníky, jimž jesti třeba každé soboty peníze takřka v letu vyrvati. Jest též v těchto kasárnách dosti dobrý počet roztomilých děvčat, jichž návraty jsou nejisté a přátelství rozmanitá. Vybírání činže těchto osob jest méně potěšlivé než nebezpečné.

— Jsem domácím pánem, jenž nechce o ničem věděti, řekl p. Répandu po zjištění patřičné sumy, jednoho dne, když jeho správce přišel k němu se čtyřmi zuby toliko a s tlamou, podobnou lesnaté krajině ku konci října, zasloužil jsem si velice odpočinku.

Podivuhodné slovo! viděti ho stále odpočívati asi od třiceti let, kdy blažená smrt jeho rodičů zanechala mu jejich bohatství, nastřádané, jak bylo v hlasech lidu, v zákoutích lesních. Pokus se sňatkem v jeho krásném věku zošklivil se tomuto hochu, jenž velmi záhy zamiloval si peníze čistou láskou.

Stav se praktickým mužem, uviděl ve vášních stařeckých i mladistvých pouze to, co přinášejí filosofovi, jenž z nich dovede těžiti. Ba pozvedl z trosek, možno to sdělit, a slavně opravil historický a staletý hampejz z dob posledních Kapetovců, jehož výnos zabezpečil by důchod některému královskému princí Francie. Toto zaměstnání přece ho neschvátilo a, když již mluví ustavičně o svém zaslouženém odpočinku, jsme svedeni k domněnkám Bůh ví o jakých únavách a útrapách tak dávno minulých, že v zápas vyzývají paměť lidí.

— Váš Répandu, řekl mi jednoho dne jakýsi koncentrátor, jest jednoduše fantomem. Co nazývá odpočinkem, toť smrt. Víte snad, že jsou lidé, kteří se zdají žíti a kteří jsou ve skutečnosti mrtvolami. Tak se to má skoro se všemi upíry, jež nazýváte buržoa. Myslíme, že stojí a k posuňkům rukama pohybují. Zatím leží a nehýbají se. Jsme přesvědčeni, že mluví, nebo chcete-li, že pronášejí zvuky a přesnou pravdu, a zatím

---

---

jsou pod samým mlčením, pohroužení do nejtlustší nádoby špatného mlčení. By se projevila jejich jistá hniloba, jejich děsná smrdutost, stačilo by nějaké j e d n o d u c h é slovo, vyslovené živým. Když osobnost některá vám praví o »zaslouženém odpočinku«, věřte mi, čenichejte to s největší pozorností.

Můj rozprávčí měl pravdu. Sotva před několika dny měl jsem jakési jednání s jedním z těchto mrtvých, jenž nemluvil ani o svém odpočinku, tolik se bál, že sám sebe probudí. Od prvního slova měl jsem před sebou a proti sobě sopku shnilotiny, Orinoko vodnatého hnisu, o němž jsem myslel, že mne nadobro, k zahynutí pohltí.

XLV

PENÍZE NEDĚLAJÍ ŠŤASTNÝM, AVŠAK ...

Obecné Rčení prvního řádu, vyžadující však nutně důvěrníka antické tragedie. Jestliť třeba někoho, by dodal bezprostředně: »Avšak přispívají k tomu«. Pak jest dokonale krásné.

Tento skrovný příspěveček, jenž hledí zmírniti tak šťastně melancholickou drsnost přiznání, jež by mohlo býti považováno za rouhání, musí míti zvláštní účinnost. Vypadá to jako cukr na svědomí a pomáda na srdce.

— Ano, toť pravda, rozjímá hluboce Buržoa, peníze nedělají šťastným, zvláště když jich není. Dělají skoro šťastným, bezpochyby, avšak ne úplně. Něco chybí, každý jest nucen tomu přisvědčiti; a příležitost k smutku nekonečnému zavdává se každému, kdo jest svědkem této nemohoucnosti Stříbra, jež by mělo zajistiti štěstí všech, kdož je uctívají, protože v jeho způsobě jistě skryt jest Bůh.

Upozornil jsem více než jedenkrát, že tento kov, významně snížený v naší době, jest ve Svaté Knize velmi stotožněným obrazem trpícího Slova, jež jest Druhou Božskou Osobou a Spasitelem. Říci, že nedělá šťastným, jest tedy pro každého křesťana opovážlivým tvrzením, ba bezbožností, a právě toť Obecné Rčení původu křesťanského. Shledávám toho důkaz v tomto vysílení tak krásného stylu, jenž činí Boha poplatkem povinného, zdanitelného, za jásot pitomců.

Pohan by řekl bez obalu: »Právě peníze dělají šťastným« a měl by náramně pravdu.

Avšak ty, špinavý houžvičko, ty Buržoo, domnělý křesťane, na němž hynou všechny symboly božského Života, jako perly na malomocném prašivci; ty, jenž myslíš velmi jistotně, že mince sta souš jest oblažujícím zjevem nebes, proč lžeš? Čeho bys se mohl báti? Tvoje nevědomost v prorockých Spodobováních jest nevyzkoumatelna a ty zrovna nemusíš míti strach, že vyvoláváním a zaklínáním Peněz uzříš, ana se ti objevuje krvácející ona Tvář!

XLVI

PŘIJÍTI ZASE K SVÝM PENĚZŮM.¹⁾

V tomto jest cosi zarážejícího. Co jest to ve skutečnosti: vejíti, ne-li vstoupiti opět do čehosi nebo do kohosi, odkudž jsme byli vyšli? Vstupujeme do svého domu nebo do své hlemýždí skořápky; vstupujeme do kasárny po hromadném výstřelu, což jest spíše nudné; ba vstupujeme i do záchodu

---

(1) Doslovně: »Vejíti zase do svých peněz«. Naše podobné: »Jde do svého« a v negat.: »Musí ze svého«. Slovanský Buržoa, celkem spíše zemědělec než průmyslník, má větší zálibu ve statku nemovitém, nevězí tedy tolik V PENĚZÍCH, jako spíše NA MÍSTĚ. Nechce vstoupiti »DO NICH«, nýbrž »K NIM«. Může jimi býti zrazen jako nevěrným přítelem nebo zkažen jako malomocným bližním, avšak nikoli utopen jako v stříbrné řece. J. F.

---

v den léčby, skoro hned, jakmile jsme z něho vyšli, jest-li potřeba na nás ještě jednou naléhá. Konečně vcházíme do všeho, do čeho chcete, pod tou podmínkou po každé, že vzájemné a nutné ohledy, jakými jest povinen obsah nádobě, budou zachovány.

Metaforicky chápu ještě, že se vstupuje do pravých kolejí, že se přichází k svému rozumu. k své chuti, atd., poněvadž se předpokládá vždy cosi obklopujícího, jež dovoluje vyjití a opětné vejítí. Zacházeje do krajností, dopustil bych i vstoupení do nicoty, což se zdá krutě tvrdým.

Avšak »vstoupiti do svých peněz« jest nad mé síly. Bylo by třeba bláznivě si představití cosi podobného proudu nebo oceánu peněz, kde by bylo možno koupati se v té neb oné době roku. Říkalo by se, lázeňská sezona peněz, jako se říká sezona Trouvilleská nebo Evianská. V tom případě bylo by možno zcela tak dobře vstoupiti do peněz jiných jako do svých. Nuže, zdá se, že se to neděje a neříká.

Pročpak?

XLVII

KAŽDÝ MUSÍ BÝTI ŽIV.

Bylo by nebezpečno ptáti se, co Buržoa rozumí žitím. Romanopisci, jež poctívá svou důvěrou, naturalisti nebo psychologové dostatečně dokázali, že to záleží ve vypořádání se se všemi funkcemi trávení, spaní nebo plození, jež se připisují různým druhům zvířat, avšak zvláště v získání mnoha peněz; — čímž podstatně určuje se lidská přirozenost, lišíc se tím od hověd. I dávno před těmito doktory bylo připuštěno, že člověk, jenž se obyčejně hódne nají, jest dobře živ.

Avšak ka ž d ý, toť mnoho. Což nestačí, by Buržoa byl živ, Buržoa sám a sám?

V náboženském jazyku, velmi rozdílném od jeho jazyka, slovo ž í t i má jiný smysl, to ví velmi dobře. Co jest mu však po takové výmince? Nechť ztřeštěnci nebo hysterikové pokouší se dáti radost tomu, co nazývají svými dušemi, a nechť se odhodlávají raději hladem chcípnouti, to jest jejich věc; a nechť hledí na nás ostatní OBCANY jako na mrchy v posledním stupni hniloby, toť přespříliš komické. Vězte to jednou pro vždy, kněžouři a kostelníci, jsme zbožnější než vy a důkazem toho jest, že bzdíme na Království Nebeské a na Život Věčný!

XLVIII

VŠECHNY CESTY VEDOU DO ŘÍMA.

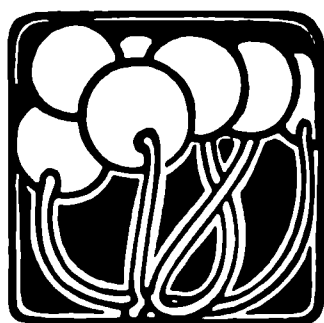
Nepřekonatelný důvod pro kulatost naší oběžnice. Kdyby některá cesta nevedla do Říma, věřím silně, že by se jí dala přednost, neboť Řím konečně, toť Papež, není-liž pravda? Jenže tak tomu nikterak není. Všechny pomyslitelné cesty jsou zaklesnuty na Řím. Nemožno uniknouti této poslední stanici.

Na štěstí nejsme nuceni jíti až ku konci. Lze se zastavit na křižovatce a zabočit na

---

jinou cestu, jež povede také nepochybně do Říma, avšak přes Ostrovy Přátelské nebo Severní Mys, což vzdálí nebezpečnosti. Ba budeme moci takto cestovati po celý život a křížem krážem kroužiti po oběžnici kolem nepohnutelného Papeže bez závady.

Dávám tuto radu turistům, plahočícím se po horách i dolinách, kteří by si chtěli popřáti trochu vyražení se svými manželkami v mrtvé sezoně.

XLIX

PAŘÍŽ NEBYLA VYSTAVENA ZA DEN.

Toť možno. Nevím, kolika dní bylo třeba k vystavení tak velikého města, avšak domýšlím se s velkou pravděpodobností, že bylo jich třeba více. Mimo to na tom ani za mák nezáleží.

Důležitým právě pro studium morálky a filosofie Buržoa jest přání, by Paříž nebyla vystavena za den. Jest zde cosi, co ho hlodá. Mohl by se každý domnívati, že nic mu není lhostejnějším. A hle! není tomu tak. Kdyby Paříž byla vystavena za

---

jediný den, člověk tento by upadl v zoufalství. Uviděl by v tom skoro nevýslovný úkladný výpad na Všednost, Zakrnělost, Zvětralost Plohost!!! jakýsi druh zázraku konečně !

Avšak pravda musí se přece říci. Paříž taková, jak jest dnes, se svým milionem domů, samozřejmě nemohla býti postavena za dvacet čtyři hodiny, zahrneme-li v to i sochu Gambettovu a most Alexandra III., veledíla to, jež jaksi otálejí s dokončením; tak se na nich důkladně pracuje.

Avšak tato nesmírná Paříž měla svůj počátek. Byl okamžik, kdy ničeho nebylo na místě tom po obou březích Seiny a byl jiný okamžik hned po tomto prvním následující, kdy cosi existovalo, jakási síť novitá střecha, jakási chýše určená na další časy. Právě v tomto okamžiku možno říci a nutno říci, že Paříž byla skutečně, zcela do opravdy a tudíž úplně vystavena. Připojuji, že musela býti mnohem krásnější, neporovnatelně, nesouměřitelně, nepředstavitelně krásnější. Avšak kterak to zařídit, by se mi rozumělo?

L

DĚŠŤ A KRÁSNÉ POČASÍ

Meteorologická věda musela se naroditi v některém krámě se smíšeným zbožím. Známe úzkostlivou přesnost, s jakou tito cti-hodní obchodníci podávají každého dne zprávy, bez přijímání osob, všem svým odběratelům o jistém neb jen pravděpodobném stavu počasí. Nic jim neujde, ani mráček, ani paprsek sluneční, ani větérek, ani váneček a každý z toho ihned kořistí.

Úžasem mne naplňuje zvláště hbitost a neúnavnost těchto blahovolných informátorů I ďábla by poučovali!

— A k tomu ještě? praví s úsměvem. Marně odpovídáte s netrpělivostí, že nemáte již ničeho zapotřebí. Marně jim to řvete, doprovázejíce to zuřivým posuňkem: — Nuže! bude to pro příště! zavzdychnou jakoby až po uši zamilováni; i vyprovodí vás a obštědří vás až na prahu ještě poslední a pokud možno nejpriznivější prognosou o počasí.

Déšť a krásné počasí jsou všeobecným útočištěm, jež se nikdy nevyčerpají. »Naše rozmlouvání jest v nebesích,« pravil svatý Pavel. Slovo úžasně prorocké, považované třicettisíckrát za den, po devatenácti stoletích, nejen u obchodníků se smíšeným zbožím, avšak u všech Buržoů.

Jsou mezi nimi, kteří dosáhnou velmi vysokého věku a kteří umírají obklopeni úctou, ve stavu nejpokročilejšího dělání pod sebe aniž by kdy byli o čem mluvili, než o tom, co se děje pod nebem.

LI

SMETANA POČESTNÝCH LIDÍ.

Eduardovi bylo sedmdesát pět let a Rosali šedesát pět. Avšak svědomí jejich byla tak čista, že každý je považoval za mladé. »Nebyli nikomu nic dlužni«; »nikdy nikomu neukřivdili« a následkem toho »neměli si čeho vyčítati«. Pravilo se o nich: smetana počestných lidí; a slovo to ani za mák nevyčerpává veškerou lidskou chválu, jaká o nich kolovala.

Eduard skrýval pramen, z něhož vzal svůj původ, jako Nil. Vyznával pouze, že by

---

sluhou, potom nájemcem hostince s pokoji v dobách a čtvrtích neznámých. Zůstalo mu z té minulosti dýchavičné dobráctví, dušná srdečnost, a ten druh chudáckého nářeku poctivé duše, ohmatávající si hřbet a při tom vzdychající, jakoby se nemohl již vydati v službu a obětovati se pro každého.

Obvyklé mžourání, jímž provázel jistá šibalská úsloví s přáním zároveň, aby byla oceněna jejich bystrost, bylo vyzdobeno nevysvětlitelným žabím pohybem od zdola nahoru pod poboční částí pokožky jeho staré tváře, a katarrhové bručení, jež ke všemu tomu přistoupilo, doplňovalo tvářnost tohoto poctivce, jenž rád slyšel, když ho nazývali P a n e m Eduardem.

Rosalie nebo paní Eduardová byla během jedné generace kuchařkou u jakési markýzky; ano, moje drahá, u skutečné markýzky, jež zemřela, běda! jako vše, co dobrého, a jež jí zanechala šatstvo poslední mody druhého císařství a, tuším, i několik pětifranků, jež přiloženy k svědomitě še-

---

---

třeným poškrabkům ze čtvrtstoletní služby, zaopatřily jí slušnou pomoc k čtyřicátému pátému roku. Neboť v tom věku šťastný Eduard se s ní oženil, vědév, jak vniknouti jí do srdce svou tváří obmyslného přežívavce.

Nanejvýš věštecká a plná ducha, takže bylo se lze každou chvílí obávati, že propukne a blýskati se bude mudroslovím národů, podobala se starodávné kteréš slípce Jindřicha IV., jež přežila monarchii. Odkoukala též od markýzky podivné hledění s patra, jež nedovolovalo, by byla pletena s obecným lidem, a schodiště o čtyřech stupních, po němž se vstupovalo k manželům těm, očividně svědčilo k okázalosti jejich vznešených způsobů.

Nemohl jsem se dozvědět, zda-li celá úprava a výzdoba pokojová u pana Eduarda byla zařízena až touto dámou z velkého světa, nebo zda-li se to stalo v episodické kteréši příležitosti před jejich sňatkem. Avšak v případě přisvědčivém jest jisto, že její přítomnost musela uvést jakýsi slavnostní

---

půvab do záležitostí a zpříjemniti lyrismem aristokracie jednotvárné semo tam chození kolem střežu na umývání a odnášení i přinášení mís na salát.

Oba jsouce milovníky přírody, uchýlili se trochu za hradby, na zpečenou a prostředně appiánskou cestu jednoho z našich předměstských hřbitovů. Rozdělivše na čtvero domek již tak malý a směstnavše se sami a sploštivše se jako štěnice do kumbálku nejmenšího, mohli se veřejně hlásiti k nájemcům a uskutečniti tak svůj nejkrásnější sen.

Avšak, běda! Nikomu není přáno vystoupiti výše než na vrchol pyramidy. Jakmile se přijde až tam, nemůže se již než sestoupiti. Eduard a Rosalie padli na špatného nájemníka . . .

Každý ví, že ten jest špatným nájemníkem, kdo nezaplatí jen j e d n u ze svých platebních lhůt, byť by byl před tím zaplatil jich několik set, byť by byl zachránil vlast třicet neb čtyřicetkrát. Nezaznamenává i latinská

---

mluvnice, že Aristides byl špatným nájemcem, protože zemřel chud?

Krátce, pan Eduard pronajal před několika lety nejdůležitější část svého domu jistému básníkovi. Dobře jste četli, básníkovi. Jenže byl zklamán ohavným způsobem. Tento básník říkal si spisovatel a přirozeně otec Eduard, proniknut, promočen úctou, domníval se, že jest v přítomnosti pána, jenž dělá knihy, nějakého tajemníka z kanceláře. Tolik tomu věřil, že ani pohled na několik knih podepsaných jménem tohoto domnělého krasopisce a četba mnohých článků v časopisech, v nichž ho titulovali nízkým padouchem a blátivým pitomcem — což jest přece známkou genia — nedovedla mu otevřít oči!

Nebylo třeba ničeho menšího než náhlé a viditelné bídy a pravděpodobné nemožnosti o zaplacení příští lhůty, by mu spadlo bělmo s očí. Tím mu byla zasazena hrubá rána. Ctihodný ten muž jal se hubovati tím úsilovněji, že žena jeho nájemníka nebezpečně byla nemocna a měla zapotřebí náramného

---

---

pokoje. Ještě ničeho mu nedlužili, rozhodně ničeho; jen to by ještě scházelo. Avšak na to ať se nikdo nespolehá, že jest nejúslužnějším, nejochotnějším z lidí; není z těch, kteří se dají obalamutiti a snadno napáliti, atd. Nebylo možno půjčiti si toho a vyhoditi ven tuto smetanu buržoá, jež jedině strachem, že nebude zaplácena, podobala se posedlému a jenž řval a vyl a kvičel jako vepř, jehož píchají.

Nuže, hle, co se skutečně přihodilo před mýma očima. Nemocná, utrápená tímto výstupem, upadla v děsnou zuřivost, takže se nemyslelo, že se z toho dostane. Několik dní a několik nocí viděla, jak tento stařec a jeho stará vraždí lidské bytosti, prodávají jejich maso restaurantům nebo uzenářům. Obrazy takové dotíraly ustavičně, urputně, rozvztekle, s neslýchanou přesností v rozeznávání, s neslýchanou intenzitou a umíněností. Až k dávení a až k tělesné ošklivosti stříkalo v nich krev, již prolévali duchovně tito domácí páni.

Srozuměl jsem později, že tato nemocná, jasněji vidoucí než jasnovidci, VIDĚLA skutečně minulost těchto sluhů Demonových v nezměrném fotografickém snímku, jímž svět jest obhalen. Jenže účinkem jakéhosi přemístění, jež jsem neschopen si vysvětliti neb označiti, jehož jistota však bleskem zdrcuje, viděla, jak realisují se objektivně ve své pravé podobě myšlenky a city odstrašující.

VIDĚLA VODU SLZÍ PROMĚNĚNU
V KREV!

Eduard a Rosalie šťastně se konečně zbavili svého básníka, neztratili ni jediného centimu, ba byli tak obratni a uchvátili při stěhování několik předmětů. Kterak by jim nebe nepřálo? Jsou zadobře se svým farářem, jenž je uvádí za příklad a nejsou nikomu nic dlužni, ani Třem Osobám, jež jsou v Bohu ztajeny!

LII

ČEST RODIN.

Druhdy, když zrušení smyslu slov nebylo ještě veřejně prohlášeno, čest rodiny záležela v tom, že dala světu Světce a Hrdiny, nebo alespoň prospěšné služebníky obecné věci. A to, nechť byla bohata nebo chuda, nechť měla předky osvícené nebo neosvícené. V případě posledním vstupovalo se jednoduše a přirozeně v aristokracii dle samé povahy věcí.

Dnes čest rodin záleží jedině, výlučně v tom, když se unikne žandarmům.

Osvícení buržoové souhlasí mnohdy, poprosivše předem, by se o tom přemítalo, v tom, že chudoba může se ve velmi malém počtu případů, jež se zdráhají lépe vyjádřiti, zdáti nezneuctívající, avšak nic by nevymazalo hanbu soudcovského odsouzení, zvláště na venkově.

Nadarmo Mučedníci mají své kosti na oltářích po tolik věků, Církev marně vyzvání při jejich slavnostech a zaplavuje je slávou, Buržoa plný nedůvěry vidí v nich neobratná nemehla, jež se dala štípnouti a jež jsou dobře zapsána v soudních zásvůvkách. Neteř svatého Vavřince nenašla by ženicha a prasynovec Dobrého Lotra nikdy by neobdržel místo s dvánácti sty franky v některé administraci.

Nechuť Buržoů ke Křesťanství závisí z velké části na jeho citech cti, — to nebylo dosti vysloveno. Nestává se, by se vzalo za vděk s náboženstvím, jehož »zakladatel«, podvoliv se nejpotupnějšímu mukám, vstal z mrtvých třetího dne, jen aby přitížil pro všechny věky zhanobení své rodiny.

LIII

SVĚTSKÉ POVINNOSTI.

»Ego non sum de hoc mundo«. Nejsem z tohoto světa. Ježíš Kristus nebyl ČLOVĚKEM SVĚTA tohoto. Sám tak prohlásil. Tedy jsou povinnosti mimo něho a následovně proti němu, jež se nazývají světskými Povinnostmi.

Třeba to věděti, bychom pochopili, co trpělivosti milosrdné tají se v úsměvu Buržoa, poslouchajícího ku příkladu kázání o pohrdání bohatstvím neb o křesťanské čistotě.

— Raději to poslouchám, než býti hluchým, zdá se, že praví s dobráckou tváří, přemýšleje o svých pravých povinnostech, záležejících v chrchlání na Tvář Spasitelovu a v každodenním jeho křížování po nevýslovném Bičování.

LIV

ZVYK JEST DRUHOU PŘIROZENOSTÍ.

»Jsem nakažen morem! není nemožno; že by byl mor následkem bludu a zla! Vy to pravíte a já toho nepopírám. Jest jisto, že jsem na cestě k smrti; možná, že jsem na cestě k peklu, a že vše to pochází z bludu. Jest pravda, že se nudím, že se čítí věkem otupuje, a že přijde smrt. Tato myšlénka jest nepříjemná.

»Avšak kdyby Bůh mi nabídl, abych opustil na okamžik tyto věci nudné, jedno-

---

tvárné, lživé, umírající a smrtelné, jež mne vedou k zoufalství časnému i k zoufalství věčnému, a vyměnil je za život, radost a blaženost, odmítl bych: ani bych na něho nedbal, když by ke mně mluvil. Šel bych sehrát nějakou hru, jež mne nudí a řekl bych mu: odejdi. Odejdi, mistře extásí a majetníče radosti, odejdi! Odejdi, slunce vycházející ve svých vlnách purpurových a zlatých! Odejdi, velebnosti! Odejdi, zářící skvělosti! Odejdi, odejdi, ty, jenž jsi se krví potil v zahradě Olitvetské! Odejdi, ty, jenž jsi se proměnil na hoře Tábor! Odejdi, hodlám do kávéárny, kdež se nudím ».

»Proč tam jdete?«

»Poněvadž jsem si to navyknul«.

ARNOŠT HELLO: ČLOVĚK

I. vydání, str. 33.

LV

KAŽDÝ ŽERT NĚCO STOJÍ,
ČILI
NA JEDNU RADOST, TISÍCERÁ
ŽALOST¹

Jednou v noci Forain uhnal si výprask holí, obsloužen jsa bezvadně dvěma dlouhými v službách uražené kněžny z ulice Pigalle. Mufly milovaný karikaturista přiznal se, že mu nebylo do žertu a jeho život měl

---

1) Doslovně: Kde jest trápení, tam není bavení. Též takto: Na jedno štěstí, tisíc neštěstí.

---

z toho býti otráven, neboť pohled na klacek třeba i na stromě vzbuzoval prý v něm živý pocit trápení.

Bylo mi nesnadno, když jsem přemýšlel o tomto Obecném Rčení, nevzpomenouti si na osobnost tu a na její příhodu, jež mohla ostatně obnoviti se dosti častěji, neboť rozveseluje na více než na deset let.

Avšak příklad nestojí nic. Buržoa nejsou pravidelně, stále řezáni a vyskytují se obchodní cestující nebo kancelářští písaři, jimž jest Forain velkým umělcem. To stačí k mé exegesi, bych ukázal, že slovo neštěstí ve svém dvojím smyslu finanční nouze nebo úrazu na těle jest stejně vyloučeno z každého štěstí.

Ku příkladu svatý zákon o manželském rozvodu, dosáhnutý předchoze podváděným manželem, jenž dával přednost nasazeným rohům před hrbem velblouda Tatarského, přišel docela vhod, by osvobodil veselý národ francouzský od neštěstí nerozlučitelných svazků. Pravda, že jeho působnost omezuje se jen na to a že rozvedení nedo-

---

---

stávají peněz, by znovu slavili svatbu. Mrzutá mezera, jež bude jistotně brzy vyplněna jednoho z těchto dní některým volatým poslancem.

Škoda řečí, není-liž pravda? o příliš těsné obuvi, neb o šněrovačkách s ostrými kosticemi, nebo o hřebíku vraženém do zadnice, neb o kterémkoliv jiném převratu osudu, jenž se staví na odpor švandě a žertu. Ve všech myslitelných případech jest třeba švandy za jakoukoliv cenu, a trápení a žalosti a neštěstí nikdy není třeba, praví Kníže tohoto světa, otec Buržoův, nepřítel Spasení skrze Oběť.

LVI

BEZ PRÁCE NEJSOU KOLÁČE.

Nejsou koláče pro ostatní, samo sebou se rozumí. Bylo by trochu příliš, kdyby Buržoa byl povinen koupiti osobní práci něčí koláče. Obecné Rčení totožné s předcházejícím; jeť dobře všechno do nitek prozkoumati. »Není růže bez trnů«, říkají také mladé osoby, ctižádostivé, by se vyjádřily způsobem poetickým neb originálním, což neznamená nikterak, že si něco dělají z píchnutí, jež možno utržiti neobratným trháním této královny květin.

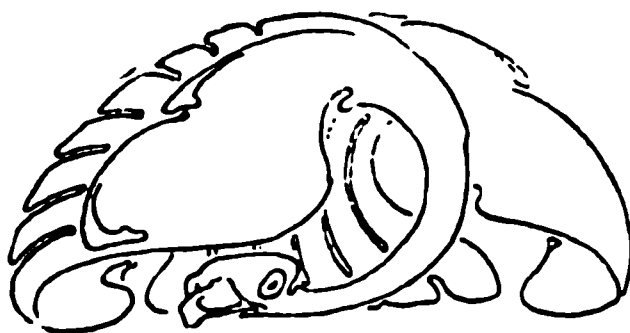
Buržou samčího nebo samičího nepochopíme potud, dokud nedáme se proniknouti tou myšlénkou, že jest pánem světa a že, jestli již něco trpěti se musí, patří to jeho otrokům, totiž všem těm, kdož nejsou buržoa jak on. Nuže, mezi těmito otroky skoro bez počtu jsou též dobrovolní. Jsou, chcete-li, Karmelitánky nebo Benediktinky, dívky puzené na hory, mnohdy z nejvyšší šlechty, jež svobodně vyvolily život nejdrsnější, by Buržoa nemusel trpěti na zemi, by tento odstrašující zmetek Krve Nejdražší, jenž nemá več doufati a jenž nechce v nic doufati v onom životě, mohl se aspoň radovati v životě tomto, pokojem a klidem hovat.

Třeba-li říci, že o všem tom neví, a že by to nepochopil, byť by sám anděl mu to vysvětloval po celé století? Nicméně dohaduje se toho jistým způsobem a do jisté míry. Jakýsi druh čichu podobného pudu zvířecímu uvědomuje ho, že se pro něho má pracovati, že se pro něho má trpěti a tak se naplniti jistá spravedlnost, pro níž jednoho dne hrůzou výti bude...

Když praví, že bez práce nejsou koláče, podobá se to hloupé ironii, jež jakoby z klidu lehce byla v chvění vyšinuta, ironii špatného vojína, jenž cítí velmi dobře, že jeho kamarádi nebudou se ustavičně za něho dávatí vraždit.

LVII

NEZADĚLÁ SE SVÍTEK BEZ ROZTLUČENÍ VAJEC.

Právě těmito výrazy jistě vysvětluje kolosální Buržoa Abdul-Hamid svému dobrému příteli a loyálnímu sluhovi Hanotaux-ovi povraždění dvou nebo tří set tisíc křesťanů v Armenii. Jenže nepozval ho k jedení svítku.

Gabriel, propuštěn a odbyt hubeným zpropitným, chlácholil se, jak mohl, zaškrábnuv si několikrát do kola, smím-li tak

---

---

doufati, v kastrolu ministerstva, kdež jeho šermířské výpady — po Richelieu — zjednaly tolik cti Francii.

Poznav velmi dobře tohoto státního muže, shledávám i nekonečně pravděpodobným, že jeho obdiv pro sultána se ještě rozmnoží. Jeho útroby syna malého buržoy ze Saint-Quentinu musely býti více než rozrušeny tímto padišahem, majitelem, tvrdí se, mnoha dvacítek milionů důchodu a obětujícím své běhavce (průjmu, sračce) obyvatelstvo padesáti měst.

Když buržoa mluví o roztloukání vajec k děláni svítku, buďte ujištěni, že jest někdo nebo někteří, kdož dostávají hrozný výprask, a že jest vždy nějaký Hanotaux, jenž k tomu tleská.

LVIII

NEMÁM ANI VINDRY

Tak zní odpověď zlatem třpytícího se dršťkáče nešťastníkovi, jenž úpěnlivě prosí o sto sou, když před tím marně žádal o dvacet franků. Ba, nejedná se ani o almužnu. Žadatel jest znám a slibuje svou práci. Co pravím? již ji odvedl, tu svou práci; avšak nemůže čekati na ustálenou dobu k vypořádání své mzdy.

Na neštěstí žádaný jest člověk, jenž má »pevné zásady« a jenž předem ničeho s pe-

---

nězi nedělá. A to se nedá překonat! Možno provést zázrak, avšak buržou tohoto druhu ničím nepřemůžete. Méně vzdoruje prosbě ztuhlá mrtvola než ztuhlost jeho principů.

Přece však, když prosba jest příliš naléhavá, když chudák vypadá jako zoufalec a když jest to v místě pustém, osamělém, vzdává se prozatímně svých principů a obmezuje se na odpověď, že nemá ani vindry.

— Chcete, bych vám peníze opatřil? praví jiný.

Návrh bleskem omračující! Buržoa domnívá se, že slyší hlas nějakého lupiče, jenž ho smrtí ohrožuje. I napadá mu myšlénka. Prohlašuje úmysl, že sám mu jich zaopatří na nároží jasně osvětleném, jež upozoruje na konci ulice. Přišel se svým společníkem sem, označuje ho dvěma policajtům, kteří ho okamžitě lapí a zatknou.

Nešťastník ten přespí na strážnici, toť jisto, a ubohá děfátka, která čekají na kousek chleba, obejdou se bez něho skřípající zuby, neboť tato strašná věc opravdu existuje.

Ten, kdo neviděl a neslyšel, kterak maličtí zuby skřípají, nezná hloubku lidské bolesti.

A spořádaný muž ten, osvobozený a sám sebou spokojený, najme drožku a jde opatřit svůj peníz do noční hospody. Vše jest tedy v dobrém pořádku. Avšak hle, jiná okolnost. Téže noci, co hýří, v jeho ohromných skladištích vypukne oheň a den na to noviny odhadují ztrátu na šest set tisíc franků.

Co o tom mysliti? Byla to slova, jež sama sebou zapalují, aniž by musela ruka viditelná zasáhnouti? Člověk v zoufalství jest pod zámkem a jeho maličtí svíjejí se hladem, v temnotách plačíce a skřípající zuby. Vždycky se přece neobviňují malí, že zapálili. Muž s ustálenými zásadami udělal by přece lépe, by měl příště s sebou peníze. Neví se, jak bude. Bůh bere na sebe přestrojení a Oheň objevuje se v mnohých podobách. To Tulák činí, co chce, aniž by se vědělo, odkud přichází a kam jde. Mnohdy padá s nebe, jak se vidělo na Sodomě — kolmo.

LIX

MOHL BYCH BÝTI TVÝM OTCEM

Není to snad nejbizarnější ze všech Obecných Rčení?

By se poznalo, co jest v něm ohromujícího, nechť se pokusí každý a představí si starého zpronevěřilého žida, plného sviňstva, řkoucího Ježíšovi: »Mohl bych býti tvým otcem.«

— Byl jsem před Abrahamem... odpovídá Ten, skrze něhož vše bylo uči-, něno.

Toto slovo Evangelia v ústech Člověka třicetiletého, jenž křísil mrtvé, jenž sám očekává vzkříšení z mrtvých, [malým dojmem by působilo na duše cyklistů dvacátého věku. Avšak lidem z druhdy, kteří stáli, by viděli Pána a kteří chodili pěšky, muselo se zdát velmi neslýchaným.

Právě v tom okamžiku idea o otčovství převedená z Člověka na Boha a z Času na Věčnost zdála se pojednou skoro nepřístupnou. Abraham marně střežil své jméno, nevědělo se již, kdo byl otcem toho, jenž zplodil nebo toho, jenž byl zplozen. A-tato nejistota samojediná přemístila tolik lidstvo, že křesťanství stalo se možným. *Pater noster*.

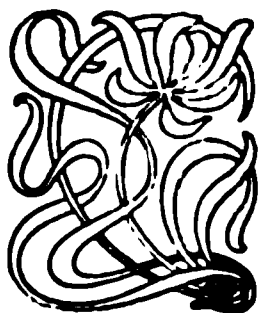
Dnes, kdy žijí křesťané po tolika pokoleních křesťanů — a jací oškliví křesťané! — až to zaráží, když slyšíme bytost, domněle rozumnou a pokřtěnou ve Jménu Tří Osob, ona říká, byť to bylo dítě, a byť bylo věky obtěžkáno: »Mohl bych býti tvým otcem«, proto, by vyjádřil zcela hloupě

---

rozdílnost stáří, -- jakoby se mohlo kdy věděti, ke komu mluvíme, kým jsme sami a jakoby tato úžasná podmínka mohla míti jiného smyslu, než tento:

— To já jsem Dobrým Bohem, já, jenž k tobě mluvím, a ty o tom nemáš ani potuchy!

LX

JEN JEDNOU UMŘEME

Jakobychom řekli: jen jednou žijeme a jest to již příliš, když se vyskytuje hlupák nebo zlomyslník, jenž to nemůže nikdy do-
táhnouti až — třeba bez ustání to opako-
vati? — k moudrosti Buržoů.

Bylo by nicméně zajímavým zvědět, co rozumí slovem umřítí jednou nebo několikráte. Ptal jsem se již, co by se mohlo rozumět slovem žítí a odpověď byla tak málo uspokojující, že jsem zmalomyslněl. Buržoa jest liškou podšitý; nepoví, co za-

---

---

mýšlí. Není třeba naříkati, kde by slušelo radovati se.

Jediná věc — oh! jedna jedinká věc — zdá se mi jasnou. A sice, že nechce na-prosto býti za jedno s Apokalypsou, která mluví o »druhé smrti«. Avšak každý ví, čeho třeba mysleti o Apokalypse. Máme až po krk všech těch příběhů o rybnících krve, o dešti hořící síry, o kobyilkách a štírech, o hlubině propasti a o Hovadu s desíti rohy.

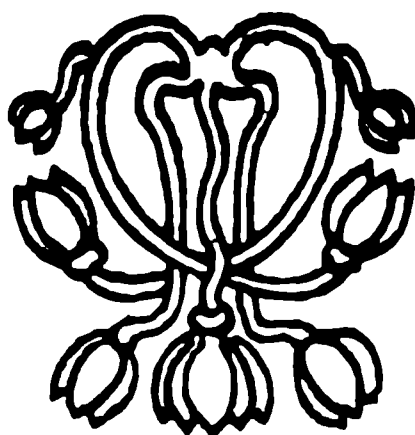
Voltaire, jenž se nechte již dosti dnes, odpověděl vítězně na vše to a na mnoho jiných věcí ve svém nesmrtelném Filoso-fickém Slovníku. S nepochopitelnou ušlech-tilostí jazyka vysvětluje tam, že genius a všeobecně všechny projevy duše lidské, o nichž se druhdy myslelo, že jsou způ-sobeny dchnutím inspiračním, vyplývají a zapříčiněny jsou krajní nemožností vykakat se. Jen vzítí účinný prostředek projímavý k pročištění, a Napoleon stává se ihned blbcem. Pohružte se do průjmu Voltairova,

---

---

jenž sám neměl zácpu a ručím vám za to
a uvidíte, zda-li to nebude podruhé umříti.

Post scriptum. — Jest prospěšno
připomenouti, že Voltaire nebyl skatologem.

LXI

JEST BLAHOSLAVENÝ, NETRPÍ JIŽ

Svatá Kongregace Ritů, jeden z nejčernějších vředů v útrokách Papežství, vyžaduje obyčejně nesmírných sum. Jeden proces beatifikační stojí kolem dvou set tisíc franků.

Buržoa se stává blahoslaveným zadarmo. Hned, jakmile počíná smrděti, příbuzní a přátelé prohlašují zcela jednoduše, že jest blažený. Pravda, že ho nestaví na oltáře, avšak na tom nezáleží. Podstatné pro něho jest, že jest blažen, totiž že netrpí již ve svém mase, neboť co se duše týká, té nikdy necítil.

A toť vše, proces jest ukončen. Žádného komissionelního vyšetřování o ctnostech ne-

---

božtíkových, aniž o jeho zázracích. Nemí třeba obětí, ni drahocenných darů, ani papežských bul. První soused nahradí velmi výhodně promotéra, soudce, kardinály a Svrchovaného Velekněze. Jakmile pronesl onu větu, jest jasno, že vše jest v pořádku a že nebožtík nemá se již čeho báti.

»Pokrok vědy« ostatně přišel na pomoc mrtvým, osvobozuje je od hrůz předčasného pohřbení. Pec ku spalování mrtvol, mnohem jistější než Requiem, jest mnohem zručnější. Druhdy se báli probuzení v rukách Soudce strašlivého. Dnes se třesou před probuzením v jámě mezi čtyřmi prkny rakve. V onom starém strachu v modlitbě se neustávalo; v nynějším strašpytelství jest vše čerstvě vypořádáno.

Úředníci nacpou váš popel, smíchaný, tuším, s uhlím a truskou do popelnice bezútěšně opatřené nápisem, a na jejíchž bocích praví se někdy o z n o v u s h l e d á n í. A tu »nepotřebuje již ničeho«, netrpí již, »jest blažen«.

LXII

TIŠE, BEZBOLESTNĚ SKONATI

Hle! na tom není ještě Buržou dosti, by netrpěl po smrti. Záleží mu na tom, by netrpěl průběhem (smrti). Kdyby mu bylo dovoleno míti styl, udělal by raději jak ona dáma z osmnáctého století, jež se k smrti ožrala. Nevím, do jaké míry toto opojení ji utěšilo a kterak se dovedla srovnati s děsivým vyvoláváním jmen v Podzemí. Avšak pomocný prostředek může býti vždy navržen.

Oč se celkem jedná ve všem tom, co Buržoá dělá nebo co chce, ne-li o popření Slova Boha nebo jeho Církve? »Od náhlé a nenadálé smrti vysvobod' nás, Pane«, volá tato ve svých velkých Litaniích. Následkem toho opak jest přáníhoden, i musí stále býti doufán, ne-li požadován. Neboť takové jest Velearkánium Buržoů, tajemství jeho síly, druh organické reakce, vše, čím určena jest jeho vůně.

Záleží mu tedy naprosto na tom, by netrpěl, když chcípá. Proč vycházeti bolestí ze života, učiněného celkem k tomu, bychom se z něho radovali až do posledního vzdechu a to inkusivně, a jenž by měl býti »tak rozkošnou procházkou«, jak pravil Renan, břichatý filosof, jenž měl tak krásný konec, — zemřev jednoho krásného dne úplně pod sebou, vyděláváje a vyprazdňuje se ze své duše?

LXIII

ŘEKLO BY SE, ŽE SPÍ

Není příkladu, by které vystavené ubohé tělo, nechť buržoy nebo heroa, uniklo tomuto Obecnému Rčení. Umřítí pouze, to nestačí, třeba ještě přejítí přes toto. Kolikrát a s jakým vraštěním jsem to slyšel!

Avšak, ó Bože! jaký spánek! Viděl jsem v tom stavu tyto mrtvoly nabubřelé, zemité barvy, zachmuřené, jakoby již zamalgamované, vypadající strašně a žalostně jako mrtvé Hlupství.

Viděl jsem pak i jiné, dle všeho »bلاžené«, na nichž práce posledního tažení byla obnovila jejich ráz hovad, více nebo méně skrývaný neužitečným zmítáním jich duší po celý život. Byli mezi nimi, kteří se podobali koňům, vlkům, prasatům, krokodilům, opicím, a ani nevím, kterým obludným zvířatům. Jeden z nich, sotva psáti se odvažuju, podobal se mátožně štěnici.

Viděl jsem tělo velikého básníka, jenž zemřel v pláči a na jehož obličeji slzy zanechaly dvojitou stopu.

Viděl jsem tělo malého dítky, podobného hejtmanu andělův, jemuž bylo dovoleno umřítí a jenž se zafatými pěstmi a uzamčenými ústy vypadal, jakoby očekával směle, až ho zavolají.

Konečně chovám děsnou upomínku na německého mrtvého vojína, v ústraní bojiště z r. 1870. Nepadnul, protože byl přiboden strašnou ranou bajonetu k dveřím chlévu. Zbraň, velmi hluboce pohřížená do dřeva, proniknuvši prsa muže toho, nemohla

---

---

býti vyrvána a vražedník obmézil se pouze na to, že vybavil hlaveň své pušky, zanechav oběť svou v agonii jako sovu. Nezapomenu nikdy na výraz zděšení, hrůzy a zoufalosti oné tváře.

Jednoho dne jistý mladý buržoa ukázal mi svého tchána, jenž natáhl před několika hodinami a byl obklopen vším pohřebním příslušenstvím. Patřičné listy byly odeslány, vše bylo změřeno, pohřeb měl se odbyti po zítřku.

Byl to starý důstojník na výslužbě ze starých dobrých časů, vážný a naivní dobrák, jehož jsem miloval pro jeho prostodušnost skoro právě tolik jako pro jeho upřímnost.

— Není-liž pravda, řekl mi zeť, že vypadá, jakoby spal?

Měl jsem chuť nafackovati tomuto blbci, avšak pohlédnuv na něho pozorněji, seznal jsem, že se nalézám v přítomnosti jakéhosi druhu demona. Přese vše úsilí nedovedl skryti radost prodírající se na venek, že zdědí po nebožtíkovi několik sous. »Když

---

se pojde, tu to bývá na dlouhou dobu,«
myslil si bezpochyby.

Odříkáváje v duchu *De profundis*,
hodlal jsem utéci, bych unikl tomuto ži-
vému, když v tom mrtvý pozvedl ruku
k svému čelu a otevřel oči

S chladnokrevností, již se divím, když
o tom přemýšlím, skočil jsem hbitě, shasil
svíce a dal jsem vše odstraniti mrknutím
oka. Potom, obraceje se k zefovi, jenž se dal
do křiku a jehož sprostá tlama ztuhle zko-
prnělá připadala mi jako tvář nějakého ob-
čana pekel:

— Jděte vyhledat svou ženu, povídám
mu; přece jasně vidíte, že přestal spáti.

LXIV

UMŘELA JAKO SVĚTICE

»Ráno 25. října. Poutník našel ji zcela přestrašenou a nanejvýš rozrušenou: »Měla jsem této noci, pravila, strašné vidění, že ještě teď ducha popadnouti nemohu. Když jsem se modlila včera večer za umírající, byla jsem zavedena k ženě dosti bohaté, a s bolestí jsem viděla, že ztratí duši svou.

„Zápasila jsem se Satanem před jejím lůžkem, avšak bez výsledku: odstrčil mne; bylo příliš pozdě. Nemohu říci, jaké bylo moje zoufalství, když uchvátil tuto duši a

---

---

když zanechal tu tělo ohnuté ve dví a tak odporné a hnusné pro mne jako mrcha. Nemohla jsem se přiblížiti, viděla jsem je pouze s výše a z dálky. Byli tam také andělé, kteří na ni patřili.

Tato žena měla manžela a děti. Byla považována za velmi hodnou osobu a žila po způsobu světa. Měla nedovolený poměr s jistým knězem a to byl starý hřích navyklý, z něhož se nikdy nepovíдалa. Přijala všechny svátosti: mluvilo se o jejím krásném chování a říkali o ní, že jest dobře připravena. Byla přece v úzkosti pro svůj hřích, jež pečlivě zatajovala.

»I poslal jí ďábel bídnou stařenu, její přítelkyni, již se svěřila se svým nepokojem. Avšak ta napomenula ji, by zahnala tyto myšlenky a nedělala pohoršení; řekla jí, že není třeba dbáti věcí minulých, že se nemusí již soužiti teď, když přijala svátosti a každého uspokojila, že nesmí vzbuditi podezření, avšak odejít v pokoji k Bohu. Potom stařena nařídila, by ji zanechali samotnu a na pokoji.

»Avšak nešťastnice ta, tak blízká smrti, měla ještě obrazotvornost plnou žádostí, jež ji odnášela ku knězi, spoluvinníku jejího hříchu. A jakmile jsem se přiblížila, shledala jsem Satana v podobě onoho kněze, jenž se vedle ní modlil. Sama se nemodlila, neboť byla v posledním tažení, plna jsouc ošklivých, hříšných myšlének. Proklatec ten četl žalmy; přednášel před ní mezi jiným i tato slova: Nechť Israel doufá v Hospodina, neboť v něm jest milosrdenství a spása měrou vrchovatou atd., atd. Ke mně se choval velmi zuřivě. Řekla jsem mu, by udělal znamení kříže na ústa umírající, avšak toho nemohl. Veškeré moje úsilí bylo bez užitku; bylo příliš pozdě, nemohlo se přijíti až k ní; skonala.

»To bylo něco strašlivého, když Satan bral s sebou její duši. Plakala jsem a křičela jsem. Bídna stařena přišla, těšila příbuzné, kteří se sešli sem a mluvila o krásné smrti své přítelkyně. Když jsem se vzdalovala, tu přecházejíc přes most potkala jsem ještě několik osob, které šly k ní. Řekla

---

---

jsem si: »Ah! kdybyste byly viděly, co já viděla, utíkali byste daleko od ní?« Jsem ještě celá nemocna a třesu se ve všech svých údech.«

Tato stránka jest vypůjčena z 3tího svazku neporovnatelného Života Anny Kateřiny Emmerichovy, stigmatisované jasnovídkyně z Dulmenu, od Otce Schmoe-gera, ze řádu Redemptoristů.

LXV

MRTVÝM JSME POVINNI ÚCTOU

Jest bez užitku chovati úctu k živým, ač-li nejsou nejsilnější. V tomto případě zkušenost radí spíše lízati jejich boty, byť by byly sebe podělanější. Avšak mrtvým jsme povinni vždy úctou.

Vyjímaje umělce a básníky, jimž by ani smrt nemohla býti omluvou, nejukrutnější zločinci mají právo na šetrné ohledy, ba i na jistou úctu, jakmile přestali žíti Proč? Bylo by to snad proto, že se stali »blaženými«? Odpověď příliš povrchní. Hledejme trochu v hloubce.

Počínaje tento Výklad, pověděl jsem, že Buržoa pronáší bez ustání a docela beze svého vědomí slova naprosto nesmírná, schopná zvrhnouti pořádek světů. Bůh ví přece, že úmysl jeho není takový. Avšak jest tomu tak a právě v naději, že to dokážu, podniknul jsem tuto práci.

Ještě jednou tedy, proč pak Buržoa tvrdí s takovou umíněností, že jsme povinni úctou mrtvým, ne-li snad proto, že, nerozlišuje dosti dobře smrt od života, jak jsem řekl výše, temné jakés tušení má ho k tomu, by se dovolával této úcty pro sebe sama a pro sobě podobné, kteří jsou ve svém náramném vzezření života praví mrtví. A ze všech mrtvých nejmrtvější?

LXVI

MRTVÍ NEMOHOU SE BRÁNITI

Jaké blbství nebo jaké pokrytství! Jakže! což se nebrání náležitě úctou, již jsme jim povinni a která nedovoluje, bychom se jich dotkli? Můžete si představití lepší obhajbu? Jest tím jistější, že ustavičná nejistota vznáší se nad nimi. Honosí se tak často, — to neunavně budu opakovati, — vzezřením živých, a pohřbívají je tak zatroleným způsobem!... Pokuste se ku příkladu chcáti proti soše Gambettově a uvidíte ihned houstnouti, srážeti se, kondensovati se a konečně

---

objeviti se v podobě nejprudšího stíhání všechny nečisté stíny zaujatých kouzlem této ohavné mrchy. Tomu říkám hájiti se.

Mrtví se brání tak dobře, že nebude již ani možno žíti. Pod záminkou, by vybrali úctu, o níž tvrdí, že na ni mají právo, naplňují města, ba i vesnice svými vyobrazeními. Brzy bezpochyby zaplaví příbytky občanů a budu nucen pod přísnými tresty i já, jenž k vám mluvím, pověsiti jednoho dne na své zdi neblahé tlamy Eduarda Drumonta, doktora Maurice Peignecula nebo Emila Zoly, Blbce Pyrenejského.

LXVII

NEJSEM SLUHA

NEBO:

KDYŽ KOJÍM

Netrpělivě čekal jsem na toto místo. Právě v tomto Obecném Rčení sbíhají se všechna vlákna, všechny nitky myšlének, citů, z nichž se skládá duše chudého Buržoy. Dle toho znamení možno poznati obludu tu. Neboť i on, vystoupiv z nočníku, existuje, by sežral Buržou bohatého, jakmile přijde ku konci sedmý rok hojnosti.

Honosí se druhem ošklivosti Barrès-ovy, jemuž se podobá s přídavkem špíny. Dobré belgické vychování a špičatý muflismus. Kromě toho nárok na myšlení a jakýsi druh vševědoucnosti. Na první setkání dozvídáme se, že umí dosti řecky, by přeložil v čas potřeby občanský zákonník nebo tabulky logaritmů do veršů asklepiadejských nebo choliambických. Neméně umí hebrejsky a syrština nemá naprosto tajností pro něho. Co se týká sanskritu, skoro byste mysleli, že to jeho mateřština. Ostatně nepoužívá nijak svých vzácných vědomostí a vzbuzuje tím všeobecný podiv. Avšak nechce oslňovati, stačí, jen když se ví, že je mocen tolika jazyků.

Nehty neobyčejně dlouhé a zastřižnuté na způsob drápův albatrosa, činí zvláštní protivu s pyskem ustavičně svislým, tváří zsinálou a očima osmaženýma. Jistý přítel mi přece radil, bych se vystříhal osobností, jež slintají a mají nečisté nohy, což právě v tomto případě se vyskytuje. Dopustil jsem se té chyby, že jsem neuposlechnul této

---

---

prorocké výstrahy. Nemělo-li samo jméno Edgar vzbuditi ve mně nedůvěru?

Co chcete? Myslil jsem, že jsem mu cosi dlužen a neopatrnost moje vyvrcholila až k tomu, že jsem mu nabídnul pohostinství ve svém domě, domnívaje se, že jest velmi ohrožen. Když zachtělo se mu silně dáti mi na srozuměnou, že není sluhou, a to bez meškání, pochopil jsem nesmírnost své hlouposti. Avšak bylo již příliš pozdě.

A pak, co povím ještě?. On se nábožensky přetvářel... Tento drzý muž, neúnavný napodobitel a prepisovač příliš známého spisovatele, byl plný textů a plný vznětů. Konečně nikdy ho neviděv, nevěděl jsem o odstrašujícím účinku jeho předku. To zvláště nechť mi slouží k omluvě.

Měl, běda! společníci, jež odpovídala na jméno Rafaela a k tomu ještě děfátko, nešťastné, že bylo svěřeno, jak jsem se obával, vražedné výchově. Tato matka, bledorusá Vlámka s měkkým a bílým tělem pod nečistou kůží, s očima barvy prachu zem-

---

---

ského, s prchavým, přelétavým pohledem, s ústy hermeticky uzavřenými skrblice, na níž zůstaven otisk vyboulenin Jokondy, byla, myslím, ještě ošklivější než její manžel.

On aspoň nekojil. Spokojil se tím, že byl kojen a že měl péro, neboť chlubil se ustavičně tím, že měl péro, ubohé, nuzácké staré péro, jež zvednul v neřádu mého pouzdra na péra a jehož doufal proti mně využítkovati.

Avšak ona, ach! spravedlivá nebesa! Ona byla z těch žen, jimž to, že kojí, uděluje povýšený stupeň v obdivu lidí. S ňadry rozhalenými, unylá, s výrazem pohodlnosti ve tváři, vláčela se spanile od rána do večera, majíc sotva síly, by hlasem, jenž se slábl neobyčejností jejího nepřesahitelného důstojenství, požádala o zdvořilosti a úctu, jimiž jí byl každý povinen.

Vrcholem bezpráví a urážky bylo by navrhnouti jí něco k práci. — Zapomínáte, že kojím? Považujete mne za děvku? zvolala by tato nepohnutelná pokojská, ochámovaná

---

učeným manželem. Samotná myšlénka na takové věci zdála se jí obludnou, a nena-
lezla by nic rovnocenného, leda bláznivý
kousek takového druhu: přinést olou-
paný hrách před Nejsvětější Svátost, by ho
vařila.

Nebudu se pokoušeti a líčiti extase Ed-
garovy. Nemohl se tomu vynadiviti, že má
ženu, jež kojí, i pohlížel na ni celé dni se
svým převislým rtem a rozhorloval se ohnivě,
nevida, že by se zahrnovala ona a zvláště
on vzácným masem a šťavnatými kousky,
jež doufal nalézti u mého stolu. Neboť tento
hellenista hltal jako se žralo u Homera.

Ochraňoval jsem a nasycoval jsem tři
měsíce tento vděkuplný párek. Přece hned
od prvního týdne měl jsem jich až po krk.
Avšak bylo to v zimě. Moje žena, jež si
měla uhnati ošklivých pomluv, jimiž později
ji napojili, prosila mne, bych se ustrnul a
bychom se slitovali nad dítkem. Konečně
Bůh se rozpomenul na nás a dvojnásobný
zázrak se uskutečnil. Havěť ta, domnívající
se, že se jí jinde lépe povede, osvobodila

---

nás a zbavila nás své přítomnosti a mně padla podpora s nebe, bych zaplatil ohromná vydání.

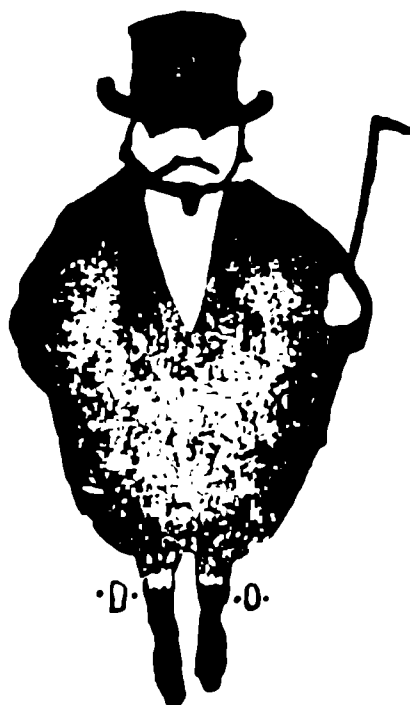
Minulého měsíce Edgar, o němž jsem se domníval, že jest v hlubinách nadiru, objevil se, by ze mne vycáslul — ve Jménu Marie — značnou sumu. Každý ví, že jsem žebrák a toho se hledí využívat. Když jsem vyjádřil své překvapení a přiznal se, jak mi to nemožno, uhнал jsem si v okamžiku uličnický dopis, jež chovám jako drahocenný doklad k dějinám chudého Buržoy na počátku století dvacátého.

Nedbati na chléb, jímž se cpe u stola nuzných, v oplátku vychrliti na hostitele přival sviňstva, kde jméno Boha zbožně se vzývá v každé minutě; nutiti jiné, by obcovali s blbou osobou, jež provádí vznešený akt kojení a ke všemu tomu vyvrcholující hrdinství to až do té výše, že nechce býti nazvána služkou, když jest tak svatě opatřena schopnostmi k vyprázdnování nočníků a k pozornému jich vyplachování; takové jsou

---

---

hlavní tahy tohoto nenasytného uživatele
tvého rodu, jenž tě ohrožuje, ó bohatý
Buržo, a jenž přichází z Brabantu, by tě
pohltil. ')

---

1) Viz SYN LUDVÍKA XVI., kap. X, kdež jsem probral
do kořenů tuto vážnou otázku o SLUŽEBNOSTI.

LXVIII

JÁ NĚPOTŘEBUJU NIKOHO

Tedy jsem Bůh. Jest patrné, že takový jest nutný závěrek skoro každého slova buržoasního. Upozornil jsem na to již ne-jednou. Obecná Řčení zasahují tak do sebe, jako roury dalekohledu nebo jako vagony rychlovlaku, ucpaného vlakem nákladním. Jest to zábavné pro diváka, avšak posléze nudné.

Přemílání a přežvykování jsou skoro neodvratny pro knihu tohoto druhu. Doufám však, že mi bude popřáno síly, bych došel

---

až do konce. Nedosáhnuv cti, bych se stal Buržoou, nestojí mne velké námahy, bych se přiznal, že potřebuju každého, počínaje právě Buržoou, jenž mne zásobuje látkou a jenž, příslušeje nicméně našemu ohebnému pokolení, odměňuje trochou rozmanitosti bedlivého pozorovatele.

LXIX

VELKÉ BOLESTI JSOU NĚMÉ

Čímž se chce říci, že mlčení p. Ignibusa, proslulého kloboučníka, jenž právě pohřbil svou ženu na městském hřbitově, otrávil ji dříve oškrabky ze sombrera, vyjadřuje mnohem větší bolest než Lkání Jeremiášovo, jež nemá méně než sto padesát odstavečků, vysokých jako ty hory biblické, na jejichž každém vrcholu řve lev

To nezanechává stínu pochybnosti. Buržoa, jenž se vyzná v bolesti, za to můžeme ručiti, nikdo lépe neumějící ji ukládati jiným

---

než on, nemiluje velký pláč, jenž nahání strach, a vytí Hekub se mu nelíbí. Jest to člověk prosfounký.

Může se mu přihoditi jako leckterému přiběhlíkovi, jenž se nám namane do cesty, že ho přepadne pitomost nebo luzovitost. Jest tak už v lidské křehkosti. Avšak jedině jeho bolest může býti veliká a němá. Není prostředku, pomocí něhož bychom se z toho dostali. Pokuste se představit si nějakého továrníka rour kaučukových, strojíře závitkových per do žíněnek, lepiče papírových obálek, dohazovače, cestmistra nebo nějakého úředníka první třídy nebo lépe stavitelského kontrolora, ani propukují v strašný a břitce prorážející křik ohnivosti nějakého Sofokla, by oplakali skon osobnosti ze své rodiny?

LXX

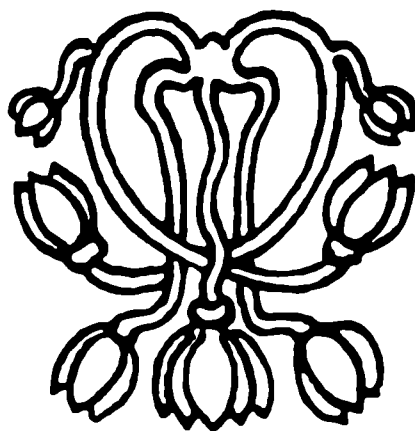
»QUO VADIS?«

Vložme sem hbitě toto Obecné Rčení literární, jež nebude již zítra míti smyslu, avšak jež rádí s takovou zuřivostí od tolika měsíců. Oh! nemám v úmyslu mluvit o oné hloupé knize, tak krutě odsouzené hned svým úspěchem, a již se obdivují jednohlasně katolíci i protestanti, což jest intelektuálně hanba nade všechny hanby. Viděli jsme faráře, kteří ji citovali na kazatelně...!

Chtěl jsem pouze vyprávěti anekdotu. Hleďte. Jednoho dne na nádraží města Lagny

---

dva církevníci, příslušející, jak rád věřím, inteligentní diecesi Meauxské, spěchali přede mnou. Jeden z nich, jenž měl více na kvap, vrhnul se pojednou k záchodu. --- Quo vadis? křičel za ním jeho kolega. Neslyšel jsem odpovědi, jež mi byla ostatně velmi lhostejna.

LXXI

ANI NEJHEZČÍ DÍVKA
SVĚTA NEMŮŽE DÁTÍ NEŽ CO
MÁ

Byli jsme v okolí Sully-sur-Loire a Němci byli nám v patách. Francouzská armáda, před tak málo dny vítězná, rozdrobila se na všechny cesty. Porážka nesmírná. Zima byla děsná, k zoufání.

Čtyři mladí muži, příslušející ani nevím ku kterému pluku, přiběhli jako vlci truchlého jednoho večera do osamělého domu, zcela

---

u .lesa. Nevěděli již, kde byl jejich šik a konec konců málo jim na tom záleželo, upadnuvše následkem únavy, zimy a hladu v úplnou ochablost. Najísti se ať čehokoliv a vyspati se v teplém místě, takové bylo od nynějška jejich jediné přání, poslední jich cíl.

Na neštěstí dům, do něhož právě hodlali vstoupiti a u něhož stačilo jen vraziti do dveří, neukázal se býti místem, o němž snili. Zdálo se jim, že tam bylo studeněji než venku a nejpodrobnějším ohledáním nevyslídili ani kůrky chleba, ni řízečku slaniny, ni bramboru, ani láhve vína, aniž co jiného k pití nebo k snědku. Obydlí to bylo dle všeho opuštěno asi před týdnem.

Toto propátrání, pravda, provedlo se bídne s několika sirkami a kouskem svíčky. Žádná naděje k rozdělání ohně; neboť dříví i uhlí tak nesnadno daly se nalézt jako něco do úst; rovněž nebylo nástrojů k naštípání a nařezání paliva z ohrady a trámů stavení. Okamžik rozmýšleli, zda by nebylo

---

dobře zapáliti sám dům, avšak napadlo jim ihned, že nic tak chatrně nezahřívá jako požár a konečně jakés takés přístřeší tohoto baráku stálo za více než pohled na souhvězdí. Pak byli opatrní, by na sebe příliš neupozorňovali. Nevědělo se, kdo jest v sousedství. Mrouce únavou a rozhladovělejší než kdy jindy, položili se konečně na starou žíněnku, jež trvanlivostí rovnala se mlýnským žernovům a pokusili se o spánek.

Tento špatný odpočinek netrval dlouho. Dvěře, jež ostražitě nezavřeli na závory, prudce se otevřely a propustily tři chlapy ostrostřelce, jež pronásledovala v nevelké vzdálenosti bavorská hlídka pod velením důstojníka ohavného vzezření, jenž vysílal na ně žlutý paprsek ze své lucerny. Hromadný výstřel z pušek pozdravil jejich zmiizení v pevnosti. Spící vyskočili mrknutím oka, dvěře se zavřely, zapřely, zabarikádovaly okamžitě.

Až do rozednění, dlouho nepřicházejícího rozednění, mělo pokoj těchto sedm mužů,

---

---

kteří zatím měli kdy k seznámení a z nichž měl jeden hlad jako druhý. Sotva zasvitla zora mrazem se tetelící, počalo obležení.

Ubozí hoši pokusili se o obhajbu, avšak co mohli proti množství? Jejich útočiště bylo brzy zdoláno. Jeden z ostrostřelců obdržel dosti ochrany svatých strážných andělů, neboť ho rozpárali se zbraní v rukou. Ostatní, zatlačeni do příliš úzkého prostranství a ostatně vymořeni bídou, dali se chytiti. Jejich účet byl brzy spořádán. Prusáci měli málo ohledů k ostrostřelcům a osamoceným bojovníkům a zastřelení v dobách těch bylo na vše konečnou odpovědí.

Hle tedy, krátce, co se přihodilo. V posledním okamžiku nejmladší z těchto nešťastníků žádal za každou cenu o tu milost, by mu dali snísti kousek chleba dříve než zemře. Pruský náčelník, osobnost hrozně ošklivosti, jak jsem právě pověděl, chtěje dokázati, že má aspoň kousek vtipu, ba vtipu francouzského, ukázal rukou na pušky po pravčí čety a řekl tato slova, bezprostředně sledovaná znamením smrti:

— Ani nejchesči těvče zvěta nemůše tát dzo nema . . .

Když některý buržoa promluví ke mně o nejhezčí dívce světa, myslím, že neví, co jest to smrt a že to ubohé dítě má snad dosud hlad od třiceti let.

LXXII

NEMOŽNÉHO PÁN BŮH NEŽÁDÁ

Napoleon, největší šířitel Obecných Řčení ze všech lidí, prohlásil, že slovo *nemožné* není francouzské. Nynější pokolení, mnohem méně epické, má rozsáhlejší slovník. V opak toho, co se přihodilo r. 1805 nebo 1809, mnoho věcí dnes se stalo nemožných. Avšak jest mezi nimi jediná, jež by byla tolik nemožnou, jako dáti peníze nechť komukoliv, nechť na cokoliv? I rozpoutání

---

chlípníci couvají před myšlénkou, že by mohli dáti přejíti do jiných rukou, co obdrželi, prodavše svého Spasitele.

Doufám, že mi budete velmi povděční za následující anekdotu, naprosto neznámou:

Před dvaceti nebo dvaceti pěti lety Svátá Kongregace Ritů, jíž se honosí římská Církev a jež, jak hnedle uvidíme, nikterak není simoniální, žádala nepatrné zpropitné 175.000 franků, by se mohlo náležitě pracovati na processu Beatifikace Krištofa Kolumba.

Všechny ostatní překážky byly ponechány stranou. Šest set biskupů podepsalo *postulatum* a svět církevní věděl, že tento čin nesmírné spravedlnosti, nedávno tak vroucně žádaný Piem IX., jenž byl po dvě generace pravým promotorem, měl býti odhlasován akklamací na Sněmu Vatikánském.

Postulator — úředník vedoucí při o prohlášení za svatého — dnes již nebožtík, byl by mohl platiti. Byl to člověk příliš sestárlý, každého dne nade hrobem, avšak ponořený do Styxu buržoův a nezranitelný v ten způ-

---

---

sob, že v nižádném směru nedovedl by se ničeho zříci.

— Pročpak byste nezaplatil? domlouval jsem mu r. 92., v době proslulých slavností čtvrté stoletnice Objevení Ameriky. Hle, čtyřicet let pracujete na tomto processu, jenž jest vaším jediným předmětem. Jste stár a bez dětí, za chvílku umřete. Zůstalo by vám dosti, byste mohl ztráviti čestně své dni až do konce, i když byste ukojil ty hanebné soudce. Nezbavte své poslední okamžiky této útěchy.

— Milý příteli, odpověděl mi svým hlasem, jakoby z dálky pocházejícím, hlasem chyce-ného hmyzu, nemožného Pán Bůh nežádá. Právě proto, že jsem stár, nemohu to učiniti. Když jsem byl mlád, ano, ale teď, mějte přece rozum! .

Za krátko po tomto odmítnutí, na něž čekal bezpochyby Někdo, řada zhoubných spekulací, a to ráz na ráz, shrábla mu celý obnos sto sedmdesáti pěti tisíc franků.

LXXIII

MUŽ JEDEN VAROVÁN JSA, ZA DVA SÍLY NABUDE

Varuju Vás tedy, milý Pane, neboť vězte, že dostanete v té neb oné osudné chvíli dvanáct tuctů facek a rovněž tak veliký počet kopanců, aniž bychom mluvili o malých vedlejších štulcích, jimiž se kotilon ten bude moci zlahodniti. Nestačí na to resignace a síla duševní ani dvou mužů, by to snesli. Tak víte teď dokonale, na čem jste, byv dříve varován.

Kolkolem vzato, snad v tomto by se našel prostředek, kterak rozmnožiti značně spolehlivé lidi v čas války nebo aspoň zdvojnásobiti vytrvalost našich vojáků, ano i jejich obratnost a hbitost v případě neštěstí. Otázka ta by se měla prostudovati.

LXXIV

ČO CHCETE! ČLOVĚK JEST ČLOVĚK

Kolikrát čistějším ptáčkem jest Pilát a kolikrát hodnějším lásky, když ho srovnáváme se značným davem lidí, kteří si umývají ruce! Tímto slovem, přehorlivě vláčeným po dvě desítky století, byl jsem obsloužen onehdy laskavým buržoou, jenž se zdál míti čisté ruce, k vůli ospravedlnění sveřepého buržoy, před nímž jsem se dopustil toho dětinství, že jsem k němu mluvil

---

s náramným rozhorčením. Neodvážil se dodati jako svatý Jan: Ecce rex vester, ejhle, král váš, protože Buržoa nevyvede nikdy na světlo, co jest v něm, avšak kterak by mohl se zapříti a nemysleti tak ve svých nejvniternějších místnostech?

Člověk, jehož mi ukazoval v neurčitu, byl oděn purpurem krve slabých a z jeho odstrašující koruny řinuly potůčky slzí krvavých. Nuže, byl pouze jeden jediný člověk, jenž byl opravdu Člověkem a hrozno vyvolávatí ho tím způsobem, neboť může se přihoditi, že nerozeznáme příliš dobře Toho, jenž snímá hříchy od toho, s něhož jsou snímány a Toho, jenž spásu skytá od toho, jenž zabijí. Jaká to strašlivá situace tohoto trapiče duší, jenž tak nízko sestoupil, že nemůže již míti tvář člověka než tím, že si bere na sebe bezejmennou maškarádou nevyjádřitelně svatou kutnu Gabbathy.

LXXV

JEST S NEBEM USMÍŘEN

Snad s nebem, avšak nikoliv s Buržoou, když se jedná o Molièra. Dotkněte se, čeho chcete, jen toho ne.

Zhanobte svatyně, Svaté Ostatky, strašlivou Svátost na oltáři. Buďsi, avšak nevztahujte ruky na Molièra.

Tento zákon jest tím pamětihodnější, že Buržoa naprosto nezná Molièra. Sotva ví, že tento proslulý člověk mnoho mluvil o rohouncech, což mu lichotí a že jest autorem komedie nadepsané *Pokrytec*, v níž jest hlásána mrzkost pobožnosti. Jest nezviklatelně přesvědčen, že Ludvík XIV.,

---

zdolán takou dávkou genia, dal mu jednoho dne jísti u svého stolu a že celý dvůr se tomu velmi podivoval. Toť, myslím, samojediný případ z panování Ludvíka XIV., jež je schopen uvést, a jeho vděčnost jest nesmrtelná za tu hostinu, k níž tak hluboce cítí sama sebe pozvána v osobě Molièrově!

V době mého svěžího mládí, není to příliš dávno, třicet pět let, Jules Vallès zahájil jakýsi druh hlasování lidu proti Molièrovi. V týdeníku *Ulice*, jež řídil budoucí ten agitátor, založil se rejstřík, kam každý byl zván, by protestoval energicky proti *Misanthropovi*. Vzpomínám si, že se trochu zabručelo ve vážných časopisech, avšak velmi málo jich odevzdalo svůj hlas. Buržo nepanoval více než dnes, věc nemožná, jenom že byl trochu méně nevzdělaný a, jak se zdálo, mnohdy četl. Nevím, zda podnik Vallèsův dodělal by se dnes většího úspěchu. Avšak shledávám, že naše doba jest mnohem krásnější, protože jest čas víry. Uctívá se Molière jako Atheňané uctívali neznámého Boha.

LXXVI

V NEBI SE POZNÁME

Když už jsme se do toho dali, odpravme toto jiné Obecné Rčení o nebi. Třeba říci, že jest ze zákristie?

V nebi se poznáme, totiž, jakmile budeme uvedeni do Místa Blaženosti, což se musí nutně přihoditi buržoům a jejich buržoicím, nebudeme vystaveni nudě plynoucí z dokazování své totožnosti hromadám lidí. Budeme poznáni a poznáme ostatní okamžitě. To nám připraví část nevýslovného blaha. Obšťastnění a povýšenci vyhnou se tak styku

---

s pleticháři všeho druhu, kteří nebyvše na zemi buržoy, tvrdili by nestoudně, že budou buržoy v nebi na věčné věky. Avšak vše jest tak znamenitě spořádáno, že není třeba zastavovati se u toho ani na jediný okamžik.

LXXVII

KNĚŽÍ JSOU LIDÉ JAKO OSTATNÍ

»Jako ostatní« jest jistotně zdvořilost. Jest velmi jisto, že člověk, jenž cvičí se ve zdrženlivosti a jenž čte mši každodenně, jest mnohem nižší ostatních tvorů. Kdyby Buržoa nebyl tak dobrý, řekl by s mnohem větší přesností a upřímností, že kněží nejsou jako ostatní lidé. Právě naopak. Avšak slušno býti šlechtným a nikoho neničiti, jak tomu ostatně ani nedovoluje myšlénka Buržoy, nejsouc automobilem.

A pak, všichni kněží vespolek se nepodobají. Jsou mezi nimi ještě, Bohu díky! a to v dosti velkém počtu, kteří nepouštějí se v oblaky, kteří jsou pro vážné, solidní, příjemné, pohodlné. Pro tyhle nedbá se ostatních. Možno je přijmouti, možno je pozvati k obědu, dáti jim obstarati zakázky, svěřiti jim balíky, využítkovati jich, -- na základě čehož pak arci nutno trochu pozměniti náhled o těch tluchubech, kteří mluví stále o důstojnosti kněžské.

Ba vyskytnou se i takoví, kteří »si dobře stojí«, kteří mnoho vydělají. Na břicho do prachu před těmito! to se samo sebou rozumí. Avšak v zásadě kněžími se nena-
palme. Život jest krátký. Nezapomeňme nikterak, že Obecné Rčení, jež nás právě zaměstnává, jest ironie, tajemstvím obtížená antifrása a že může skrývati smrt.

LXXVIII

KAŽDÝ PRO SEBE A DOBRÝ BŮH PRO VŠECHNY

Madame Plutarchová, paní starého domu »Plutarch a ujec, obchod papírem a zbožnými předměty«, koná své každodenní rozjímání ve farním kostele před Nejsvětější Svátostí. Jest to žena velenábožná.

— Rozmilý Synu Všemohoucího, praví, napomáhajíc si jednou z těch knih domu Mame nebo domu Poussielgue, jichž nemožno si vynachváliti, ó můj přesladký Pane, jenž jsi přišel na tento svět, bys od-

---

tud hřích zahnal, smiluj se nad těmi, kteří žijí v této špíně a úpějí po stínu smrti . . . Budu tě prositi též, bys nám poslal trochu více odběratelů v příležitosti Milostivého Léta. Buď v této době nebo nikdy odbudeme své staré škapulíře bavlněné, jež začínají se červotočinou rozpadávati a víš, že nám jich mnoho zbývá . .

Beránku bez poskvrny, jenž se vydáváš za hříšníky s takovou láskou, slituj se nad jich stavem a osvobod' je z otroctví ďáblova skrze zásluhy své oběti . . . Bojím se, že jsem objednala příliš velkou zakázku porcelánových kroupiček. Z našich odběratelů mnozí si naříkají, že jest to příliš drahé. Avšak jest to zboží výhodné, jež nemohu přece ponechat k lepšímu trhu. Pak by nezbývalo, než hoditi klíč pod vrata. Na štěstí se to brzy rozbije a stále se toho potřebuje. Zhojíme se na kvantitě

Naše hříchy, ó božský Spasiteli, ozbrojily tvoje katany nástroji tvé popravy . . . Pravda, že záležitosti jsou záležitosti a s bídou sotva

---

by se vystačilo, kdyby se zboží dávalo zrovna zadarmo. Pak jest mrtvé období, a neprodá se ani jeden katechismus, ani jedna láhvička inkoustu, ani jeden rys papíru. Jestli se odbude sem tam nějaký románek trochu lehkého zrna, nějaký krapet necudností, zcela malá hra karet více nebo méně průsvitných, můj Bože! to jest věcí těch, kdo je kupují, není-liž pravda? Ostatně neprovádím obchody toho druhu s nikým leda s pány dobře vychovanými a jistého stáří. Co v tom zlého? Ach, sladký Ježíši, nedej se nikdy do obchodu!

Toto tajemství učí nás tělesnému mrtvení. Jen k vůli napodobení bičovaného Spasitele mrskali se svatí do krvava ... Oh! mnoho se z toho nepopadne, nevede se valně obchodu s důtkami! Jestli prodáme několik nepravých provazců sv. Františka, toť vše. Co se týká žíní, těch není již třeba, chápu to. Zůstalo nám několik starých žíněných rubášů, o nichž pravíme, že příslušely faráři z Arsu, jak se přiházívá šmahem v našem

---

---

prodeji. Tak těžko jsme se jich zbyli, že již jsme se zařekli jiné opatrovati . . .

Znovu poznávám, ó Ježíši, že tvoje smrt zničila ve mně hřích. A jen tvoje zmrtvýchvstání osvobodilo mne z hrobu nepravostí, v nichž jsem tak dlouho spala spánkem smrti . . . Skutečně, naše firma co nevidět přese vše se rozšíří. Továrník počistivých čípků nedělá již nic. Sám rohatý v tom bude, jestli nám nepostoupí svých místností v pronájem za poloviční cenu. Ostatně jest to Dreyfusard a podporujeme ho tolik, že můžeme si tím přivoditi úpadek. To bude chléb požehnaný. Co se týká jeho dcery, již souchotě přepravily na onen svět, dobře jsi učinil, že jsi ji vzal. Pokusili jsme se prokázati jí dobrodiní a byli jsme darebně odměněni. Nevyčítá nám otec, že jsme ji zabili, nechávající ji státi celý den v krámě? Jakobychom byli zodpovědni za nemoci bližního. Každý pro sebe a Dobrý Bůh pro všechny. Když nebyla již schopna práce, vyhodili jsme ji, jak se sluší a patří. Není-liž pravda, o můj Spasiteli, že bys také tak

---

---

byl učinil? A teď nechť mne tupí, jak chtějí, dovedu snést svůj kříž až do konce, s pomocí tvé milosti. Láska mého Boha musí mi postačiti v tomto slzavém údolí i v blažené věčnosti. Tak se staň.

LXXIX

JÍTI POKOJNĚ PŘED SE DÁLE

»Alexandr Veliký dobyl po sedmi měsících neustupného oblehání nezdolné město Tyr. Aby je potrestal za tento odpor, dal ukřižovati dva tisíce obyvatelů, kteří unikli zuřivosti vojáků. Po čemž bral se směrem k Egyptu pokojně svou cestou dále«.

Tak mluvil na lyceu v Perigueux asi před čtyřiceti lety ctihodný professor dějin, jemuž jsme vyváděli skoro každodenně hrozné kousky, jichž si sotva povšimnul.

Toto »pokojně před se dále« zůstalo v mé paměti se jménem Alexandrovým a tváří tohoto učence jako stmeleno. Nebylo již možno odloučiti je, a na základě asociace a spojitosti ideí, nemohu vyslechnouti toto Obecné Rčení, aniž bych ihned neuzřel nejheroičtější osobnosti, any defilují lehkou tlapou, provedše nějakou velkolepou řež. Napoleon ku příkladu po Berezině nebo, dáte-li tomu přednost, roztomilý Nero, jenž byl, jak se rád domýšlím, pouze pitomcem, avšak pitomcem a při tom pánem světa a jenž též bral se pokojně před se dále cestou vysázenou křesťany v ohni, jak to vypravoval Tacitus, ut cum defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.

Buržoa, vlastní dědic a následník těchto děsných osobností, bere se pokojně svou cestou dále k smrti, cestou osvětlenou lejny.

LXXX

NESTOJÍ ZA ČERTA

Kde pak jest ten spravedlivý muž, jenž by se mu hodnotou mohl vyrovnati? Pamatujte, že každý čert, ať už jakýkoliv, nicméně jest andělem a snad vůdcem velkého počtu andělů. Jestli tento inženýr veřejné silniční správy neb onen četnický strážmistr rozumějí těmito slovy, že to nestojí za mnoho nebo docela za nic, klamou se způsobem úžasným. Tvrditi o jednotlivci nějakém, že jest méně bohat než nějaký miliardník, toť možno, aniž by se tím tvrdilo, že jest nuzný. Možno

---

nestáti přesně za čerta a nicméně bez únavy v kapitál proměňovati mravní a intelektuální hodnotu nekonečného počtu buržoů. Co mysliti o někom, jenž by stál za Čerta? ..

Bylo by třeba dáti pozor na to, co se praví. Dábel nemá rád, když se s ním něco přirovnává, byť to bylo v prohlášení, že to za něho nestojí a jsou slova, jimiž se přivolává. »Když nemluvíme k Bohu nebo pro Boha,« řekl jistý spisovatel málo známý, »mluvíme k Dáblu, a on poslouchá nás v strašlivém mlčení ...«

LXXXI

NAŘÍKATI SI, ŽE NEVĚSTA JEST PŘÍLIŠ KRÁSNÁ

Pokuste se vpraviti buržoům, že jest také proč naříkati si opravdově, a že výstřední krása nevěstina může míti nepříjemnosti! Ah! kterak jsou vzdáleni takových obav a nářků! Jest jim třeba nevěst krásy dokonalé. Netřeba než popatřiti kolem sebe. Toť neuvěřitelné, toť zarážející, toť oslňující! Nevím, kam tato prasata půjdou již hledat svých žen.

Tehdy přirozeně, jsouce vsazeni v krásu, vidí pouze krásu, myslí jen na krásu. Jakousi záležitostí stává se jim nevěsta, jež má býti krásná, jež nikdy nemůže býti dosti krásná a zdá se jim obludno, když jiní si naříkají, zvláště když tito jiní jsou v téže chvíli úplně zvochlováni.

Jednoho dne objeví se Nevěsta, k jejímuž příští počnou třískati brány nebes a jež bude tak krásná, že nebude ji možno od blesku rozeznati. Toť Ona, o níž jest psáno, »že se smáti bude v den poslední«. Bude představena jako Soud Boha a nikdo nebude míti pokdy k nářku. Avšak kterak si zobraziti buržou tak schopného, že by ji tušil?

LXXXII

ZABÍTI ČAS

V rhetorice Buržoy zabíjeti čas, třeba-li to povídati? znamená zcela jednoduše bavit se. Když Buržoa se nudí, čas žije nebo vstává z mrtvých. Pochopíte nebo nepochopíte, avšak jest to jedno. Když Buržoa se baví, vchází se do věčnosti. Zábavy Buržoy jsou jako smrt.

LXXXIII

MÍTI NĚCO PRO ZASMÁNÍ

Mezi lidmi, kteří mají obyčejně slovo pro zasmání, uvádějí se rádi zřízenci k obstarávání pohřbů, dozorce nad galejníky, soudní vykonavatelé, ranhojiči, kati. Zdá se, že jejich ctihodná řemesla toho vyžadují.

Villiers de l'Isle-Adam, jenž holdoval zvláštní vášni, vytloukaje kde kterou důležitější popravu, takže pánové od guillotiny dívali se na něho jako na osvíceného amatéra, tvrdil, že slyšel, kterak popravčí pravil jed-

---

nomu ze svých klientů, poplácáváje mu radostně po plecích, deset minut před sřínutím hlavy: »Pokazím vás, milý příteli, pokazím vás!«¹⁾)

Hodlal ho obdařiti jednou z těch laskavůstek, jichž tajemství jedině katané znají. Villiers uchoval v uchu chřestačku tohoto hlasu řezáčova a tvrdil, že to bylo neodolatelné, — nechť už jakýmkoliv způsobem ráčí se tomuto jakostnému adjektivu rozuměti.

---

¹⁾ Franc. *gâter* - zkaziti, zničiti, zmařiti (tedy i sražením hlavy), znamená též mazliti, hýčkat se s někým tak, že ho můžeme mravně pokaziti. Krutý šibeniční vtip, katanská hra slovní.

LXXXIV

ZAJISTITI BUDOUCNOST SVÝM DÍTKÁM

Není-li zvláštní, že od tak dlouhé doby, co otcové zabývají se budoucností svých dětí, dívky nepomýšlejí na budoucnost svých otců? Kdož pak tedy upozorňuje na to a kterou budoucnost tento nejmenovaný mohl míti v úmyslu? Buržoa žasne nad otázkami takto předloženými. Co však

---

jednoduššího? Bylo by třeba předvídati případ, kdy otec byl by zplozen svým dítkem.

Marně z nich všech skrze krev jsem vypučel,
Napíšu-li dějiny jejich, oni ze mne vykvetou.

Verše korneliánské, dnes skoro zapomenuté, z jejichž skvělosti těšil se Alfred de Vigny, básník-šlechtic, jemuž se přihodila nehoda, že nebyl narozen v kupeckém krámě, by v závěti odkázal statek svůj k ochraně blbých, štěstím oplývajících dítek.

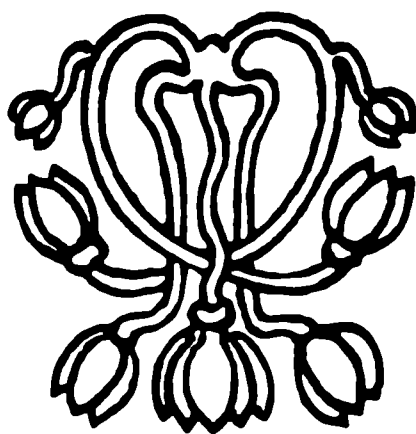
Buržoa, šťastnější, blahopřeje si v jiném jazyku. Co se týká jeho předků, nedovedl by ani z nich vykvésti nebo vystoupiti, ani pod ně sestoupiti. Celý rod jeho po věky bedlivě střeží naprostou vodorovnost v geometrické plošině nejnižšího místa, a toto postavení jest zajištěno do budoucnosti, kromě zázraku, všem těm, kdož budou moci z něho vyjíti.

Kromě zázraku, to se rozumí. Výjimečná bytost může i v nejhorším případě vytrysknouti z tohoto náplavu výkalů. Avšak

---

---

jakou budoucnost toto mládě bude moci zabezpečiti svým otcům? Přenechám úžasný, šprýmovný nesmysl tohoto problému těm z mých čtenářů, kteří byli zplozeni na radostných pahrbcích.

LXXXV

DĚLATI ČEST SVÝM
ZÁLEŽITOSTEM

Slovo »záležitosti« vřdycky mne rozruřuje až k zmatku. Pokusil jsem se na počátku tohoto Výkladu o nich cosi pověděti. Zdařilo se mi pouze to, ře jsem objevil svou nemohoucnost. Co se mi zdá zvlářtě hodno nenávisti v tomto psím, slotském slově, toř jeho tajemství. Nemořno

---

do něho vniknouti. »Dělati čest svým záležitostem« jest jedno ze slov nejčastěji mluvených a jistotně nejméně chápáných.

Co jest to za čest, již máme v tomto případě prokazovati? Ptám se na to moudrých. Prokazovati čest někomu jest rčení srozumitelné. Příklad. Ve čtvero se roztrhneme, bychom dokázali nějakému ozbrojenému pirátovi až po zuby, že chováme k němu úctu a hlubokou pozornost. Ctíti luzu, která má peníze nebo moc, toť křik svědomí buržoasního. Avšak prokazovati čest svým záležitostem jest text nesnadný.

Vím také dobře jako vy, že v jazyku duchům čistým nepochopitelném, chce se tím říci cosi o zavčasném zaplacení směnky, subskripčního lístku neb jakéhokoliv jiného sviňstva toho druhu. Také nevím, že držitel hampejzu, travič chudých, lichvář, půjčující na sto padesát nebo na dvě stě procent prokazují čest svým záležitostem, když vy-

---

---

pořádávají řádně své platební lhůty. Nuže, co vám nepovím? tato práce, usilující v reliefu vyjádřiti plochost, div mi rozum nepoplete.

LXXXVI

MĚSÍCEM DÍRU PROVRTATI UDĚLATI SI DÍRU¹⁾

Totožné v Absolutnu, totožné v Nekonečnu
Neřekne se nikdy: Vyvrtati díru do slunce,
ani do země, ani do Marsu, ba ani ne do
Venuše. Dělají se díry pouze do luny, dělá
si svou díru každý jen do měsíce, jenž dle

---

¹⁾ Též: Do měsíce díru vyvrtati. Upláchnouti (s penězi).
S něčím proraziti. Vydělávati nedovoleným způsobem.

---

pravdy není než rozsáhlou soustavou děr a hlubokých jeskyní.¹⁾

Tak aspoň zní svědectví současného anglického romanopisce, jenž, dosáhnuv dosti štěstí, mohl použiti jisté příležitosti dokonale jediné v těchto posledních dnech a navštívit měsíc. Ba přinesl odtud ohromný prut přečistého zlata, jemuž se kde který Londýn musel diviti. Ví se konečně, že zlato jest v stejné výši s lunou a tak všední jako kamení na této souputnici.²⁾

Tak se shledává pokusem dotvrzena po pokoleních pokladníků buržoasní metafora o šťastném průchodu lunou, když se utíká se statkem bližního. Tak se dokazuje s přesností, již odvažuju se označiti astronomickou, úvisnost myšlenky o díře s obecnou myšlenkou o lidském blahobytě. Buržoa to správně odhadnul jako vždy, avšak tentokráte vrhá nás do nebes.

---

¹⁾ Mnohotvárné hry těchto franc. obecných rčení nejsou vystiženy. J. F.

²⁾ První lidé na měsíci, angl. napsal H.-G. Wells. Do franč. přel. Henry Davray. Mercure de France.

LXXXVII

PÁLITI SVÍČKU Z OBOU KONCŮ¹⁾

P. Potřeba pochopil tím lépe, že skvělá fačka podtrhla závěrek jeho řeči. Nikdy jiné Obecné Rčení, vyslovené o třiceti šesti svíčkách, nebylo úplněji ospravedlněno, neboť účinnost svalův odesílatelových rovnala se hodnotou jeho dialektice.

P. Potřeba jest jedním z těch myslitelů, nad jichž s v o b o d o u žasne služeb-

---

¹⁾ Tak se říká o marnotratníkovi, peněz i slova.

J. F.

---

nický dobytek. Jeho nejpůvodnějším rysem jest, že propustil Boha jako celý svět udělal, hned na úsvitě své puberty. Od tohoto okamžiku málo věcí zůstalo před ním skryto. Poněvadž žil daleko od světa kněžského, zná kněze, jak samo sebou se rozumí, a ví zřejmě, čeho třeba mysliti o jejich úskocích a léčkách. P. Potřeba neustále cucá hltavě století osmnácté a jest považován ve hlavním městě svého kantonu za inteligenci prvního řádu. Mluví rád o Inkvisici, o Noci Svato-Bartolomějské, o zrušení Ediktu Nantesského, atd. a to ve větách, jež by se zdály houbovitými kolem 1820 roku a vyjadřuje se silnými výrazy proti fanatismu dvou nebo tří ubohých starých děvek, pobožnůstkářských to modlilek, chodících bedlivě do farního chrámu.

Čeká se jen na příležitost, by se udělal z tohoto řečníka poslanec. On by dovedl zatočiti s tím náboženstvím, až by přišlo k projednání! Bezpochyby není to zlé, chcete-li, že se vypověděl dosti dobrý počet mnichů nebo jeptišek. Vole tohoto státního

---

---

muže nadýmá se při myšlénce, že kajícíci z Karmelu nebo hostitelé nuzných musí snad ode dneška blouditi a to bez chleba. Avšak jaká mírnost v provádění! jaká bázlivost! jaký nedostatek rozhodnosti! jaká chabost! jaká loudavost! když se jedná o to, kterak vše ztroskotati mrknutím oka . . .

P. Besoin právě byl v tomto místě své řeči v plné živnostnické kavárně, když kostelník, prudký muž, přišedší se občerstviti, ptal se ho náhle, hodlá-li »zavřítí tlamu«. Řečník, jakoby se zadusil, oněmil a neodpovídal.

— Hodlám tedy promluvití za vás, odpověděl zřízenec chrámu, po pořádku, jeden po druhém. Předně mám vám říci, že jste hlupák a že pálíte svou svíci od obou konců. Tady vřeštíte od rána do večera, a často až do půlnoci proti kněžím, proti církvi, proti obřadům a proti zvonům, jichž zvonění vás rozhořčuje, jakobyste byl ďábel, konečně proti řeholníkům a řeholnicím. V téže době máte své dvě dcery v pensiónátě v Paříži u jeptišek z řehole Navštívení

Panny Marie. Tam, tuším, jinak mluvíte. Mně na tom čerta záleží, všimněte si dobře. Jenže zdá se mi trochu špinavé, když si odporujete v několikaminutové přestávce, již strávíte na cestě do Paříže a zpět. Jest to ošklivé lháti ustavičně jedném i druhým, jak vy to děláte, byste každého obalamutil a napálil. Na štěstí však napalujete svíčku svého rozumu na obou koncích najednou, a při tom jste, opakuji to, dokonalý blbec, tady do očí vám to povídám, já Charlemagne Dasconaguerre, starý poddůstojník kyrysníků Reischoffenského pluku, a stavší se p o p e m k vaší obsluze . . .

Maje špatné místo v této kavárně bez rozhledu, nemohl jsem viděti, kterak následovala facka na tento proslov, a jaká facka! Projevil-liž p. Potřeba opovržení nebo odvážil se počátku nějakého posuňku, neb snad nějakého junáckého činu? V každém případě zůstane pravdou, že chodí teď s čelistmi vyvrácenými.

LXXXVIII

PRODATI KŮŽI MEDVĚDA . . .

Ano, vím, není třeba ji prodati. Jest to rada. Prodejte kůži číkoliv, najdete-li kupce, rozumí se; avšak neprodávejte kůži medvědí, zvláště ne kůži Velkého Medvěda. Zdá se, že tento obchod jest nebezpečný. Jest to ostatně jediný případ, kdy Buržoa radí neprodávati. Pozoruhodná výjimka.

Avšak hle něco, co není jasno. Jest-li tato kůže nedá se prodati, myslím, že se dá

---

ještě méně dáti, neboť skutek dání jest v největším odporu s duchem buržoasním. Bude tedy třeba schovati ji a jedině tím způsobem upotřebiti. Pravda, že toto Obecné Rčení, do rozpaku uvádějící, jest podmíněčně. Vrchnosti ujišťují, že jest dovoleno komukoliv prodati kůži medvěda, jež si každý sám zabije, což jest špatný žert. Buržoa se chce smáti

LXXXIX

ZTRATITI SVÉ ILLUSE

Toť první článek programu. Měl by býti jediným, tolik zahrnuje ostatní. Buržoa, jenž by neztratil svých illusí, podobal by se okřídlenému hrochovi. V podstatě illusí jest vše, co nemůže býti stráveno. Pěstovatelé dobytka se v tom neklamou. Nikdy illuse nestojí za pytel bramborů, jimiž se mohou nakrmiti prasata. Bezpochyby, avšak jest v tom nesnáze.

Co třeba rozuměti slovem illuse? Jsou illuse jiné u buržoů a jiné, v nichž si mohou oblibovati pouze hrdinové nebo básníci? Byl by veliký umělec, jenž by ku příkladu myslel, že jest třeba »v y v o l i t i s i kariéru«, jak praví nepřekonatelný Hanotaux, nebo že cukr řepný, stejné váhy, není menší hodnoty než Michel-Angelův Mojžíš, byl by takový, ano neb ne, v illusích příliš ušlechtilých, jež by měl ztratiti?

Příručí ze zastavárny, jemuž jsem předložil tuto otázku, zeptal se mne, zda bych si nezavdal z »jeho sklenice«. Měl pravdu. Odpověď není bez nebezpečí.

XC

TRPÍ JAKO MUČEDNÍK

Trpí muka, trpí jako mučedník. Pokaždé, když buržoa nějaký pyká, dříve než chcípne, za sviňstva a špinavosti svého života, stává se mučedníkem, to beze lži. Zneuctívá se tak slovo a podivuhodná idea, alespoň to. Druhdy mučedník znamenalo svědek a mučedníci trpěli po dobré úvaze a v plné ochotě muky strašlivé, by vydali svědectví křížované Pravdě. Vše to se značně změnilo.

Mučednictví takového Podnikatele, velmi rozdílné od mučednictví Panen, záleží v tom, že trpí daleko proti své vůli, hubuje a proklínaje až do své smrduté smrti, jež bude znamenitým ulehčením jeho rodině, a po níž neopomenou ho vyhlásiti za »blaženého«. Zdá se mi, že nesnadno dá se na něho upotřebiti onoho *Semen christianorum* hrozného Otce Afričana. Hlenovitost a talovitost tohoto churavce byly by spíše s to mor zploditi.

Přece však jsou slova, jež neznají více odpočinku než odpuštění, slova více než lidská, jež se potulují a obcházejí jako vlci kolem těch, kdož jich zneužívají. Jsou tato slova nepřemožitelně nucena vyjadřovati, nezáleží na tom, kterak, a za cenu ať jakoukoliv nepopěrnou realitu. Jestli tento člověk není dobrovolným svědkem *Toho*, jenž jest, třeba nevyhnutelně, by byl nedobrovolným a strašidelným asistentem *Toho*, jenž není, a jenž chce míti rovněž své mučedníky.

XCI

ZAHRABATI SE DO KLÁŠTERA

Toto Obecné Rčení tvoří část malého počtu obrazných výrazů, jež se udržely z výchování více nebo méně křesťanského, jímž ještě před čtyřicítkou roků se vychovávalo. Obyčejně »zahrabali se do kláštera«, když dříve »vyprázdnili kalich až ke kvasu na dně«, když »nesli těžký kříž«, když slezli svou Kalvarii«. Poznal jsem lidi blyskavé, kteří byli dosti pravidelně »křižování«.

Avšak zahrabání do kláštera jest poslední rána. K tomu zvlášť se odhodlává, kdož si má odpykati zločiny. Toť příslovečné.

Myšlénka, že by se někdo vrhnul k životu řeholnímu jako do propasti radosti, jest tak cizí manželu buržoasní choti jako výpočet neštovičky na trojtisícileté mumii. Odstrašující zločiny Benediktinek a srdce-rvoucí hryzení svědomí Kapucínů činí ostatně nejšťastnější průboj do bezúhonnosti svědomí toho neb onoho poslance nebo úředníka — čímž se způsobuje nevysvětlitelná, řekněme si to mimochodem, blbá zuřivost nynějšího shonu o jejich zrušení.

Avšak přemýšlím o tom, nebyl-li by v období s tím, co předchází, jakýsi druh netušeného kláštera, do něhož by se zahrabala dobrotiska, která si nemají čeho vyčítati, a ten Neznámý, jenž požaduje mučedníků, nedychtil-li by snad též po mniších? Jest mnoho znamení a Buržoa měl by se třásti. Nevypudíte mi z hlavy, že jest nevyhnutelno voliti mezi dvěma kláštery, mezi

---

---

klášteřem sběře, jenž přirozeně připadá
Trapistům a Kartuziánům, a klášteřem Čest-
ných, Spořádaných Lidí, jehož klíč Demon
hodí do Propasti v Den Posledního Soudu.

XCII

HLEDATI HOVÁDKO¹⁾

Mohlo by se myslet, že se jedná o slavný obraz Murillův. Avšak s Buržoou nemůže nikdy býti otázky o nějakém uměleckém díle, ač neráčíte-li hovořiti o nějakém kovovém mostě, o nějakém tunelu, neb o kterémkoliv jiném ohavném výtvoru téhož druhu, jež vše přesahující buržoové, totiž inženýři

---

¹⁾ Pátrati po hnidách, po malichernostech a chybách v účtech, při opravách školních úkolův, atd.

---

mostův a železných drah, neostýchají se nazývati uměleckými pracemi.

Jedná se o zcela něco jiného. Toto hovádko jest metafora, ubohý trošek metafory buržoasní, jak ještě shledáváme se s nimi v kupeckém loďstvu, u velkých trhových sjednavatelů nebo u našich nejposlednějších kupeckých cestujících. Obchodník, jenž hledá chybu v účtech nedbaje námitek toho neb onoho ze svých odběratelů, jest muž, jenž hledá hovádko, člověk ztracený. Jakoby honil tигра s tabulkou násobilky a s deštníkem.

XCIII

NATÁHNOUTI RUKU K ŽEBROTĚ

Toto mne přivádí opět ku kněžstvu diecese Meaux-ské. Učinil jsem jednoho dne ten pokus, že jsem šel prositi za almužnu faráře jisté farnosti, bezprostředně příslušející děkanství města Lagny. Odepřel mi ji, třeba to říci?, slovy olejnatými a medovými, libými a studenými jako luna.

Tento církevník, dosud mladý, měl vzezření staré krysy a zdálo se, že jeho mravy

---

odpovídají tomuto zvířeti. Okrouhlý jako kožený polštář na židli a lesknoucí se jako jelito, s nosem ustavičně slídícím, nad nímž vyčnívala dvě očka jako hlavičky černých a blyštících se hřebíků, abbé Pucelle (Panenka) jest typem buržoasního kněze.

Chlubí se archeologií, říká každému, kdo ho chce poslouchat, že i on dal »úpěti lisu tiskařskému«; pronáší zdlouhavě: »svatým Petr v y p o m á h á«; schovává peníze, jež se mu svěrují pro chudé a používá jako sluhů svých starých rodičů. Připojují tento zázračný a naprosto neslýchaný rys: by totiž vyhověl kramářům své farnosti, požaduje řádně vyhotovených a kvitovaných účtů od nuzných, by jim udělil rozhřešení.

Samo sebou se rozumí, že jsem nepropásl příležitosti, máje po ruce takovou osobnost, bych neprozradil, že jsem autorem autobiografie nadepsané *Nevděčný žebrák*, že jsem žil výlučně z almužen, ba že nepochopil jsem jiného způsobu života pro křesťana. Opouštěje ho, dosáhl jsem toho

---

---

uspokojení, že jsem spatřil, jak se pohodlně uvelebil do tohoto člunu.¹⁾

Za nějaký čas po tomto setkání naskytla se mi příležitost k určitějšímu a energičtějšimu mluvení. Tento hezký, čistý farář, jehož jsem byl skoro fárníkem, domníval se, že z povinnosti má zneužití některých z mých slov vážným způsobem v provádění svého úřadu. Napsal jsem mu, že soudě se uraženým, chci odprošení ve svém bytě. ne-li, že se obrátím zprvu na jeho představené a pak na časopisy. Ultimatum jistého účinku. Dareba ten přišel ihned, nikoliv by mne odprosil, avšak aby dokázal, že mi není ničeho dlužen. Opevněn svými seminárními Obecnými Rčeními, v nepřemožitelném opovržení Svatosti, evangelické Dokonalosti, Slova Božího, Modlitby, všeho toho, co není slavným, v mince raženým Stříbrem, zdál se mi nepřekonatelný a na první ráz mne odstrašil.

---

¹⁾ »Tak Leon Bloy žebrá; to jsem rád že to vím«, tak asi si myslel farář Pucelle a to byl onen člun, v němž se hodlal projížděti.

Nemožno vpraviti mu do lebky nechť to cokoliv. Nevzpomínám si, že bych kdy byl viděl člověka tak hloupého. Ah! jaká to krásná příležitost k doplnění mých pozorování o Kněžské Prostřednosti! Když jsem mu nadhodil, co myslí o modlitbě, jež dochází milosti a jest vyslyšena: — Bůh nedělá zázraků, leda z ohledu na světce, pronesl tento osel. Namítl jsem mu ihned deset málomocných Evangelia a uzdravení Lurdská, načež umlknul a zůstal s ústy otevřenými jako smažený kapr.

Kdybych nebyl dávno o všem zpraven, obvyklý úsměv, odborně řemeslnický úsměv této kleriky pokaždé, kdy jsem mu předložil svatý Text, byl by mi osvětlil děsné snížení a hanbu současného kněžstva. Jest to strašné — a potěšující v tom smyslu, že takoví musejí býti předzvěstí Ztroskotání a Převratu.

V tomto rozhovoru více než směšném poradil mi blahovolně, bych se vrhnul na nějaké jiné řemeslo, než jakým jest spisovatelství, na zaměstnání, jež by »člověka

---

---

uživilo«. Bylo by to bývalo zábavné obrátiti jeho radu na něho. Zdržel jsem se. Avšak to se mi zdálo význačno do krajnosti, že se ustavičně vracel, skoro automaticky, k děsivému zvolání: **Natáhnouti ruku!**

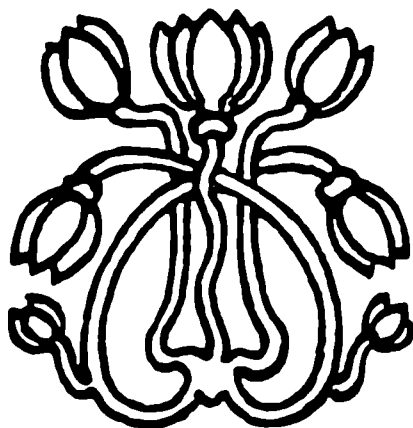
Kolikrát, chtěje ze mne mít na každý způsob žebráka z povolání, protože jsem k němu mluvil o své nesmírné důvěře v Boha, neopakoval tato dvě slova s jakýmsi druhem vnitřné a hluboké hrůzy, určitě tak narážeje — by to tím větší úžas vzbuzovalo — na navyklé mé žebrácké způsoby, jež u mne předpokládal! Samozřejmě úkon ten, bez něhož jest skoro nemožno představit si nějakého Přítele Spasitele chudých, byl v jeho očích vrcholem hanebnosti a mrzkosti. Návštěva neslavně skončila. Vystavil jsem tomuto ubožákovi vysvědčení špatného kněze, o něž jakoby byl přišel poprositi; na tom naše styky přestaly.

Tato špinavá vzpomínka bledne mi v paměti. Bylo třeba mého zběsilého vyhledávání Obecných Rčení, bych ji živěji vyvolal. Avšak neshledáváte, že toto ošklivení si

---

---

natažené ruky, tato odpadlická a svato-
krádežná potupa posuňku, jehož používalo
deset tisíc Světců, byly obdivuhodně a děsně
karakteristickými u tohoto oltářního valacha,
jenž shrnuje ve svou osobu celou jistou
vrstvu společenskou?

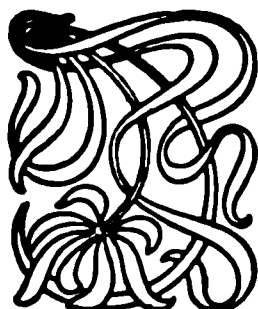
XCIV

DBÁTI SLUŠNOSTÍ

Toto Obecné Rčení vytryskuje z předcházejícího. Co neuctivějšího pro Slušnosti nad nataženou ruku? Ten neb onen hotový arcimufl může si dovoliti nejneomalenější způsoby a zapomenouti se — nebo vzpomenouti si, jak chcete — až do té míry, že provede před dámami sviňstva, jež mi zakazuje blíže určití moje veleznámá zdržlivost. Má-li peníze, poprosí ho ještě, by

---

se neostýchal a bez okolků do toho. Inu, boháč se nikdy proti Slušnostem neprohřeší. Toť mu tak nemožno, jako vstoupiti do Království Nebeského.

XCV

BÝTI UPŘÍMNÝ

— Jsem upřímný. V dobrém úmyslu zabil jsem svého otce. Myslel jsem, že mu tím službu prokážu. A tak dosud myslím. Život ho již omrzel dávno a všichni sousedé vám řeknou, že se starcem tím nebylo možno se srovnati.

Vmyslete se na mé místo, páni soudcové, a rcete, co jsem měl dělati? Což jsem měl jiného prostředku, bych mu dokázal svou náklonnost? Poněvadž příslušel jinému sto-

---

letí, káral mne, že jsem hýřil, nechápaje, že nedovedeme býti ze dřeva a že jest třeba, by mladá krev se vybouřila. Nemožno se dorozuměti.

A pak, potřeboval jsem peněz. Na každý způsob bylo na čase pro mne i pro něho, by se to skončilo. Oh! netrpěl, kdež pak! Srazil jsem ho jedinou ranou, s největší lidskostí, nejša z těch, kdož si oblibují v trápení jiných. Kdyby každý udělal jako já, méně by se pitomělo a krávy by byly lépe paseny.

XCVI

TAKOVÝ SE HNED PŘI PRVNÍM KROKU NENAMANE

S takovým se hned na ponejprv nese-
tkáte. Když otec rodiny, totiž šéf důležitého
obchodního domu, řekl to ku příkladu
o panu Trouillotovi (Ohnoutkovi), na tom
zůstává, to platí. Tento Trouillot dostane
jeho dceru.

Nejvyšší titul v očích Buržoy jest: Takový
se hned při prvním kroku nenamane. Za-

---

hrnul by vás svým opovržením, kdybyste mu řekli, že Napoleon jest takový první příchozí. Takhle osmasedmdesátý, chcete-li, ale první, jaktěživ ne. Ani ne poslední. Evangelium praví, že poslední budou prvními a to uvízlo Buržoovi v paměti.

Právě to se mu hnusí nade vše: býti první nebo poslední ať kdekoliv, ať jakkoliv, ať kdykoliv. Třeba býti v hromadě, v davu, v houfu, a to rozhodně a na vždy.

XCVII

VYRÁŽETI SE,

NEB:

MLADÁ KREV SE MUSÍ VY-
BOUŘITI,

NEB:

NEJSME ZE DŘEVA

Marnotratný, hýřivý synek, jenž neopatroval a nepásl prasata, jenž však sám potřeboval mohutného ramene k vlastní ochraně a opatrování, přišel k svým rodičům, stu-

---

dovav tři léta v Paříži. Jest proč věřit, že to se svými studii dotáhnul dosti daleko, neboť má krásný věneček kolem čela (buď šedivých vlasů nebo vředů a jiných rubínových a safírových podlitin), o pysk méně, oči, jež byste považovali za chrysanthemy a čtyři modré houbovité výrostky na tváři.

Nevím, jest-li mu zabili tučné tele, avšak šmahem se praví, že tento mladík »se vy-
rážel«, atd. Místní noviny oznamovaly včera bohatý sňatek tohoto dědice s prvo-
rozenou dcerou zvěrolékaře. Můžeme si představit snadno závist, již plachá a čistá nevěsta vzbouzela mezi ostatními pannami.

XCVII

DOBŘE SE VDÁTI A OŽENITI

Zásadně a způsobem všeobecným to, co se nazývá: dobře se oženiti a provdati, záleží v oženění neb provdání nechť s kým-koli v. Nic se nedá tak snadno dokázati.

Vstoupiti v stav manželský s někým známým, s někým neb některou, jež by byla spíše přece osobností než jiná, předpokládá nutně volbu, založenou na zvláštní úctě. Nuže, v právnictví Buržoy to jest — třeba

---

to povídati? — nepořádek, jenž nemůže býti trpen.

První a nezbytná podmínka k uskutečnění dobrého sňatku jest: dostati peníze před každými jinými ohledy a pečlivě pamatovati na to, že každý jiný ohled jest daremný, ničemný a následkem toho plný nebezpečí.

Aritmetika jest nejjistější úvod, jediné preludium, jediná kytara, na niž si zahrají dva vážní lidé, kteří se odhodlali spolu spáti. Kněžské požehnání, jest-li klienti požadují této nedůležité formality, a více rozhodující právnícké zrušení zájmu u obecního úřadu, mají předcházeti lidským jednotkám, jež neznají se ani tolik, ba mnohem více, jako zvířata v říji. Jen tak a ne jinak sdělávají se dobré sňatky a rodí se děti peněz.

XCIX

ROZHODNOUTI SE KONEČNĚ

Totíž k dobrému nebo špatnému sňatku. Avšak myšlénka Buržoy jest tuto jakž takž zaobalena, nejasna, neboť zdá se mi, že sňatek, nechť ráčíte mu rozuměti jakýmkoliv způsobem, jest spíše počátkem než koncem.

Čistě filosofický smysl sňatku, na nějž se patří jako na konec Buržoy, není přípustný. Buržoa sám jest alfa i omega a mnohem více, než se myslí, nekonečně více bezpochyby než Bůh většině křesťanů.

Nikdy mechická nebo papuánská modla nebyla více zbožňována, než jak Buržo sama sebe zbožňuje a žádné božstvo nepožadovalo tak děsných lidských obětí.

Obludná válka Transválská jest veleoběť anglickým buržoům, jichž typem v přítomné hodině zdá se býti ošklivý, hnusný, ohavný továrník z Birminghamu. Že prý se Anglie konečně rozhodne a udělá konec (sobě? válce?). Svoluju k tomu z celého srdce svého, avšak nejedná se v tomto případě o žádný sňatek a Obecné to Rčení zůstává temno. Nechť tedy táhne ke všem čertům!

C

NABYTI ROZUMU

Francouzské sloveso »faire« jest jedno z nejněsnadnějších sloves francouzského jazyka, zvláště když se ho používá zvratně nebo reflexivně, jak říkají všichni řádní gramatikové. Chcete-li si utvořití pojem o propasti, jež může povstati mezi tím neb oním z jeho bezpočetných významů, řekněte si, že kýsi muž zaměstnaný holením (se faire la barbe) může zároveň »nabyti rozumu« (se faire une raison). Spěšně jen pozname-

---

nám, že každý člověk může se holiti, ale že toliko Buržoovi přísluší nabývatí rozumu.

Hle, co v tom ještě nesnadného! Vím dobře, že nelze doufatí všeobecně mnoho světla z konfrontace Obecných Rčení s jich obvyklým používáním. Toto použití, povždy předstihované, plazí se po zemi, v ne-vypočítatelných vzdálenostech za pravým smyslem, jenž oproti tomuto použití jakoby se v nebesích vznášel. Pokusme se přece.

Arnošt Mijoton (Mazlíček neb Smažílek), čtvrtý písař advokátské kanceláře, čekal na svou milenku již pět čtvrtí hodiny. Byl, jak staří praktikusi Obecných Rčení říkají, psí čas, psota náramná. Čekati na bytost, byť sebe roztomilejší, a při tom nohama brouzdati se blátem a namrzlým nosem brázdití v sychravém vzduchu, zdá se nad všechny síly a nad veškeru zmužilost. Marně si připomínal placety a tituly, jichž seřaďování mírnilo nudu denních hodin; procedura ta, cítil to velmi dobře, neplnila srdce jeho a ta ordonanční služba v takové omáčce tlačila ho nesmírně.

Špatně se vedlo jeho milostným záležitostem. Eleonora tropila si z něho šašky se zřejmou nenuceností. Předevčírem uložila mu dostaveníčko na půl třetí hodinu odpolední; po dlouhém čekání přišla a stiskla mu kradmo ruku a ihned prchla s tajemnůstskářskou tváří. Týden před tím, dopídiv se příležitosti, usvědčil ji z nejnestydatější všech lží; a ona rozbila nádavkem vlastní slunečník o jeho hlavu v plné kavárně na boulevardu, dříve mu notně nadavši. Vyhodili je ze dveří, v hanbě zmáchané.

Krátce, směl přerušiti tyto styky dvacetkrát, avšak, nechť byl vztek jeho jakýkoliv, nemohl se zmoci než na některá neurčitá ohražení se o své neodvislosti. Stačilo tehdy, že rozkošné to dítě počilo ho názvem »velký fulpas«, by se shledal okamžitě a k nevymotání svázán. Byl ostatně člověkem krásného charakteru.

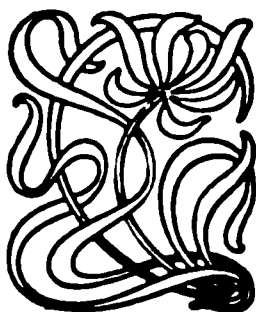
Dnes večer čekal marně bezmála čtyři hodiny a odešel silně nastuzen, až udeřila půlnoční, říká si, dle svého neproměnného

---

---

zvyku od dvacítky let, že jest třeba nabyti rozumu.

Poněvadž z tohoto příběhu za chvílku byste nudou z kůže vyletěli, neb usnuli, hodlám to odbyti krátce, několika slovy. Po málo měsících podobného života bylo třeba zavřítí příliš věrného Mijotona do kteréhoś blázince. Jestli pak konečně tady povznesl se až k nabytí rozumu? Kdo nám to poví? Avšak to byl pitomec s výhlídkami do budoucnosti, i byl oplakáván.

CI

ZAŘÍDITI NĚCO NOVÉHO

Právě tak lze říci něco zavést, vymyslet, zosnovati, by pak se mohla šíje vypnouti. Nejkrásnějším podnikem na světě bylo by slosování nebo dražba s nasliněným prstem pozemského Ráje, na parcely rozděleného. Vydělaly by se tam peníze, kdyby zárodečný stav našich geografických vědomostí se tomu nepřekonatelně nestavěl na odpor. Na štěstí jest skryto ono místo rozkoší, dobře skryto a dobře střeženo. Všechno

---

svědčí o tom, že se narodí teprve za deset tisíc let první buržoa, jemuž bude přáno, by tam mohl vniknouti.

Pokuste se jen, a předved'te si před oči takovouto ohavnost: vymýtní, zužitkování a rozkouskování pozemského Ráje; vpád notáře, nájezd geometrů, všelijakých podnikatelův a elektrické tramwaye pod ony šestitísícileté stíny košatých korun stromů, jež patřily na lidskou Nevinnost!

Povahou svou Buržoa jest nenávistník a pustošivý zhoubce ráje. Jakmile spatří nějaký krásný kout pozemský, hned sní o tom, jak vykátí velké stromy, vysuší prameny, vytýčí ulice, zařídí krámy a záchody. Tomu říká zařídití něco nového. Tvrdí se mi, že existuje na Golgotě výhodný pohodlnostní podnik, by se tam mohlo jíti na stranu.

CII

PODPOROVATI KRÁSNÁ UMĚNÍ

Když Buržoa, uchýliv se a vyprostitv se z hluku záležitostí a obchodu, provdal svou poslední dceru, podporuje krásná umění. To a poštovní známky jsou jeho obvyklým zaměstnáním. Toto ušlechtilé podporování záleží v hodně drahém zaplacení hrubých vlněných harasových látek, dryáčnický prodáváných pouličních hraček a všelikých jiných výškrabků dekorativních umělců. Mezi Memlingem dosud neznámým a tím neb

---

oním natěračem z Luxemburku nebude se rozpakovati ani minutku. Navrhnete-li mu plátno některého geniálního hochy, nezapsaného do diptych Zakázky, odpoví vám, že nepodporuje »sulografie«.

Jeho čenich je nepochopitelný v rozeznávání dělníků nicoty, kretinů dalekohledu, snižovatelův a hanobitelů. Zvláště tito poslední jsou mu drazí. Ti mu poskytují tolik, kolik jest mu zapotřebí. Vnitřně žízní, hluboce si žádá, křížáckým tažením se vypravuje, by uvrhnul Krásu do prachu, pod nejhorší neřád, a ničím nelze zaplatiti ta prasata z umělců, která se věnují takovému zaměstnání.

Kdyby Enthusiasmus nepropukal v křik nosorožce z kůže za živa sedřeného, když se chce vtáhnouti do bordelu, bylo by třeba tohoto slova k vyjádření toho druhu nadpřirozeného hnutí, o němž jest tu mluveno.

CIII

IZ DISKUSE TRYSKÁ SVĚTLO

U lidu sprostého tryskají zvláště facky a pohlavky, a světlo v takovém případě mohlo by býti pouze slovní narážkou na třicet šest svíček zmíněných výše, arcí trochu nemotornou. U Buržoů jinak se děje. Vstupte do některé kavárny s týmiž denními hosty, do jedné z těch dobrých starých kaváren úředníků neb kramářů, kde všichni se znají, kde kavárník, stále přívětivý, tiskne ruku všem svým klientům, kde objevení cizince

---

zavdává podnět k zplesnivělým reflexím o alianci frankorské. Jistě ani dvacet minut neuběhne a již musíte assistovati rozhovoru o náhlém převratě v manile (hra v karty), o popíraném šfouchu ve hře billardové neb o kterémkoliv jiném předměte některého velezajímavého a nanejvýš důležitého zájmu.

A tu spatříte, kterak lahodně line se světlo, *lumen rectis*, jak praví Prorok Král. Nebude to snad světlo k vyjasnění čehosi v rozepři, avšak bude to aspoň světlo nebo skoro světlo ozařující samé soupeře.

Dozvíte se, že tento majitel hotelu udělal bankrot pod presidentstvím Mac-Mahona; že obtloustlý tento obchodník s pící, zrním i melivem jest stálým dodavatelem otrub do košíka guillotiny; že onen pekař ztrávil v galejní káznici »nejkrásnější roky svého života«; konečně že tu ten registraturní kontrolor, člověk hluboce zkažený a jenž ví, co si mysliti o chování své tchyně, pokládá se v téže době za cosi na způsob strýce neb synovce pokrevně zpřízněného s vlastní svou ženou, atd. atd.

Všechno až na jediný bod se vám odhalí. Nepochopíte, kterak tito spořádaní lidé, dalecí toho, by si roztloukali tváře, chopí se pokojně svých karet nebo svého žaketu ihned po diskussi. To tehdy, když se podosáhlo trýskajícího světla a když by bylo nerozumno, ba zpozdilo, pokračovati v tlamání a v klábosu, jenž nemá již účelu.

CIV

KDO SLYŠÍ POUZE JEDEN ZVON, SLYŠÍ JEN JEDEN ZVUK A TÓN¹⁾

Zdá se nebezpečno usouditi, že táž osobnost, jež by slyšela deset zvonů ku příkladu, slyšela by deset rozličných tonův a vespolečně nesouladných a antipatických. Přece to vlastně chce Buržoa říci.

V podstatě jest mu třeba zvonů kontradiktorických, zvonů, jež vřískají a řvou

---

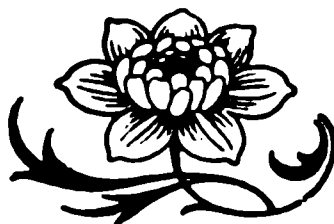
¹⁾ Vlastně: Kde mluví jen jedna strana, tam se zvoní právu hrana.

---

zvoníce pospolu, zvonů temných, přidušených, jež samy sebe neslyší. Nadpřirozená harmonie vyzvánění našich kostelů ho pobuřuje, jitří a o rozum připravuje. Pozorujte ho v den velké slavnosti v okamžik, kdy zvony jásají na celé rozhoupání. Ucítíte, uvidíte v něm přítomnost jakéhosi hovada, jež se vrtí, zmítá a třese. Zvony požehnání přiskříply, až v útrobách tohoto člověka, ani nevím jaké skryté náklonnosti k anarchii. Neboť v tomhle vězí tajemství Buržoy. On jest anarchista, přetajemně, — v hlubinách.

Tím vysvětluje se jeho nenávisť k zvonům, jež nemohou býti posvěceny leda Biskupem, zvěstovatelem a vymezitelem božské Jednoty. Jediný zvon a jediný ton příliš by vypadaly jako s nebe přišlí, a právě proto nahánějí strachu.

CV

SLUNCE SVÍTÍ PRO KAŽDÉHO

Více nebo méně, samo sebou se rozumí. Jest jisto, že nesvítí tolik Grönlandanům jako obyvatelům ostrovů Sundských. Jest rovněž nepopěrně, že světlo této hvězdy jest skvělejší pro jasnovidce než pro slepce.

Tomuto Obecnému Rčení — lítostí jsem zachvácen maje to poznamenati, — chybí trochu exaktnosti. Nehonosí se krásným zevnějškem ani vznešeným chováním tolika.

---

jiných, dříve projednaných. Zdá se mi, — nechť se mi promine neuctivost ta — že pochází z příštipkářského rodu jako ta pověstná Práva Člověka, na jejichž allegorisaci činí nároky. Když je uslyšíte, buďte jisti, že jste v sousedství ctihodného občana, jenž rozjímá o tom, jak by vás svrhnul a sám se na vaše místo ulebedil. Rovnomocnina slavné vyvlastňovací formule: Klid se odtud, bych se tam sám usadil. Jenom neznámo, co slunce má s tím co činiti.

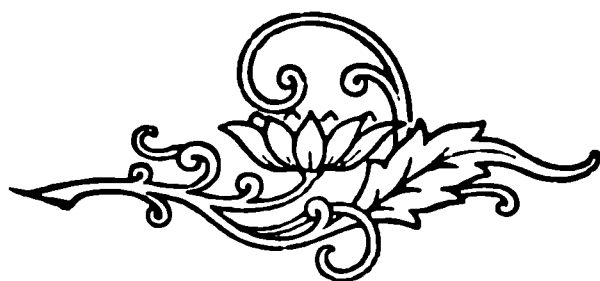
Avšak vizte tajemství Obecných Rčení. Asi od deseti let nemohu toto vyslechnouti bez jakési hrůzy. Neboť v témže okamžiku zjeví se mi odstrašující jistý stařec-dobrotisko, jenž lichvařil a jenž byl slepý jako Homér. Avšak jeho nečisté ruce vyrovnaly se desítce očí, i obral vás tápáním s hbitostí, obratností, jistotou a umělostí neporovnatelnou.

Se zálibou, nevím proč, pronášel toto Obecné Rčení, i opakoval je při každé příležitosti, vkládaje do něho, myslím, jakousi

---

---

okouzující moc; a tu, ujišťuji vás, mohli jste patřiti na cosi děsuplného v tváři tohoto soudruha temností, jenž mluvil o slávyhodném Slunci a při tom jakoby upíral na vás své obě vápeně bílé oči.

CVI

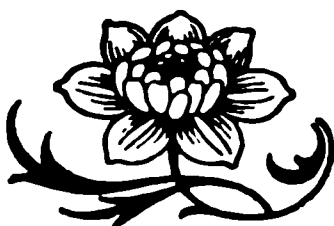
VŠICHNI DOHROMADY MAJÍ VÍCE DUCHA NEŽ VOLTAIRE

Kdy se kdo rozhodne založiti cenu dvou set tisíc franků pro chytráka, jenž nám poví, co to znamená »všichni dohromady«? Já bych ji nevyhrál jsa z těch, kdož myslí, že Voltaire, byť bychom si ho ještě o dobrou stopu výše postavili, zdá se býti tak hloupý jako všichni dohromady, což vrhá kapku jasnosti na toto hádankovité úsloví.

Buržoa ve své hodnosti všeobecně hlasujícího občana musí věřit, že Voltairovi tímto Obecným Rčením vzdává se čest, protože předpokládá, že nebylo třeba méně než celé massy mužův i žen úhrnem, by sehnali více ducha než měl tento patriarcha zlomyslných pitomců.

Avšak sofisma jest příliš patrné. Čeho si Buržoa žádá? Rovnost plochy vodorovné a ničeho nad to. Všichni dohromady toť on samotný, neobmezeně, ve stejné výši s blátem a má pravdu, když si představuje Voltaira ještě níže. Voltaire jest jeho výkalový otvor.

CVII

KDO CHCE PŘÍLIŠ DOKÁZATI, NIČEHO NEDOKÁŽE

Pozor. Chci dokázati pomocí řádných, čestných důkazů tu neb onu poučku z geometrie, ten neb onen historický fakt, tvrzení morální theologie, vše, co chcete. V kterém okamžiku, v kterém bodě určitém musí se můj důkaz zastaviti?

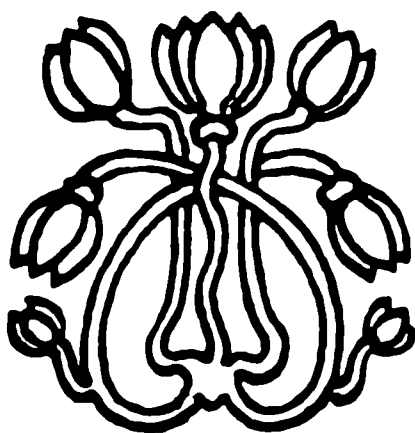

Domníval jsem se až do této chvíle, že se dokázalo nebo nedokázalo. Dozvídám se pojednou, že možno dokázati příliš. A hle, to zvrací všechny moje myšlenky. Možno jísti příliš, pít příliš, jest to srozumitelné. Možno býti příliš pitomým nebo příliš prasáckým, k tomu jsou příklady. Ba zdá se, že možno býti příliš poctivý, což jest vzácným případem u Buržo, člověka to rovnovážného a správné letory. Avšak dokázati příliš a tím nedokázati ničeho, toť zázrak, hotový zázrak, jenž mi hlavu přerůstá.

Obraťme se zády k tomuto černému obrazu a vstrčme hlavu mezi své nohy, bychom uzřeli problém ten vzhůru nohama. Hle, co se nestane. Hodlám se pokusiti tentokráte o to, bych důkaz nehnal až ku konci, zdržeti se na vlásek od rozhodné oné meze, za níž by důkaz byl úplný. Vítězství! Nedokazuje příliš, dokázal jsem konečně něco. Běda však! skoro v témže okamžiku mne tento důkaz odsuzuje. Již tím, že existuje, existuje úplně. Tedy vlásek zmíněný jest překročen. Přes veškeru obe-

---

zřetnost dokázal jsem příliš mnoho a následovně naprosto ničeho jsem nedokázal. Z tohoto kruhu, v němž zahynou matematikové, filosofové i všechny vědy, nelze uniknouti.

CVIII

NENÍ NIKDY PŘÍLIŠ POZDĚ
KU KONÁNÍ DOBRA

Nepřátelství příslovky »příliš«. Hle, zase bude nám věšen bulík na nos? Bylo by opravdu možno, by nebylo nikdy příliš pozdě? Máme věriti, že jest hodina, kdy jest dosti pozdě, aniž by bylo příliš pozdě a jiná hodina, kdy jest příliš brzy a jež by byla dobrou ku konání zla? Kdy tato poslední, tak důležitá hodina počíná a kdy

---

končí? Mám se vyrvati z paží zločinu v půl šestou ráno, bych se vrhnul ve tři čtvrtě na šest do náručí cnosti? Jest to dosti brzy, nebo trochu pozdě, neb i velmi pozdě, aniž by to bylo příliš pozdě? Bude lépe, počkám-li na 7 hodin večer nebo na půlnoc? atd.

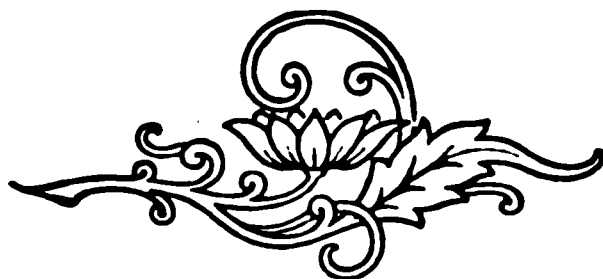
Avšak nechme všech těch hloupostí. Oč se v podstatě jedná a čím jsou Obecná Rčení, ne-li jazykem Buržoy? Jazyk Buržoy, na to tedy dbejte! Nuže, což jednoduššího? a co by rčení konati dobro mělo znamenati, ne-li činiti to, co chce Buržoa, co se mu líbí, co mu jde k duhu, z čeho těží, co poroučí ve svých rozkazech, a nad to ničeho jiného?

Jest náramně jisto ku příkladu, že, chcete-li si dáti pro něho rozbiti tvář a jemu dáti vše, co máte, bude mysliti, že konáte svou povinnost, trochu pozdě sice, avšak ne příliš pozdě. Opačně, najde-li prostředek, pomocí něhož by vám vzal vaše peníze, váš dům, vaši ženu neb i vaši kůži a když se mu to zdá prospěšno nebo příjemno,

---

---

nemáte se opovážiti ni jediným slůvkem
k odporu. Dělá velmi dobře, absolutně dobře
a spravedlivě, v hodinu, kdy toho třeba,
protože to jest hodina jeho milé zábavy, jež
neuhodí nikdy příliš pozdě.

CIX

STÉBLO K STÉBLU A MÁ
PTÁČEK HNÍZDO

Mrzký Lichváři! vzkřikla hraběnka Sainte-Périne-ova. Měla pravdu. Jest jisto, že by nebylo nikdy možno potkati tak odporného bugra, padoucha i taškáře, jako tento vrchní redaktor. Jest to mufl bez epitheta, Mufl absolutní. Toť on a žádný jiný, jenž přijímaje návštěvu velikého básníka, dnes nebožtíka,

---

přišedšího, by mu nabídnul zlomek veršů, jimiž by jeho zasmušilý časopis byl býval neuvěřitelně poctěn, ráčil se ani neobrátni a pronesl tuto odpověď, dnes pověstnou: — Buďte tak dobrý, milý pane, a vhodte si sám svůj rukopis do koše.

Krásnou to myšlénku zplodil její manžel, když ji sem poslal. Halama přijal ji s takovou nestoudností, že jakkoliv připravena na všechny rozmachy uličníků ze svého bývalého zaměstnání porodní babičky, z tohohle div se nezadusila. Daleka jsouc toho, by překonala toto hovado, jakoby jí tím bylo lichoceno, nemohla promluvíti vhodného slova. Div že se nekompromitovala. Nadmutá vztekem, přišla domů.

Doktor Maurice de Sainte-Périne, manžel své ženy a hrabě působením tajemného výběru, byl překvapující šplhavec, dnes známý, ba o poradu tázaný, jenž spolknul nejméně v deseti letech Veletok Lejna. V době tohoto vypravování sotvaže první kroky učinil k veřejnému vystoupení a právě směle

---

---

spojoval se s porodní bábou z provincie, na niž město s třemi sty tisíci obyvateli bylo hrdo. Jakmile slunce vhodilo trochu světlé radosti do světnice tohoto nuzáka, hned kadeřavá a hnědočervená její osobnost hleděla vpraviti tomuto medikovi trochu porodnictví. Pochopili se a podporovali se vzájemně, neboť choť uschovala zbytek půvabu a manžel počal nabývati čich.

Pojal úmysl, jež současná zblbělost dovolila částečně uskutečniti, jakési literární kliniky pro jídelnu nebo rychlovlaky, prostřednictvím jakéhos Epidaurického, pravidelně neb nepravidelně občasného žurnalis-
mu. Výrazy jasnějšími řečeno jednalo se o to, by se vpravily do čtených listů — jako falešný nemocniční ošetřovatel vpravuje klystýrové trubice do zadnic — malounké článěčky změkčovací, v nichž by nikdo, samo sebou se rozumí, nebyl urážen. Bezbarvé, tekuté a neutrální lékařské zprávy, přirovnatelné ku klystýrům neúčinkujícím, jichž by se použilo k vařenému masu. Bylo to odporné a vlašné, avšak nikoli bez účinku na

---

vole několika proslulých výtečníků, šťastných z bezplatnosti takového laudana.

Následkem plochostí a sviňstev nezastrašitelný Maurice dotáhl to až tam, že se dal považovati skoro za autoritu, za důvtipného pozorovatele, za nejbystřejšího mezi štěnicemi speciální informace a že se vetřel takto do sociálních trhlin, do štěrbin, skulin a uliček starého krámu tohoto Světa. Ba zmohl se prý i na klientelu, a jeho žena, těstem nemotorného svého těla vykynuvši v díži jich bídy, těšila se koněčně s a l o n u . . !

Avšak opakuju, v okamžiku, jenž nás zaměstnává, veškerá tato sláva měla se teprve dostaviti. Doktor Maurice, nebyv ještě osvobozen od každodenních trampot nejnižší služebnosti, využítkoval své družky k odbytí svého rukopisu. Spoléhal na tuto Lucinu pro porod laskavé přízně, dodnes ucpané, a pro šťastné vybavení ochotného přijetí, jež následkem zdlouhavého těhotnění dlouho se nedostavovalo.

Nechť se však nemyslí, že našeptávám něco o hanebnostech. Porodní ta babička

---

---

nikoho neodměňovala, obmezujíc se na to, že se od každého škubala a byla neústupná, nepodajná. Ponechávajíc každému na vůli, by si zoufal nebo blouznil, jednala tak, že nebylo slyšet o žádné samovraždě.

— Víš, co mi řekl? vzkřikla, vcházejíc do dveří, na hraběte Maurice Flagornanta de la Lêcherie du Val des Aménités de Sainte-Périne.¹⁾ Jen poslouchej, jeho vlastními slovy ti to povím: »Druh pitomosti vašeho manžela nechce se nám jaksí zalíbiti. Bylo by to zbytečné opakování jiného špindíry, známého již a váženého naším obecenstvem. Ostatně, nepamatuju se na jeho tlamu a na vaši rovněž ne. A tedy, v levo bok a poraďte se s Vaňkem.«

Doktor hrabě má nos prostorný, jenž mu dovoluje mocně vzduch lokati. Osvěživ sněm svých myšlének ušlechtilým provětráním potrubí svých úst, přiblížil se s okem zkropenatělým k své porodní babičce, jež

---

¹⁾ Maurice Pochlebník z Patolízalova a Jemnostdolu de Sainte-Périne.

---

spustila se na židli a líbaje ji zbožně na čelo, řekl jí zdlouhavě nadšeným tonem starodávného barda:

— Ubohá přítelkyně! Nebe tě potěš. Nemáme-liž svědectví svého svědomí? Třeba nabyti rozumu, nic není absolutní a nemůžeme všechno míti. Nezapomeň, že třeba býti praktický a kráčet s dobou. A konečně, nejsme na zemi proto, bychom se bavili. Strpení! Paříž nebyla postavena za jediný den, toť pravda, avšak slunce svítí pro každého a stéblo k stéblu a má ptáček hnízdo...

Tohoto dne, praví básník, nepokračovali v četbě.

CX

Z MALÝCH POTOKŮ VELKÉ ŘEKY

Tak mluví můj kupec, schováváje do kapsy haléře nuzných. Tak mluví finančník, berní a j. p., shrabující úspory skrovných lidí. Tak mluvil Chamberlain vida téci krev malých dítek boerských. A všichni praví přesně tutéž věc.

CXI

NEMOŽNO BÝTI VĚČNĚ, ČÍM JSME BYLI (V MLÁDÍ)

Klamete se, milý pane obstaravateli pohřebních průvodů, a důkazem jest, že možno býti v mládí pitomcem a býti jím až dodnes v stáří. Právě opak se neobjevuje. Nuže, bez urážky řečeno, ať jste byl čímkoliv, můžete — v Absolutnu — býti tím dodnes, a vaše paní manželka rovněž, o tom nepochybujte.

Avšak Bůh nás uchovej všech smělých
úsudků! Není snad zcela hloupě podkladem
vaši myšlénky, že nemůžeme býti stále mla-
dými, aspoň ve smyslu rozplozování druhu?
Ó François Coppée, sladký příteli, jaký pa-
prsek světla!

CXII

MLÁDÍ NEMOUDRÉ, STÁŘÍ
NEVLÁDNÉ

ČILI:

KDYBY MLÁDÍ UMĚLO, KDYBY
STÁŘÍ MOHLO . . .

Co by se přihodilo? Opatrný Buržoa chrání se velice, by to řekl. Nechť se to tedy ví jednou pro vždy. Kdyby mládí umělo, provedlo by prasáctva, o nichž ve stáří ani

---

nenapadne, a kdyby stáří mohlo, — stáří Buržoy, samo sebou se rozumí — ještě jednou, co by se přihodilo? Sázím se s vámi, oč chcete, že neuhodnete.

Konalo by cnosti! a tvář světa by se změnila. Takové jest strašlivé tajemství, jež jsem se dlouho zdráhal rozhlásiti.

CXIII

KDYBY SE VŠE VĚDĚLO!

Byli bychom Bůh; postavení to neskonale nepříjemné, protože pak byli bychom nuceni zapřít svou vlastní existenci pod trestem býti považovánu za blbce, rozkmořiti se s Veneráblem své lóže a býti špatně zapsánu ve své čtvrti. Nikde byste nenašli úvěru a nebyli byste nikým pozdravováni. Museli byste připustiti zázraky a míti Ukřižovaného ve své rodině. Konečně nízká, mizerná chátka zbavená filosofie a matoucí

Substanci s Přívlastkem, nazývala by kněžou ruským popem vševědoucího Buržou, obviněného z božství.

Ah, věřte mi, nejjistější, toť nic nevědět a zvláště nikoho nevyvésti z nicoty, sám sebou počínaje. Ostatně, není-liž tradice? V které době, ráčíte mi to říci? předkové našich buržoů věřili, že jest prospěšno stvořiti měsíc a hvězdy? A co to věci, o nichž výhodno nevědět, a co jiných, jež prospěšno nedělati! Není-li cílem života jedině to, bychom se dodělali mnoha slabochů tělem i duší a tak získali prostředek k věčné Smrti?

CXIV

KDOŽ PAK MŮŽE NA VŠECHNO MYSLITI!

Budme rozumni, není-liž pravda? Předně jsem nucen mysleti na své záležitosti; potom na záležitosti jiných, bychom je napálili, jest-li to možno; konečně na své zábavy. Kde, u čerta, chcete, abych nabral času k přemýšlení na něco jiného?

Mluvíte ke mně o Bohu, jest to od vás velmi hezounké; avšak vážně vzato, co chcete, bych dělal s vaším dobrým Bohem? Nikdy na něho nemyslím, nikdy jsem na

---

něho nemyslí a až budu mítí zdechnouti, prosím vás, věřte mi, o nic více nebudu na něho myslet. Kněži to sami praví, jsme prach a v prach se obrátíme. Nuže, proč se zaplétati do všech těchto žvástů?

Jste opravdu velmi špásovný, když se zajímáte o moji duši; jakobych se já zajímal o vaši. Oh ano, ano! jest dobře patrné, že nejste v obchodě. Kdybyste v něm byl, uviděl byste, dalek jsa toho, byste myslil na vše, že jest toho dosti a skoro příliš mnohdy, máte-li mysliti na svou účetní knihu. Hle, milý pane, chcete, abych vám něco řekl? Jen ať to ten váš milý Bůh zkusí v obchodě. Tu bychom se snad dorozuměli. Ani on by neměl kdy na vše mysliti. Otevřel by v neděli dozajista, a nechal by nás na pokoji, za to vám ručím...

Taková jsou slova toho, jenž nahradil plachého a divokého Genia, pobádajícího druhdy odvážlivé plavce k Mysu Dobré Naděje!

CXV

NEMŮŽEME DĚLATI DVĚ VĚCI
NAJEDNOU

Překlad na jazyk buržoasní onoho Nemo potest duobus dominis servire. Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti. Jest to jakýsi druh nedůtklivosti a ostychu, jenž brání, by nebyl směle Text citován; jsme na to upozornění slovem věc. Zrovna bys řekl: Sám sobě jest cele věcí a jest všecek rozmrzelý, bolí ho jeho věc a bojí se vy-

---

tasiti se svou věcí. Neboť Buržoa ostýchá se toho, co jest krásné a ušlechtilé, a popuzuje ho to k nedůtklivosti, jako jiní bojí se toho, co jest špatné a ošklivé. Jemný odstín, jímž se projevuje jeho duch.

Nicméně svatý Text, byť i přeložený v ten smysl, nespoutává mu ruce, neboť tento posedlý Tím, jenž slove Pluk, nájemník, aniž by to věděl, hrobů pouště, a k jehož vystěhování sotva stačí dva tisíce prasat, až bude zapotřebí, uniká ustavičně všem svým krotitelům a vymítatelům.

Buržoa nebyl by již buržoou, kdyby krácel s Duchem Páně. Připouští bezpochyby, že nemůžeme dělati dvě věci protivného druhu, avšak v jediném případě, kdy podnikneme je totiž současně, společně. V každém jiném případě jde to velmi dobře. Ctíti svého otce ku příkladu a vrhati mu do obličeje přehoušle sviňstva, jsou mu dvěma skutky srovnatelnými, dáli se na to pozor a neprovedou se v téže čtvrt hodince. Záleží vždy jen na tom, nedělati dvě věci na-

---

jednou. Podivuhodné zmírnění! nauky příliš drsné. Stačí pozorovati její důsledky, bezpočetná její upotřebení . . .

Kdy přijde Švec, jenž dovede definitivně ustáliti Evangelium?

CXVI

KAŽDÁ VĚC MÁ SVŮJ ČAS

»Všecko má svůj čas«, praví Kazatel, »a všechny věci pod nebem uskutečňují se časem svým.«

Jest čas narození v Betlémě a čas skonání na Golgotě.

Čas k zasazení Kříže a čas k jeho vytržení.

Čas k zabíjení duší a čas k jich léčení.

Čas ku sboření Domu zlatého a čas k stavbě domu stříbrného.

Čas k pláči Dcer Jerusalemských nad
kolemjdoucím zakrváceným Kristem a čas
k smíchu strašlivé ženy při Soudě Posled-
ním.

Čas k zármutku s Pannou se Sedmi
Meči v srdci a čas k tančení s nevěstčí
dcerou krvesmilnice, by se obdržela Hlava
svatého Jana;

Čas k rozhazování kamenů živých a čas
k jich sbírání.

Čas k vroucnému stisknutí Nejmilejšího,
jenž přichází skákaje přes pahrbky a čas
k útěku od strašných objetí, z nichž nikdo
neosvobozuje.

Čas k získání všeho a čas k ztracení
všeho.

Čas k zachovávání zákona Páně a čas,
v němž se odhazuje jako nepotřebný šat.

Čas k roztržení ve dvě opony chrámové
a čas k sešití Rubáše Spasitelova.

Čas k mlčení urážkám a čas k mluvení
v třeskotu hromobití.

Čas k Lásce silné jako smrt a čas k Ne-
návisti sladké jako Eucharistie.

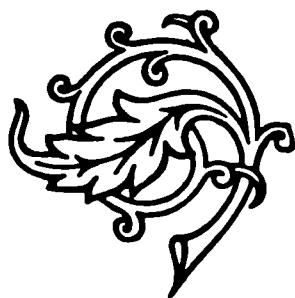

Čas k válce proti svatým a čas k neod-
halitelnému pokoji šťastných mrtvých.

Což jiného, táže se Šalomoun, může
člověk doufati od práce své?

— Očekávám od své práce podobnost
s Demony a to, že budu ubytován v pří-
bytku připraveném v jejich stánku zoufalství-
plném, odpoví Buržoa, až se dostaví jeho
čas k odpovídání ve stavu dokonalého roz-
lišování.

CXVII

ČAS JSOU PENÍZE

Ba k té naprosto jasné, jisté, nepochybné, takřka svítící odpovědi, již jste právě četli, náš Buržoa neopomene připomenouti, že všechny ty rozličné časy zmíněné Kazatelem a jež jsou souborem časů, nepředstavují nic než PENÍZE v slovíčkách nepotřebně zmnohonásobněných. Ba i čas smrti — a ten obzvláště — znamená v jeho očích peníze.

Třeba tedy, by se zde jevila pravda hluboká, ba Pravda sama! neboť tak se neklame.

Po způsobu hodnot a stejných vah čas a peníze kolébají se, houpají a k rovnováze v Nekonečnu se vyvažují. Když Spasitel světů se dal prodati za třicet stříbrných, byl právě uprostřed časův a soustředil je v sobě způsobem nejvýraznějším, nejohromivějším, nejnepředstavitelnějším . . .

Hle, kam směřují ustavičně, aniž by chtěl a aniž by to věděl, slova ubohého Buržoy, strašlivější než uragany.

CXVIII

PENÍZE NEZAPÁCHAJÍ

Jak potěšlivě působí, možno-li si říci, že Flaviové, pokrytí slávou, nebyli méně nenasytni a méně přesyceni než naši buržoové. Vespasián, jenž mohl snísti dva tisíce sestercií při každé hostině jako Vitellius, nepohrdal ani římskou linduškou a využítkoval a zpeněžil vše, co mohlo vyjít z pánů světa.

Příklad ten se neztratil a špekulanti dvacátého století rádi ho na sebe obracejí. Jenže

---

tato rodina císařů vyvrátila Jerusálém a usmrtila jedenáct set tisíc Židů, zatím co naši buržoové sdružují se s Israelem, by s nimi společně těžili z činžáků. V tom jest rozdíl.

— Táhniž mne: praví nejmilejší ve Velepísni, za tebou poběhneme po vůni mastí tvých.

CXIX

ČÍM KDO VĚTŠÍ BLÁZEN, TÍM VÍCE SE SMĚJE

— Píti! prosila ubohá žena hlasem, jenž byl sotva slyšitelnější než dechnutí. Žádná odpověď. Myslila, že to jest hodina jejího posledního tažení a pokusila se roznítiti se ku zkroušené lítosti nad svými chybami. Později, když jiná dozorkyně nemocniční měla kolem přejíti, po napnutí všech sil podařilo se jí pronést zřetelně tato slova,

---

o nichž myslila, že musí neodolatelně působiti: — Paní, sklenici vody, pro lásku Boží! Avšak láska Boží má málo úvěru ve Správě nemocniční. Ošetřovatelka, sotva na ni popatřivši, pokrčila rameny a pokračovala ve své obchůzce. Tu nešťastná Jenovefa pocítila, že ji zoufalství k sobě láká.

Přivedli ji sem, protože její choroba, velmi nebezpečná, potřebovala obsluhy, jíž její manžel, rovněž nemocný a bez prostředků k výživě, nemohl jí doma poskytnouti. Ve voze viděla vedle sebe, jak obraz mdloby a malomocnosti Genia, onoho velkého opuštěného umělce. Kterak opuštěného! Nedovedla by to říci. Věděla jen, že tam byla propast a ve svém vlastním soužení, jež bylo hrozné, neodvážila se mysliti na tuto sklíčenost.

Měla také dítky, shlédla je úkradkou okénkem v poslední minutě, jenom shlédla, běda! sama dobře cítíc, že její odjezd byl by nemožný, kdyby se pokusila obejmouti je. Ubozí maličtí! vzpomínka na ně byla jako drápy kolem jejího srdce!

Jakmile přišla, nechali ji sedět na lavici uprostřed předsíně, bez jakékoliv pomoci, aniž by si mohla na čem poleviti své bolavé hlavě. Myslela, že najde, kdo by ji přijal, že najde nějaké lože, by se položila, a zatím její přítomnost jakoby nebyla ani pozorována. Byla by dala polovici dní, jež jí ještě zbývaly, za sklenici vody čerstvé a druhou polovici za to, by si mohla o zeď hlavu opřít.

Ku konci jedné asi hodiny, dozorkyně, přestavši dle všeho mučiti mrzáky nebo zmítající se na ložích v jiné síni, ráčila konečně věnovati jí svou péči. Než ji uložili na lože, posadili ji k dlouhému stolu, kolem něhož před mísky ulebedilo se několik nemocných, pod sebe dělajících. Když se pokoušela vypít několik doušků krokodilí polévky z nemocniční kuchyně, jakýsi teplý zápach ji náhle převanul a zastavil. I uzřela s hrůzou, že její spolustolovnice byly zapuštěny do stolic, tvaru malých kufříků, a že obstarávaly najednou otvor hrdelní a otvory spodní. Avšak to byl pouze počátek.

Až dotud mohla mysliti, že náleží ještě smutnému davu nešťastníků, kteří měli aspoň v moci svá těla. Čekaly ji horší věci. Musela mlčky patřiti, jak zmizely její oděvy manželky a matky, jež jí neměly býti vráceny až při východu, jestli jen bylo jí souzeno vyjít. Od nynějška nevstávala již leda v obleku odsouzenkyň k bolesti bezměrné a bezútěšné: šat špatný, a jak děsně špatný! zástěru z kuchyně a z jaké kuchyně! bílý šátek přes plece, vyloužený stvůrami obrazotvornosti plnými bláta a bílý čepec, jež nevarhánkovala nikdy žádná nevinność.

Žena velkého umělce myslela, že ví, co to jest trpěti. Duše mladistvá, předpokládala, že každý jest mlád, i ďábel a jeho moc. Kterak mohla předvídati noční hrůzy v tomto asylu, a tu okolnost děsuplnou, že dvěře bývají zamčeny na klíč za třiceti nebo čtyřiceti nemocnými, mezi nimiž dvacet pomařených? Neboť toto vražedné míchání jest obludně trpěno lékaři, jakoby byl příkaz, jímž by si nemocniční správa ulehčovala od svých svěřenců, vypuzujíc je strachem.

Zvláštnost ta nemá jména a dovolila by připodobniti peklo básníků jeskyni naděje.

Až v úzkostlivý smrtelný pokřik propukne nějaká nešťastnice, vidouc přibližovati se příšeru bloudící od lože k loži v polostínu, nic neodpoví, ne-li snad jiné ještě bolestnější zaúpění, vystupující ze dna Úzkosti. Hlídačky jsou příliš opilé, než aby se probudily, nebo příliš zaměstnány se svými sviňstvy, než aby se daly vyrušovati. Jestli je k tomu přinutí nějaký neobyčejný hluk, přiběhnou rozlíčené s proklínáním, urážkami, pohrůzkami a často s bitím.

Hned první noci Jenovefa k náplni hrůzy viděvši šílenou, jež se skláněla nad ní, pozorujíc ji strašnýma očima, zaslechla, že jí slíbili ďábelskou komůrku, kde uhasne neomylně odpor a mnohdy i život. Stěžovala si na to druhého dne lékaři prvnímu v hodinu návštěvy.

— Vše to se děje toliko ve vaší hlavě, milá paničko, odpověděl s úsměvem tento starý hlupák a starý ničema, jenž nechtěl jednati proti zařízení nemocniční správy, a

---

---

jenž se vzdálil pokrčiv útrpně rameny. Opuštěná pochopila, že žádné spravedlnosti, žádné pomoci nemůže doufat již na lidech. Dozvěděla se téhož dne, že její manžel byl stížen ochrnutím údův a obě jejich děti malé odevzdány jakési potvoře. Nevíme, čeho Bůh žádá na jistých duších.

Žila takto jako mnoho jiných, aniž by mohla říci proč a zač. S nadpřirozenou statečností ztroskotaných vrhla se a skobami se zavěsila na tu křesťanskou myšlénku, že šlechetně zaplatí, co měla zaplatiti za sebe samu a pomůže svými mukami drahým bytostem, jež její nepřítomností octly se v nebezpečí. Od tohoto okamžiku síly ne-smírné bylo jí popřáno. Její ubohá duše, unášená na vlnách bolestí, patřila bez zoufalství do perspektiv pekla, úžicích se v dálce. Mohla poslouchati klení, zlořečení, krutá slova, jež rozplakávala Neviditelné, úsměšky a pošklebky, jež vyvolávají demony, hrozná prasáctva, dlouhé štkání. Mohla čeliti obtížnému, děsnému lkání nešťastnic, volajících své otce, své manžele, své děti, své nebožtíky.

Poznala poryv pláčů bez slzí, jimiž Šílenství kvílí a jež se podobají prodlouženému vytí naříkajících psů.

Nejobtížnější jí byla buržoasní Hloupost, chocholem ozdobená, holotící a prorokovací Hloupost internistův a lékařů, počínaje hned zmíněným již starým darebákem, když rozmotával každého rána před postelemi svůj žilnatovláknitý canc. Zvyklá jsouc povýšeným hlediskům svého manžela, s jehož bezmezným opovržením k medicíně a k vraždivým mastičkářům, kteří sami sebe hojí svým řemeslem, se zasnoubila, cítila, jak mnohem více než vše ostatní, zraňují srdce tyto domýšlivé osloviny, pronášené nad jejím tělem, plným utrpení. V den, kdy tento onager (pustinný osel) bez krásy zpozoroval její růženec a pronesl nemocniční Obecné Rčení: »To je mystička, tady není nic na práci,« hanbila se, že příslušela tak zvanému lidskému pokolení takového idiota a soudila, že jest více zneuctěna touto olympickou blbostí než nestoudnými pohledy a současnou zhovadilostí mediků.

Jest v Mexiku, zvláště ve Vera-Cruz, jakýsi druh supa, jehož jméno mi uniká, jenž má za úkol čistiti město požíráním všech mrch. Po tisících hřaduje na střechách a na zdích nejvyšších, pozoruje okem nepochybným vše, co padne. Sotva ten neb onen neřád tolik času získá, by se půdy dotknul. Tento pták jest předmětem uctivé pozornosti. Takřka žádná slavnost se bez něho neodbude a jest pod nejprísnějšími tresty zakázáno jej zabíjeti. Taková jest přednost nemocných, z a b e z p e č e n ý c h v nemocnicích nebo Asilech Pařížských. Na ně se počítá, by shltali zkažené maso a ostatní zahnilé žrádlo, jehož by se již ani prasata netknula a jež jen z nešetrnosti a v neútlouci by se nabídlo počestným psům.

Tento prostředek skytá mnohonásobné výhody; že zmenšuje možný případ hlízovitého moru v rozličných čtvrtích Paříže, zbraňuje zkažení potravin, polehčuje se tím u churavců hrůza smrti, konečně a zvláště svalí se tak do občanských a filantropických kapes zúčastněnců dobrý mazanec bez zá-

---

---

pachu. Jest v tom však ten rozdíl od dravých ptáků, že nemocní těší se mnohem menší pozornosti a že jest dovoleno čerstvě je pohubiti.

Jenovéfa, vzpomínajíc si na Boha, mohla spolknouti tuto špínu, požehnanou a velenou každodenně domácími lékaři. Co všechno nepozřela! Ačkoliv byla náramně slabá a skoro polomrtvá, když přišla, bylo jí dopřáno potrvati zde několik týdnů, a přežiti, co by bylo sklátilo obryni. Řekla později, že nepochopuje, kterak staré ošetřovatelce do tří čtvrtin šílené, jež k ní zanevřela nenávistí hned od prvního dne, nepodařilo se, by ji zabila.

Neboť život na lože upoutaných jest naprosto závislý od libosti těchto čubek, — poněvadž zde vše, co spadá všude jinde pod krutost trestních zákonů, jest docela normální, snášeno a podněcováno samými dobráckými doktory, kteří nechtějí nikdy ničeho věděti. Jest třeba neobyčejně zvláštního Dekretu, obdobného s Dekretem

---

---

o Stvoření Andělů, by některý lidský tvor unikl těmto vrahům.

Několik kroků dále jistá řeholnice — z kterého řádu? — uhnívala ve špíně na posteli, vzácný to a děsný exemplár zchátralosti. Jenovefa se ptala sama sebe, co to mohlo býti za klášter, jenž byl schopen takového skutku: poslati do těchto míst nevěstu Ježíše Krista. Ta se často vrhala na své sousedky nebo na ošetřovatelky, propukujíc v křik, by vzkřísili Neviňátka, před dvaceti věky Herodem povražděná. V těchto okamžicích Jméno Boží z ní vytryskovalo jako mocně proudící voda hluboké jámy, i bylo záhodno vyslechnouti blátivé vtipy internistů, mladé to ožralé chásky, před nedávnem vymačkané na poblité slamníky, za hlučného jásotu sprostot a darebáctev, kramáři bez rozhledu.

Jiná s krátkými vlasy, nikoliv řeholnice, avšak ještě odstrašivější, domnívala se o sobě, že jest mužem, oblékala se, pokud jí to bylo možno, jako muž, libovala si v mužských způsobech a dvořila se hlídačce, nenaklo-

---

---

nitelnému to poupěti, jež platila za hezkou dívku při dobytí Sevastopole.

Tyto dvě ubožačky, ta štěkající klášternice a tato androgynka, — mohly býti jisty svou věcí. Co tragičtějšího nad to uprostřed hnusu a ošklivosti tohoto koutu Propasti, kde vše, i smrt jest prostřední?

Poslední vidění, jež si odtud Jenovefa odnesla, by je nikdy nezapomněla, týkalo se skupiny šílených, šijících si bílé šaty ke dni Svaté Kateřiny, jenž se právě přibližoval. Jedna z nich, jakýsi druh mladého děvčátka se sestárlou tváří, běhala na vysokých podpatcích ze síně do síně, hledajíc stužky, jichž nikdy nenacházela. V den Svaté Kateřiny nastrojily se tyto mrtvoly v pochmurné toalety a na odiv se vystavujíce i pitvorně se tváříce, chodily sem tam bez odpočinku, aniž by mohly naléztí své hroby.

Jenovefa vzpomínati bude celý život — bizarní to vzpomínka a krutá, jež umíněně obletuje kolem toho krateru bolestí — na zvláštní píseň nebo hudební deklamaci

---

---

smutnou jako mandolina očistce, jejíž slova
byla spořádána v šílenství, jichž refrén však
značil zřetelně, že jest štěstím ztratiti rozum,
jenž tolik utrpení přivádí.

Čím kdo větší blázen, tím více se směje.

CXX

NENÍ VŠE ZLATO, CO SE SKVĚJE

Pojem skvělého u Buržoů nelíší se od souběžného pojmu lesklého. Esthetika cídiče. V literatuře ku příkladu Pavel Bourget jest skvělý spisovatel, stále mladý, a autor *Quo vadis?* jest druhý spisovatel, málo vzdálený skvělosti. Nicméně podobná mínění předpokládají, že jsme na vrcholu buržoasní intelektuality. Při menších absolut-

---

ních výškách prosté jelito může se zdáti tak skvostným jako Illiada. Avšak o to se nejedná.

Jedná se o zlato, nikoliv o zlato srdcí, ani o zlato, z něhož je staven Jerusalemský chrám, avšak o zlato, z něhož se razí dvacetifrankové mince a jehož drahota a vzácnost jen za tolik stojí, kolik se dá z něho narazit peněz. V podstatě toto Obecné Řčení není, jako tolik jiných, než jakýmsi způsobem k vyjádření božské nesdělitelnosti a nesdělitelného božství Peněz. Neboť konečně zlato může býti mdlého lesku a pak ono skvělení nebo třpytění nebo lesk, jaký se u něho předpokládá, nerovná se lesku páru bot v den přehlídky. Vždyť ani penězům, svatým penězům netřeba lesku a důkazem toho jsou bledomodré papíry, jež by se dobře hodily na vytření, jež hodnotou však vyrovnají se tisícům franků.

CXXI

NERADNO HRÁTI S OHNĚM

Kniha Soudců vypravuje, že Samson chytil jednoho dne tři sta lišek, připevnil na ocas každému z těchto zvířat zapálený věchet a pustil je do obilí Filistínů. Tak si hrál s ohněm hrozný Nazarej. Sním často o Samsonovi moderním, jenž by zavedl oheň do zadnic tří set buržoů a pustil je do prostřed ostatních.

Ptám se však přece, zda-li tato hříčka byla by tak zábavnou, jak se na první pohled

---

jeví. Kdo ví, zda Buržoa, byť takovým způsobem vřele podnícený, nestal by se čímśi p r o r o c k ý m? Neboť oheň jest všedním slovem a nejtajemnější skutečností zároveň, a když jest ohlášen ať šeptem nebo zoufalým řevem na poplach, řeklo by se, že on si h r á s č l o v ě k e m, tolik poblázní božskou předtuchou nejžalostnější pitomce!

CXXII

DOBŘÝ BŮH

Nutno míti svědomí ve špatném stavu, bychom řekli dobrý Bůh! Dělej co dělej, nepředstavím si mučedníka, jenž by použil tohoto příkladu pravidla o adjektivech. Ba Zola, když pase své krávy, zvolá časem: »Velký Bože!«, jestli některá z nich se rozkulhá nebo naduje. Avšak u tohoto spravedlivce jest to zvolání zbožné, výskok srdce, zatím co dobrý Bůh obecného člověka nechová v sobě atom pobožnosti.

Dobrý Bůh Buržoy jest jakýsi druh kupeckého příručího, jímž si není jist a vzhledem k němuž chrání se velice, by ho poctil svou důvěrou. Špatně mu platí a dává na jevo obyčejně, že nehodlá s ním dělati mnoho okolků, bude-li toho zapotřebí, a že jest s ním vlastně vždy do haléře vyrovnán. Neboť netřeba dlouze vykládati, že dobrý tento Bůh jest nanejvýš čímsi dekorativním, pouze k výzdobě krámů. Poznává se to, když jsme v obchodě, ba nechť v kterékoliv pletce, jež, aniž by byla přesně obchodem, vyžaduje nicméně těch vloh vykořisťovacích, jimiž se honosí Buržoasie. Nebyl bych uveden v úžas, kdyby některého dne nějaký soudní vykonavatel velkého městského obvodu předložil mi platební rozkaz od dobrého Boha, znějící na mou osobu.

Konečně, abychom už všechno řekli, dobrý Bůh, tak zřídka, tak nesnadně polykaný Buržoou, jest nicméně ještě dosti vzýván odběrateli a zákazníky a to stojí za to, by se přemohl a obětoval všecken odpor.

Vejděte ať kamkoliv, neslyšíte mluvití než o něm: »Dobrý Bůh vám pomůže .. dobrý Bůh se o vás postará ... dobrý Bůh pro všechny dobrý Bůh bez náboženského vyznání .. zvířátko k dobrému Bohu (leť)¹ ... není dobrého Boha atd. . .« Pravda, že to přijde lacino. Dobrý Bůh jest tolik v bídě, že se spokojuje rád s kůrkou chleba a se sklenicí vody a že se podvoluje nejnižším zaměstnáním, aniž by obdržel odpočinek sedmého dne. A ke všemu tomu nádavkem zda neslyšíme kolikrát, jak vyčítají největší důvěrníci Demonovi, že nestojí ani za šňupec tabáku.

A jestli právě tento dobrý Bůh má souditi celou zemi, Buržoa má pravdu, myslím, když jím opovrhne a když jej uráží. Chytrák ten, ať už kterýkoliv, připravuje si tak krásná překvapení a věčné emoce své duši!

---

¹ La bête à bon Dieu znamená česky beruška, sluníčko.

CXXIII

PŘÍRODA

Zmiňuju se o tomto, protože mi připomíná moje mládí. Dnes octlo se v silném úpadku a nezužitkovává se. Svět se stal příliš učeným. Za mých dob příroda znamenala ještě jakousi skupinu věcí. — Ponechte to přírodě k rozřešení, říkalo se při každé příležitosti, nechte přírodu jednati. Nyní mluví se pouze o mikrobech a příroda jest nahrazena klystýrovou stříkačkou. Modla za modlu, avšak já mám tu starou raději.

Příjemno bylo na ni patřiti, byla méně hloupá a mnohem méně nebezpečná. Byla zbožňována, zvláště v osmnáctém století, v době, kdy přebýval ještě ve Francii živý pocit směšného. Jest jisto, že náš Buržoaztratil tento pocit. Bezpochyby nepraví již, jako za časů Jean-Jaques-Rouseau-a, že návrat ku stavu přirozenému byl by ideálem. Kdosi, nevím proč, mu namítnul, že by bylo zpozdilé a neopatrné ukázati se z nenadání v nahé kůži in naturalibus ve své kavárně v sousedství policajtů; avšak strpí, ba i stará se kromě mnohých jiných věcí o špinavé a smyšlené plotky současné mediciny.

Příroda pojatá moderním Buržoou, jakmile toto hovado smrduté dostalo cosi podobného vychování, jest zázrakem oslovství a pedantismu, o jehož vysvětlení pro krátkost života marně bychom se pokoušeli. Můžeme pouze rozjímati o jiném zázraku, jenž jest podstatný a jenž se jmenuje příroda neb přirozenost Buržoova. V tom ohledu možno říci, že jest zde cosi velkolepého.

Stačilo by snad připomenouti si zrcadlo zvrácené, o němž jsem mluvil, kde tvář tohoto posledního pána světa zrcadlena jest strašlivou Tváří Boha.

Víte, že filosofové, přiznávající se k bádání a priori, ti všichni, kteří neshromažďují lejno, od dob Kalvarie pravili, že přirozenost člověka byla ve stavu nevinnosti a dokonalosti, odkudž byla vypadla, takže Cnost a Krása vedly by zpět ku branám Ráje, právě opak toho, čemu se učí ve chlěvech. Co mysliti o »přírodě« ohyzdného pluku milionů hlasů zlých a zmatených, žádajících nestoudně návrat do původní vlasti k prasatům a vepřům?

CXXIV

V Ě D A

Ejhle l a b a r u m pítomců. Věda! Před dvacátým stoletím medicina, bychom nemluvili než o této žebračce, neměla žádné potřeby vědy a sotva se ráčila na ni odvolávati. Po dosti dlouhou dobu dřepěla ve výkalech svých nemocných. Nyní pyšně si vyšlapuje ve svém vlastním sviňstvu.

Hniloba si naříkala, že neměla svého proroka. I přišel Pasteur, Pasteur se jménem sladkým a medozvučným a Mikrob, opozdiv

---

se o šedesát století proti stvoření, vyšel konečně z nicoty. Jaký převrat? Jím počínaje, vše se mění. Vypátráním maličkého toho hovádka nahrazuje se starý duch Křížáckých výprav. Kromě vědy ničeho se již nezná. Nechce se již o ničem vědět, jen věda a zase věda, a každý kejklíř činí nárok na své mikroskopické zvířátko. Všechno serum, všečen tekutý mor, všečen hnís mrtvol, vše, co se druhdy spokojilo se dnem hrobů, dnes se vyvedlo na světlo, — a velebí se to, vystrojuje, vstříkuje pod kůži, polyká. Vzteklna, tuberkulosa a cholera staly se projímadly nebo likérem. Ba, kýs mužík bez jakékoliv pomoci právě objevil šťávu proti sestárnutí. Rodičům na ničem nezáleží, než kterak obdařiti své děti čtyřiceti nákaznými kvasivý hned v kolébce a kterak učiniti z jejich těl nádoby hniloby. V ústavě Pasteurově jest celé stádo užitečných občanů, výhradně oddanných vyhledávání prostředků k hnití.

— Ano, pane, k vůli tomu tam jsou ubytováni! pravil mi sotva před čtrnácti

---

---

dny výpomocný lékař z náměstí Svornosti, a osvícený travič Jenner¹, jemuž současná Evropa dluhuje za jeho hovadinu, nenašel by již pro sebe ani lehátka v tomto domě!..

Co bylo druhdy pátým mezi Sedmi ohnivými hroty císařského diadému Tulákova, božská Věda stala se čímsi tak nízkým, že i Buržoa myslí, že na ni vysáhne. A přes to ještě dlužno, by i tato Hodnota byla snížena, by takový blbec jako Zola ku příkladu, osmělil se taškařiti s ní před očima národa tak zchátralého, že nikomu nenapadne plivnouti do tváře tomuto nestoudnému podvodníkovi!

Ah! kterak tenhle představuje věrně ty pomyje pokolení lidského: tento vozher století, jenž se jmenuje současným Buržoou; a kterak musí tomuto k srdci přirůstati, když při každé příležitosti dovolává se toho, co se odvažuje nazývati Vědou, na stránkách svých románů, k nepřečtení pomazaných vším, co by mohlo sloužiti za dávivé pro-

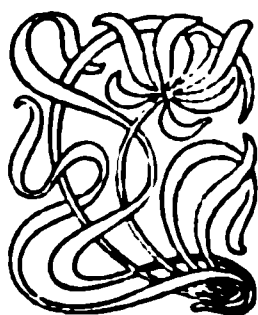
---

¹ Eduard Jenner, angl. lékař, vynálezce očkování chraničkami.

---

středky. Věda o rychlé dopravě, věda o radování, věda o zabíjení! Věda zneuctěná až do té míry, že jest hozena za pastvu majetníkům, vlastníkům, domácím pánům (sociologické vědy), ba určena k vysmýčení psince ukrutných hovad, jimiž Chudý jest předěšen!

CXXV

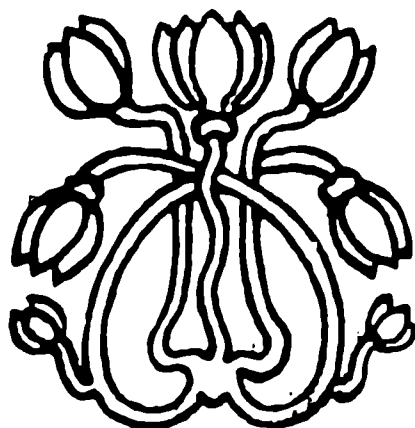
ROZUM

»Rozum, pravil Malebranche, toť moudrost samého Boha,« definice, jež se nezdá souhlasiti s tím, co kupčíci jmenují *raison sociale* (společná firma). A přece, kdož ví? ...

Řeklo se vše, co se chtělo říci o Rozumu, avšak nejvíce na odbyt jde mínění, jímž rád staví se Rozum proti Víře. A dokazuje se to tím, že rozumní lidé všeobecně bázní jsou naplněni před počtem 13 a že

---

jednosvorně strachují se započítí svoje sviňstva v pátek. Znal jsem zuřivého odpůrce křesťanství, jenž házel potutelně svou obuv do kamen v noci Štědrovečerní. Venerabilus jeho lóže, zpraven jsa o tomto bláznovství, přesvědčil ho, že jest lépe hoditi je dobrotivě a ro z u m n ě za dvěře světnice, což jest bez odporu mnohem přiměřenější tradicí Svobodné Myšlenky.

CXXVI

N Á H O D A

Šťastná náhoda, náhoda prozřetelnostní, náhoda tomu chtěla, náhoda tomu dovolila, třeba ponechatí něco náhodě atd. Tedy náhoda jest Bůh, vše to dokazuje a — nechť se dá dobrý pozor! — ona jest jediný a poslední Bůh, jemuž se dostává dodnes uctívání a poklon pitomců, což předpokládá všechny hromy! Avšak nicméně třeba přiznati, že jest to jakýsi podivný Pámbíček, jenž honosí se pouze

---

---

mocí pozitivní, nemaje ani atomu moci negativní. Oh! vím, že není příliš jasné, co tuto povídám. K velikému štěstí mám však po ruce dopis jistého pomatence, z něhož stůž zde tento svítící výtah:

»Víte dobře, milý pane, že jsem věnoval celý svůj život náhodě, jak to záhodno, když se ví, že jsme byli stvořeni a na svět vrženi náhodou a že trváme a udržujeme se vůlí náhody.« Slon ji pozdravuje při východu slunce...« pravil Châteaubriand. Od svého nejútlejšího mládí obětoval jsem své panictví náhodě, což, jak sám musíte přisvědčiti, velmi nabádalo k jeho ztrátě. Ustavičně jsem žil, myslil, jednal, miloval z náhody.

Poněvadž mi jmění bylo překážkou, pospíšil jsem si a vrhl jsem se s ním na pospas hrám hazardním. Pak stav se svobodným, poznal jsem blaho člověka, jenž jí a spí náhodou. V opak tolika lidí, jichž smysl náboženský jest setřen a kteří praví, že není třeba se vším všudy vzdáti se náhodě, já ničeho si neponechal pro sebe.

Bezúspěšno dodati, že náhodou ženu mám a dítky, jež jsou vskutku dětmi náhody, to může se říci.

»Nuže, mám se s tím vytasiti? nejsem s tím spokojen. Bohu, jemuž se klaním, chybí Desatero a Sinaj. Náhoda nemá Příkázání. Může všechno, chce všechno, a působí všechno, avšak nestaví se ničemu na odpor, nic nezakazuje. Pokuste se jen říci: Náhoda tomu nechtěla, náhoda toho nedovolila, náhoda tomu bránila, náhoda ho potrestala, nedostanete se nikam. S ní není možno dopustiti se přestupku nebo hříchu. Oženiti se neb provdati jest dosti zábavno, nepravím, že ne, avšak na dlouho, tu to zlobí a rozhořčuje . . .«

Přerušuju tento dopis, jenž se stává pojednou divně necudný, aniž by bylo možno říci proč. Uchoval jsem jedině tuto konečnou prosopopei, jež jakoby se vztahovala na buržoy, avšak jejíž pravý cíl obtížně se dá určit: »Oh! prasata! prasata! prasata!

CXXVII

NOC STŘEDOVĚKU

Druhdy, sotva před padesáti lety, noc nebo, chcete-li, tmy Středověku byly přísně požadovány ve školních úkolech. Mladý buržoa, jenž by byl pochyboval o neprůhlednosti těchto temnot, nebyl by se ani oženil.

Dnes, díky uměleckému průmyslu, podporovanému zpěváckými krčmami, buržoasní společnost, již dosti půvabná, stala se středověkou. Má malovaná okna na spodcích láhví, má židle, díže, skříně, koberce, špižírny,

---

fajance a kuté železo. Vše to bez zkázy a bez bolesti. Správce skladiště, jenž není hovado, musí dovésti improvisovati kolekci Du Sommerardovu ve dvaceti čtyřech hodinách. Od nynějška Lampářství a Konfekce mají čím odpovědět umělcům. Nedají se tak snadno. Vyznají se v tom do nejpоследnějšího koutku.

Pravdou jest, že když takový jediný plynový kohoutek jest rozžehnut, pověstná noc pokračuje. Připusťme umění, totiž tohle umění, jak samo sebou se rozumí, protože na tom záleží a poněvadž se tím uvádí obchod v koloběh. Avšak až na to, kterak odmítnouti a nepřiznati temnot době, v níž každý věřil v Boha?

CXXVIII

INKVISICE

S tímhle se nepohnulo. Jest to přesně na témže místě jako před sto lety. Auto-da-fé, hranice, san-benito, španělské boty a jiná svěradla, skřipce, dřevění koni, klanýře, kleště, koly, pily, dűtky, hřeby, rožně a hevery, to stále se udržuje. Nástroj mučení jest běžným článkem a první nutností. Jest záhodno, aby duše rozsvěcovače plynových lamp a dělníka na hoblování podlah byla přesvědčena o tom, že dějiny Církve jsou dlouhým za živa smažením. Buržoa, nechť

---

jakéhokoliv řemesla, smí pochybovati o sčítání, avšak ví, že jest jeden nebo více řádů náboženských, založených jen za tím účelem, by upalovali na malém ohni myslitele, neb aby jim dřeli kůži od hlavy až k patám.

Ach! ti myslitelé, což nebylo moje dětství dosti nadíváno a prošpikováno, vrchovatě nacpáno, natlačeno, prosyceno a ožráno těmito mysliteli! Do té míry, že každý kněz se mi objevoval uprostřed plamenův a šibenic, obklopen jsa myslícími oběťmi. A co při tom nejukrutnějšího? čím byly ctnostnější a čím více myslily, tím méně unikaly těmto tigrům. Co tu slzí!, co křiku! a co zoufalého vytí! a pro mne jaký to pramen mladických epifonem! a co proklínání! A to vše, kombinujíc se s eufonickým ržáním puberty, přispívalo k tomu, že jsem počal sám stávat se myslitelem . .

Na scéně muky mají cosi tak okouzlujícího, že lidé, o nichž by se mohlo mysliti, že jsou postaveni na jistou vzdálenost od krámů a kteří nebyli nevyhnutelně uvěznění

---

do nepřemožitelné nevědomosti, takoví básníci jako Viktor Hugo a Villiers de l'Isle-Adam, pluli šťastně ve starých těchto plachtových člunech Španělské Inkvisice. Každý z nich vytvořil svého Torquemadu.

Ba Villiers, jenž sám sebe považoval za katolíka, připadnul na jakéhos Petra Arbuèsa, prvního inkvisitora víry v Aragonii, zavražděného Židy roku 1485. na stupních oltáře a kanonisovaného Piem IX. Tento světec, ba tento mučedník jest představen autorem *P o v í d e k n e o b v y k l ý c h* v postoji zarytého a krvelačného licoměrníka, jenž nabádá k lásce boží tím, že drtí kosti . . .

Co tedy chcete ! Toužebně jsme si přáli, bychom mohli obejmouti s pláčem tyto buržoy a pupence těchto buržoů, kteří pučí ve stínu těchto hor a kteří snad zblbnou lehkověrností svou nevinně.

CXXIX

NOC BARTOLOMĚJSKÁ

Ah! opravdu, ustupuju s bázní před touto serií. Mohl jsem přivoliti hrdinsky k úvaze o několika oslovinách, o nichž jsem usoudil, že jsou neobyčejné a prototypické, avšak spokojím se s tímto. Kdo ví, zda by se nežádalo brzy, bych se opozdil u Odvolání Ediktu Nantesského, nejúčtyhodnějšího to činu vlády Ludvíka XIV., nad nímž hýká polovice Evropy po dvě stě let? Nebylo by třeba bezprostředně na to

---

pověděti něco o Bastile, o Svobodě Svědomí, o Právech člověka, o všeobecném Hlasování, o zábavných uměních, a snad také o tajemném úsměvu Jokondině? Konečně, hrom aby do toho do všeho udeřil!

Bychom se neodchylovali od Noci Svätobartolomějské, jež mohla býti jedním z nej příjemnějších okamžiků Francouzské historie, tu přiznávám se, že jsem zakoušel velmi trapný zmatek pokaždé, když v Dánsku, ve Švédsku nebo v kterékoliv jiné zemi protestantské jali se mi o ní mluvit. Skutečně, říkalo se v těchto krajích obyčejně, že tato slavnost prolila krev mnoha set tisíc kalvinistů ryzího srdce, a to pouze v Paříži.

— Dejž to Pán Bůh! zvolal jsem pokaždé bolestně. Představíte si snadno pokoření, jakého jsem zakoušel, maje opravovati mírnými, příliš jistými číslicemi tato náramná čísla! Byl jsem v postavení nešťastníka, o němž se myslí, že jest bohat a jenž jest donucen přiznati se k své nouzi. Toto pokoření trvá posud, trochu zmírněné,

---

---

pravda, utěšlivou jistotou, že kalvinisti dnes sami se rádi, pokud možno nejhezčeji na světě, proklešují a oklešují.

Nicméně drsně působí na katolíka, když nemá nikdy viděti konce této ironie, když má stále zakoušeti tu i tam, ve Francii právě tak jako v cizině, asi po 330 let, uštěpačné, pokárné výtky hlupáků za krutost, na neštěstí jen domýšlenou, staré té Pařížské Novinky, jež mohla býti tak velkým činem, která však následkem neslýchaného shluku neobratností nebyla, běda! ničím jiným než jakýmsi sentimentálním výronem.

CXXX

V KAŽDÉM NÁBOŽENSTVÍ JEST NĚCO DOBRÉHO

„Milý příteli, potřebuju vás dnes večer. Snad budete nucen strávit noc u mne. Možná, že bude třeba někoho zavraždit. Případ jest velmi vážný a hluboce originální. Buďte pamětliv, že se jedná o to, jak zajmouti kohosi, o nic menšího pána než můj domácí, jehož silně podezřívám, že přepadne osobně nájemníka, jímž jsem já. Pochopíte, že třeba s v ě d k a k tomu, bychom mohli těžiti řádně z této příleži-

---

tosti. Přijďte tedy, avšak nikoliv příliš pozdě. Nemusí se zpozorovati, že jsem obdržel posilu.“

Když jsem psal tento list, jest tomu již několik let, obýval jsem osamocený přístavek blízko hradeb a vskutku s jistotou čekal jsem, že můj roztomilý soused a domácí pán vetře se v noci do mého sklepa, by mi vytočil moje víno a vykradl moje uhlí. Tento domácí pán byl týž otec Eduard, jehož jsem se pokusil vymalovati výše, když jsem se zabýval „smetanou spořádaných lidí“. Faktum jest, že ve tváři jeho zračilo se veškeré sprostáctví a všechny možné podvody a mrzkosti.

Můj plán honosil se božskou jednoduchostí. Dal jsem přinésti velmi zjevně některé zásoby přírodnin, bych ho přilákal, a poněvadž dvěře mého sklepa otvíraly se do zahrady, nechal jsem klíč v dírce zámkové, zrovna jako bych ho zval. Všechno bylo nastrojeno tak, že mu bylo nemožno neupadnouti se hřmotem hned, jakmile by překročil prah. I doufal jsem, že přiskočím

---

---

dosti hbitě, bych ho do sklepa zavřel. Od toho okamžiku byl by mi zcela vydán na milost i nemilost a pod pohrůžkou policejním zřízencem a soudem pro přestupky byl bych z něho velmi snadně vykřesal nejen pořádnou úhradu, avšak i kvitanci na zapravení několika platebních lhůt. Příspěvní mého přítele, statného to hocha a páleného feriny, zajišťovalo nepopěrně úspěch této léčky.

Pospíším si, bych s vámi sdělil, že úklad ten nedodělal se žádoucího výsledku. Starý dareba přišel velmi pozdě, když jsme pozbyli odvahy a usnuli jsme. Probuzení jsouce jeho pádem, avšak ošálení neuvěřitelnou jeho mrštností, zrovna jsme zmrtvěli, spatřivše, že uniknul, aniž by zanechal za sebou stín důkazu, mohouce jej sotva obdařiti po dolní části páteře ranou, již mu od oka jeden z nás ustříhl v posledním okamžiku.

Nuže!, pane Eduarde, zeptal se ho můj přítel po několika hodinách, jak dopadlo vloupání pod klíč? Otec Eduard, jenž uměl

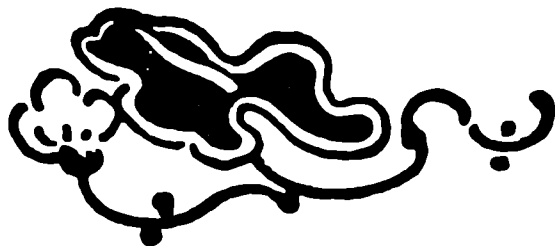

---

býti hluchým, když bylo záhodno, kořistiť z toho, by ze sebe vypravil tuto neobyčejnou odpověď:

— Oh!, milý pane, ve všech náboženstvích jest něco dobrého!

Nějaký čas před tím velerabín Zadoch Kahn obsloužil mne u příležitosti jedné z mých knih tímto podivuhodným Obecným Rčením, jež jakoby bylo počátkem Evangelia dle svatého Jana u všech pitomců a zločinců.

CXXXI

ČLOVĚK PŘEMRŠTĚNÝCH NÁZORŮ. PŘEHÁNĚTI

Který člověk jest přemrštěných názorů? Ten, jenž přehání. Který člověk přehání? Ten, jenž říká: Ano nebo Ne. (Evangelium podle sv. Matouše V., 37.)

Kolikrát se mi naskytla příležitost k pozorování, že není ni JEDNO slovo Moudrosti věčné, jemuž by se nedostalo každého dne buržoasní moudrostí nejdokonalejšího usvědčení ze lži!

CXXXII

NETŘEBA VIDĚTI VĚCI PŘÍLIŠ ČERNĚ

Trochu jakž takž, ba i mnoho, chcete-li, avšak ne příliš. Zkrátka, měrou správnou, rozumíte mi dobře. Roztomilá moudrost radila by spíše viděti je růžově nebo bíle. Takový jest náhled Nejvyššího Člověka, jenž nechce, by umírající byli uvědoměni o smrti, „byť si toho i přáli“. Toho na-prosto nechce. Spavost dle něho zasluhuje přednosti před přípravou k smrti a „krutý

---

obyčej“ posledního pomazání obzvlášť ho pobuřuje.

Čtu tyto věci v kronice Journalu, kdež jsou ostatně dokonale na svém místě, neboť list nebožtíka Fernanda obrací se k obecenstvu, šťastně osvobozenému „od krutých požadavků víry“. Nejvyšší Člověk mluví mnoho o soucitu při této příležitosti. Tady podávám poslední větu, hodnou toho, by byla citována, neboť mi vyvolala pro-rocky assistenci sveřepých krokodílů a opic, již svědomí definitivně osvobozené dvacátého století připravuje se smrtí zápasícím.

„Cvičme se v soucitu, v dobrotě, mírnosti a útrpnosti, i tehdy, když se jedná o zastření příznaků smrti, přicvčavší k lůžku nemocného. Zvykejme si méně oddanosti a více **BLAHODÁRNÉ ZDVOŘILOSTI**, jež od každého vzdaluje neuzitečné strasti a zbytečné smutky.“

Poněvadž „spása duše přestala býti hlavní věcí“, jest zřejmo, že vrcholem této zdvořilosti bylo by odpravovati nemocné

---

na onen svět rychle, náhle, protože tím ušetřili bychom je jistotně hrůz a bolestí. Mnoho věků před érou křesťanskou staří totéž vynalezli.

Bychom již nemluvili než o tom stupni zdvořilosti, jenž dovoluje domýšleti se umírajícím, že se mohou uzdravit, ví-liž pak Nejvyšší Člověk, že jest obstaráván velmi horlivě a dohaduje-li se, proč? Kdyby měl to štěstí a poznal faráře nechť kterékoliv farnosti, přebytečný ten sluha mohl by ho poučiti, že většina buržoův umírá beze zpovědi, protože by bylo třeba nahraditi (škodu a ukradené). Rodina, jež se bojí rozuzlení padoušství, taškářství, zlodějství a lupičství, jak možno nejprísnější stráž udržuje kolem umírajícího, by „neviděl věci příliš černě“. Kněz, po němž se sebe více toužilo, není uveden, až jeho přísluha stane se bez užitku a kdy proto nejsvato-krádežnější lže zdají se býti dovoleny.

Zajímalo by mne, kdybych zvěděl, na koho snese se, k vůli dědění, slitování Nej-

---

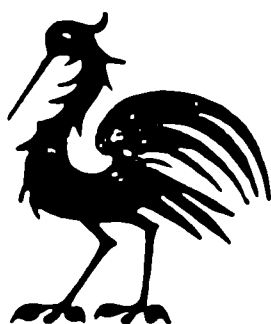
---

vyššího Člověka, neboť zbudou na konec jen tři osobnosti morální, stejně zájmu hodné: umírající, dědicové umírajícího a cizinci, okradení umírajícím. Nezbytně musí se vyvoliti. Jestli skryje se zloději, že co nevidět chcípne, sám nijak nepomyslí na úhradu škod a na vrácení věcí nakradených. Jestli ho o tom uvědomíte, jest pravděpodobno, že nic více nebude se o to starati, ba ani ne po napominání knězově, avšak již jest čaka na obrácení. Lze říci, že to bude záležitostí všech ďáblů. Ještě jednou, na koho splyne milosrdný soucit Nejvyššího člověka? Před chvílkou jsem mluvil o ustavičném usvědčování ze lži, uvalovaném Buržoou na svatý Text. Týž u jeho smrtelné postele upozorňuje mne, — tolik jest suggestivní! — na jinocha Evangelia, jenž otázav se Ježíše, čeho třeba činiti, by dosáhnul života věčného, dostal za odpověď, že třeba všechno dáti chudým, a jenž odešel smuten. A b i i t r i s t i s.

P o s t - s c r i p t u m. — Evangelium nepraví p ř í l i š s m u t e n, „nimis tristis“,

---

avšak pouze smuten, bez přehnanosti, bez nadbytku. Buržoa se dovede obejít bez života věčného. Právě tím rozeznává se od hovad.

CXXXIII

KAŽDÉ NEŠTĚSTÍ K NĚČEMU DOBŘÉ

Neštěstí druhých, samo sebou se rozumí. Ba jedině to jest k dobrému. Jest dosti nesnadno představit si šťastnou událost, přihodivší se ku příkladu sousedovi na venkově, z níž bychom mohli těžiti. Dokladem toho jest, že štěstí jedněch nepřivozuje štěstí druhých, jak tvrdí velmi přesně jiné Obecné Rčení skoro identické.

Váš nejlepší přítel právě zdědil nepředvídaně mnoho set milionů franků. Nuže! dle

---

všeho nevyhloudíte z něho ani centimu. Ba, snad přičiní se, by s vás kůži stáhnul, neboť se vám podobá jako bratr bratru.

Beze sporu dobré jest, když vidíme trpěti bližního, když víme, že trpí. Toť dobré samo v sobě a dobré i v následcích, protože člověk poražený jest právě uzpůsoben k tomu, by se mohl požírat. A tu jest dobře známo, že není jiného masa, ba ani z vepře, jež by bylo tak chutné.

CXXXIV

DOČKEJ ČASU JAKO HUSA KLASU

Všechno přijde tomu, kdo umí čekatí.

Křesťanská rodina. Nejlepší kousek nabídne se otci. A ni ž by se ho dotknul, otec nabídne ho matce. Matka jej dá dětem, jež jej dají chudému, jenž ho hodí psům.

Psi umí čekatí na Tělo Našeho Pána Ježíše Krista.

CXXXV

ZDRAVÍ NADE VŠE

Což i nad peníze? — Ano, milé dítě, nade vše, naprosto nade vše. Šetrně jednej se svým tělem, to jest to nejvzácnější, co máš, a co se nedá ničím nahraditi. Hleď si prodloužiti život pokud možno na nejdelší dobu, a těš se ze svých statků. Čeho třeba, to musí býti, a život jest krátký. Faráři nechť si mluví o životě věčném, věř mé staré zkušenosti: lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše, a jest příjemnější platiti

---

kuchařce než lékárníkovi. Co se peněz týká, ty nejsou ztraceny, protože, naopak, více se jich ušetří. Jsou okamžiky, kdy záhodno věděti, že jest dobře nechat je dřímati. Tím lépe zhojíme se na zákaznících.

Napoleon říkal, že zdraví jest nevyhnutelno generalovi. Nuže, pověz mi, čím jest obchod, ne-li válčením? Každá osobnost, vkročivší do našeho krámu, jest nepřítelem. „Zákazník, hle, nepřítel!“ pravil Gambetta, to nikdy nezapomeň, synu můj. Právý obchod, dobře pochopený, ten, jenž vede ku štěstí a ku cti, záleží v tom, bychom prodali za dvacet franků, co stálo padesát centimů, jak činí každodenně nejpočetnější lékárníci. Pravda, že jim jest to snadno, protože jejich obchod uniká kontrole obecnstva. Přece však jest to ideálem.

Víš tak dobře jako já, že ve všem tom, co se týká ku příkladu dodávání potravin, první starostí jest, naučiti se a b e c d ě našeho zaměstnání, totiž neobsloužiti ničím než neřádem a při tom dbáti, třeba ti to

---

řící? vždycky, by se vážilo v nejtemnějším koutě, s krajní hbitostí pohybů, by tak odběratel naprosto nedostal to, co kupuje, ani dle kvantity, ni dle kvality.

Pracoval jsem před časem u slovutného Šibeničníka firmy Doupě a Šibeničník, na něž všeobecně hledí se jako na Massenu neb Cambrona kupectví. Budu si připomínati po celý svůj život lysionomii v pravdě heroickou a přísně vážnou jednoduchost onoho velikého starce, když nám pravil:

— Vězte, milí přátelé, že jsem nikdy neprodal nic jiného než hovínko! a vždy falešnou vahou, zvláště chudým, kteří nemají doma vah. Co se týká mincí, sám sobě mohu dosvědčiti, že jsem vždy dovedl zavést v oběh padělané peníze. Stalo se mi, že když jsem se octl v úzkých, i čamrdy od kalhot dovedl jsem vpašovati. Avšak jest k tomu třeba zdraví, zdraví železného, neboť musíte býti ustavičně na nohou, život nasaditi a nikdy nepopřáti si ni jednoho dne k odpočinku, aniž opovrhovati sebe

---

---

menším výdělkem, byť byste již byli padesát milionů nastrádali.

Rozjímej tato vznešená slova, moje milé dítě, a ještě jednou, buď opatrný na svou kůži. Zdraví přede vším.

CXXXVI

BŮH NEDĚLÁ JIŽ ZÁZRAKŮ

Jest to zjemnělý, zlahodnělý, zdobrotivělý, téměř zbožný způsob rčení, že nikdy jich nekonal. Právě tomuto Obecnému Rčení dává přednost abbé Pucelle a kolik jiných ještě církevníků nebo pobožných laiků!

Jednoho dne asi před deseti roky byl jsem představen jistému pánu, jenž dozvěděl se o mém jméně, umínil si ihned, že naplní mne úžasem a oznámí mi, jak považuje za nebezpečné očekávání nebo doufání velkých věcí, neb i prostě jen věcí neobyčejných.

— Co mne se týká, dodal, tvrditi musím, že mně se ještě nikdy nic takového nepříhodilo.

Nesmírnost hlouposti té mne ochromila na okamžik, potom toto jsem laskavě namítnul:

— Rozhodně, pane, byl jste velmi nepozoren nebo velmi nevděčný, protože se vám zdálo vyvoliti si k tomu, byste mi to řekl, okamžik, ve kterém se vám přihazuje právě věc neslýchaná, již jste nikdy neočekával, aniž doufal.

— A která? ptal se mne tento užaslý muž.

— Došel jste té cti, že jste mne potkal, odpověděl jsem velice jednoduše a obrátil se zády k tomuto blbci.

CXXXVII

NEJSEM HLOUPĚJŠÍ NEŽ JINÝ

Tedy jsem držitelem intelligence, aspoň takové, že se jí komukoliv vyrovnám. Nezdá se, že by důtklivě byl tento důsledek požadován, avšak vyplývá z logiky buržoů, jako jisté gramatické zákony, jež určuje samo jich užívání. Jestli starý prodavač deštníků řekne mladému telegrafistovi: „Nejsem hloupější než jiný a důkazem toho jest, že jsem viděl den vašeho narození,“ tu jisto jest, že papírník a továrník galoší neopomenou k dotvrzení toho přítakovati křikem souhlasu.

Moc člověka, jenž může dosvědčiti svědomitě, že není hloupější než jiný, nedá se odhadnouti. Jest takové tajemství v tomto čerchmantském Obecném Rčení, že jsme skoro pokoušeni věriti ve vážný úkol, jaký zcela jistě musí zastávati ve stvoření světa.

Podáváte k přečtení svému lékaři vnitřních nemocí, svému zubnímu lékaři, svému vycpávači, svému notáři skvostnou větu z Barbey d'Aurevillyho, z Villiers de l'Isle-Adama, geniální myšlénku z Arnošta Hella, verš plný života od Paula Verlainea. Co odpoví tito lidé? Jednoduše toto: „Nerozumíme. Avšak nejsme přece hloupější než druzí.“ A v tom okamžiku, aniž by sám anděl dovedl říci, proč, Verlaine, Hello, Villiers, Barbey, ba, přejete-li si, Napoleon a všechny velké osobnosti objeví se pod jejich nohama . .

Neznám, co by drtivěji, ničivěji působilo, jako tato universální svrchovanost člověka, jenž není hloupější než jiný.

CXXXVIII

ÚČEL POSVĚCUJE PROSTŘEDKY A NENÍ Z ČEHO

Nevím již, proč manželé Psovi zajímali se o smrt svého dítěte. Snad jsem se toho nikdy nedozvěděl. Jest to tak dávno! Bylo mi nanejvýš dvacet let a nikdy jsem ničemu neporozuměl z pletich a čachrů machlů notářských. Vím jedině, že po pohřbení malého Psova jeho rodiče měli „nastoupiti na úrok“ hezké sumy. Třeba jim přiřknouti tu spravedlnost, že od okamžiku, kdy tato záležitost zaujala místo v jejich životě, ne-

---

pomýšleli než na prostředky, kterak by z něho vyloučili ubohé to dítě. A přece bylo by odvážlivo usouditi, že Psovi byli holota a padouchové. Byli buržoy, ničím jiným než buržoy a byli považováni plným právem za velmi spořádané lidi. Jsouce zámožni, děsili se nejistoty a zakalených vyhlídek, v tomť vše.

Manžel měl dobré místo v městské radnici a žena jeho zařídila a obstarávala jakousi místnost, v níž se čtou noviny, nepamatuju přesně, na jakou potřebu se tam chodilo. Oba ostatně příslušeli ku kategorii dobře smýšlejících; myslili to dobře s vládou světskou i duchovní. Dělali by si z toho svědomí, kdyby vynechali mši svatou v neděli a kdyby nepodporovali dobrých skutků. Říkalo se o nich s úctou: „Mají tolik a tolik, nepočítaje v to v y h l í d k y“. Vyhlídky, to byla smrt malého Psova, a litující jich, záviděli jim.

— Ubozí Psovi! Jest to nicméně mrzuté a trapné pro ně, mají-li toho kluka, jemuž

---

by se tak dobře vedlo u Pánbíčka v nebi! Takový byl hlas všeobecný.

Měli velmi vášnivého stoupence v osobě tlustého železářského obchodníka Mineta, jenž byl orakulem oné čtvrti. — Ach kdybych byl na jejich místě! . . . časem holo-
tíval. Nedokončil obyčejně větu, avšak gesto ruky jeho, již mrsknul od levé strany k pravé před svými prsy v úhlu zlomeném druhým ramenem k zemi, podtrhoval dosti význačně mrknutí očima, jež o tom mnoho vyprávělo.

Ba sám farář, v cukru smažený autor knihy o Čistotě úmyslu, těšil je laskavě, napomínaje je, by nesli svůj kříž, až Bůh ráčí jej s nich sundati. Krátce těšili se všeobecné sympatii, a když se ve čtvrti dověděli o smrti malého Psova, všem jako-
by se ulehčilo.

Oh! jeho rodiče ho nezabili. Zařídili mu vše tak, by rychle žil, nic více. Nebylo přece jejich chybou, když děti nehonosí se vytrvalostí tatarských velbloudů. Tomuto bylo sotva pět let a nutili ho, že musil

---

---

choditi až deset hodin denně, by mu zabezpečili zdraví. Potrava, vždycky výživná, byla v poměru s tímto prospěšným otužováním. Nikdy dítě nebylo lépe krmeno. Co se spánku týká, to už se přičinili, by ho nenadužíval, a poněvadž ho určili k vojenské dráze životní, připravovali ho již teď, rozmnožující noční bdění. Atd., atd.

Budoucí voják byl spořádán a vypraven v několika měsících. Kdosi, jenž vidí skrze zdi, řekl mi, že když tyto dvě obludy byly samotny se svou obětí, sňaly své škrabošky a že to bylo pak strašné. Ubohá malá bytost bez obhajce! Podrobnosti nemohou se popisovati . . . Známo, že slzy slabých chutnají buržoům jako víno z Boží Vinice . . .

Zavražděn únavami, špatným trávením, bezesnými nocemi, oněmlé hrůzou a nepohyblivé, politováníhodné dítě Psovo sestoupilo v jícen smrti, aniž by způsobilo nějaký hluk, jako olověný panáček, jenž by sestoupil na dno jezera.

Připomínám tuto šerednou událost, protože jest skutečná, exaktní, v š e o b e c n á

---

a hluboce typická. Při pohřbu stal se zcela malý případ skrblictví příliš pekelného, než abych se odvážil o tom vypravovati, jenž však přístojící naplnil podivem.

— Není z čeho, odpověděla skromně šťastná matka starci ve smuteční komži, jenž pokusil se o vyjádření svého úžasu.

CXXXIX

NETRATITI SRDCE V NEŠTĚSTÍ

Chcete-li můj náhled, toť velmi jednoduché. Ten případ jmenujeme neštěstím v obchodě, když nemůžeme v proslé lhůtě zaplatiti, a „srdce“, toť poraditi se s vaňkem, nemůžeme-li nalézti nižádného prostředku jiného.

Vyjadřujeme se takto, protože nám přece zbylo trochu poesie. Jest-li však žena obchodníková zachrání provozovací kapitál, zaplativši svou osobou, okolnost, již třeba vždy předvídati v záležitostech kupců, jest jisto, že s r d c e nikterak do toho nepatří. Rozumíte mi dobře.

CXL

MÍTI SRDCE ZMUŽILÉ

Panna, jež slaví svatební veselí, by uživila své staré rodiče, má jistotně srdce zmužilé. Jiná, jež slaví svatební veselí, by udržela šlechtného mladého muže, jest nepopěrně myslí statečné. Třetí, jež neslaví svatebního veselí, jež se však hodlá provdati za chudáka, jest z kořene zbavena srdce. Viz Slečny Dobromilky.

CXLI

BÝTI SAMOLIBÝ

Žena chefa kanceláře jest samolibá a domovnice jest sobecká. Avšak toť stále týž klenot.

„Vycházím ze sebe, bych tam již nevstoupila,“ pravila jednoho dne svatá Kateřina Janovská, a jest to opravdu jedno z největších slov, jaké jsme kdy slyšeli.

Samoláska záleží v tom, že jsme stále u s e b e. Zpozorovalo se, že lidé spořádaní vycházejí řidčeji než vražedníci a zákeřníci. Ten jediný rozdíl lze pozorovati mezi oběma druhy.

CXLII

BÝTI NA LEHČÍM CHLEBĚ

Toť nejvyšší stupeň, poslední příčel hierarchického žebře buržoů. Notáři a žíněnkáři myslí, že velký člověk musí mít práci snadnou. Geniální spisovatel, jenž se truí smrtelně mnoho let nad třemi neb čtyřmi sty stránkami, jest jim vtělením nejhanebnější impotence.

Mezi patnácti a dvaceti lety náramně slyšel jsem mluvit o Alexandru Dumasovi otci, jenž byl ještě v oné době nekonečným deštěm slizu vlažného, který se zdál dvěma pokolením dřevorytců průtrží nebo tříštěním

---

vodopádů světla. Tenhle člověk lehce pracuje, říkalo se, a počítaly se dle kalendáře lhůty, v nichž byl tento černoš hotov se dvěma neb třemi sty svazků.

Dnes jsou jiní tak zvaní snadně pracující, kteří v neslýchaném neduhu vypouštějí své šlemy a vychrchlávají své katarrhovitě hleny. Děsem zaráží, když rozvážíme, že polygraf, jakým jest Bourget, jehož spisy podobají se průjmu rybího klíhu, jest přece jeden z našich boucharonů, nejneústupnější zácpou stížený.

Avšak nehromadíme podobných příkladů. Udržiti se prováděním lehké práce: takové to jest s jistým literárním davem, případ více než bizarní. Třeba-li dovozovati, že jest tomu tak i v ostatních tlupách společenských a dlužno-li věřiti, že ku příkladu můj dodavatel zboží smíšeného, tlustý to pitomec, ovládaný největší ženskou mrchou, musí se roztrhnouti ve čtyři a potiti se krví i vodou, by mne otaškařil a okradl?

CXLIII

MÍTI VYHLÍDKY, ŠTĚSTÍ

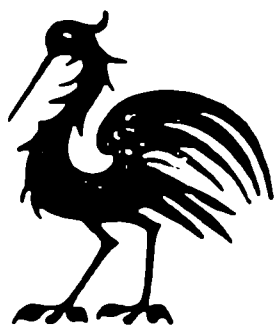
Říká se obecně, že francouzský občan má vyhlídky, když má otce, jenž jest narozen před ním. Předpokládá se, třeba-li na to ukázati?, že tento otec má peníze. Jinak by to byla smůla. To však jest vrchol všech vyhlídek.

Všeobecně míti vyhlídky, nebo lépe míti štěstí, znamená: dostati pokud možno nejmenší výprask, totiž býti z malého počtu těch, kteří unikají ranám klacku nebo kopancům do zadnice, jichž, jak se zdá, celý

---

svět by zasluhoval. V tomto pořádku ideí jest jisto, že v očích Buržoa, ohledávajícího, jak známo od vrcholků, světa historii, Patriarcha Noe měl štěstí. Jazyk zde jest na výši myšlení.

Jest ostatně lhostejno, že jest slovo „štěstí“ nesrozumitelné, naprosto a navždy. Jest dosti toho, že odročuje nebo odstraňuje pojem Spravedlnosti. Jiného se na něm nežadá.

CXLIV

MÍTI CHLEBA U HUBY

To se rozumí obyčejně o individuích, jež „nadělaly peněz“ a jež těší se tomu, co slove „slušné živobytí“, od 15tifrankového ročního důchodu vašeho sluhy až k milionům, jimiž jiní se honosí, a jež byly druhdy nahrabány některým svatým předkem, kalvinistou nebo lutheránem v krvi rozpáraných katolíků. Neboť takový jest původ velkých statků protestantských.

Avšak ve většině času tento chléb nikterak nejde k duhu, zvláště chudým.

Když jest ho několik drobtů, tu se ještě jí.
Když jest ho však příliš, tu za nic se nejí, tu
stává se kameny a právě tímto chlebem
u huby buržoů Jerusalemských byl ka-
menován Prvomučedník.

CXLV

VYDRŽOVATI TANEČNICE

Kterak jsem mohl na toto až do tohoto okamžiku zapomenouti? Tolikrát jsem tohle slyšel, že na konec to pro mne již ani neexistovalo. Jest to jako věčné „Dobrý den, pane“ prvně namanuvšího se občana, jež posléze ani neslyšíme. Pamatujte, že nejméně od sta let nebylo pozoruhodnějšího básníka nebo umělce, jenž by byl nevydržoval baletky ve svém mládí a tak dlouho, pokud trvaly jeho příliš lehké studie.

Každý za pultem kupeckým, zvláště na venkově, ví, že studie malíře ku příkladu nejsou než rozsáhlou švandou. Co se týká počátků literárních u básníka, toť zcela něco jiného a třeba se vystříhati, bychom o tom nepronesli narážky před mladými dívkami.

O těch šprýmů mého mládí! Ó ty tanečnice, jež jsem vydržoval v třpytění mých dvaceti let! Avšak co jest to? Neví-liž každý v krámech s drobným prodejem a na kožených polštářích židlí methodicky nadouvaných správou státní, že p o k r a č u j u? Jako vždy, Buržoa vidí jasně.

Avšak jest v tom temný jakýsi bod. Kam tito čerchmanští umělečtí hýřilové chodí hledat své tanečnice? Tak ustavičná a tak nepodobná orgie vyžaduje jich počet nekonečný. Příliš jednoduché, běda! vysvětlení nemůže než přitížití smutnému tomuto případu básníků.

Tyto tanečnice jsou pouze jednou tanečnicí, ustavičně po věky totožnou. Má

---

oči podobající se lampám zavěšeným v jeskyních, má pleť barvy olověné, tvář jako hlava umrlčí, prsty drápkovitě zafaté na svém svadlém krku, a přejete-li si to věděti, tančí b ř i š n í tanec před bufety hřbitovů

CXLVI

NEPŘÍTOMNÝM VŽDY KŘIVDA

To znamená, nikdo, myslím, toho neneví, že nepřítomní musejí býti neproměnně napáleni, otaškařeni, podváděni, okrádáni, olupováni, šizeni, obírání, vyssávání, napadání, klamání, prodávání, zrazování a tupení všemi představitelnými způsoby. V tom celý svět jest zajedno. Ba možno říci, že k tomu podstatně schyluje se buržoasní zákon.

Musí to míti hluboký smysl jako vše, co pochází od pitomců nebo lůzy. Dych-

---

títe-li po tom, byste zvěděli, komu patří
všechny nespravedlnosti, všechny hrůzy
a ohavnosti Ukřižování, ptejte se na Toho,
jenž jest nejnepřítomnějším na tomto ha-
nebném světě.

CXLVII

PENÍZE SE SCHOVÁVAJÍ

— Hnedle vám vyjevím největší tajemství, jež znám, pravil jistý osvícený filosof, jenž si vzal život následkem myšlení. A připojil nikoliv bez vykonání některých náležitých opatření proti náhlým převratům:

Nuže! moji přátelé, p e n í z e s e s c h o -
v á v a j í.

CXLVIII

CHCI POKOJNĚ SPÁTI

Takové bylo poslední slovo domácí paní. Doba jejích bojů minula. V jejím věku bylo jí třeba, by pokojně spala. Měla zapotřebí nájemníků jistých, s dobrou zárukou.

— Máte pravdu, paní, odpověděl návštěvník, jenž měl kdy prohlédnouti si vnitřní zařízení domu, jestli to záleží pouze na mně, tož budete spáti. A odešel.

Paní Mouton (Beranová) byla ošklivou stařenou, jež se ohřívala na svých penězích, když bylo zima. Říkalo se o ní, že jest

---

velmi bohata, a její lakota byla jakýmsi zázrakem, i v tomto ohavném městském obvodu malých buržoů.

Nebožtík Mouton vyzískal, co chtěl, ve výrobě jakéhosi výživného mléka, jež vynalezl, a jež bylo bezsoupeřným produktem ku zkáze malých dětí. Vyrván jsa záhy něžné lásce své manželky, odešel, by na ni čekal v hrobce neobyčejné ošklivosti. Právě zde četl jsem, nikoliv bez hrůzy, nad bizarním vchodem tato slova neuvěřitelně vzatá z Evangelia: T l u c t e a b u d e v á m o t e v ř e n o . . .

Tento nadpis nebyl by býval na svém místě nade dveřmi domu naší vdovy. Když jste hodně dlouho zvonili, viděli jste, kterak zvolna otvírá se zásuvka úzkého okénka a kterak v tomto rámu objevilo se cosi fantastického. Hnusný obličej stařenin vedle sveřepé tlamy nesmírného dánského psa, podepřeného tlapami svými na ramenech své paní. Mluvila pak k neočekávanému hostu hlasem žandarma, v němž bylo stejně mnoho nenávisti a strachu. Byl-li příchozí

---

chudý, dvířečka se zavřela prudce s proklínáním. Nikdo nedošel k tomu, by překročil prah, leda v hodnosti budoucího nájemníka a byl-li zásoben jistými odporučujícími průkazy. V tom případě přešlo se přes dvůr a přes kousek zahrady, by se přišlo na pochmurný pavillon ve společnosti paní Moutonové a jejího hafana.

Tento pavillon hnětl a hryzal domácí paní. Nemohla na žádný způsob využítkovati ho a tato nevýnosnost ji v zoufalství vrhala. Nemohla se rozhodnouti, by tam vzala nájemníka, nechť byly záruky jakékoliv. Bylo to pro ni tak vážné, jako volba milence pro spořádanou ženu. Nikdy se nemohla odhodlati.

Pravdou bylo to, že měla hrozný strach, by neumístila tak blízko sebe nějakého nebezpečného cizince. Byl to klasický lakomec, skutečný, takový, jenž uctívá kov, jenž líbá jej u vytržení, jenž trpí tím, že nemůže jej jísti jako křesťan jí svého Boha ve svátosti Eucharistie. Večer bylo možno slyšeti, jak se zavírají na závoru a visutými zámky

---

---

opatřují všechny její dvěře po celou čtvrt hodiny, a nepoložila se k spánku dříve, dokud neprošfourala vše se svým psem.

Tyto obezřelosti přivolávají tolik katastrofy, že nikomu nebylo divno, když se rozneslo, že Mme Moutonová byla nalezena ve svém domě zavražděna, s hlavou takřka uříznutou. Poněvadž její sousedstvo uvyklò na nejzvláštnější její vrtochy a nižádné lidské bytosti nebylo dovoleno k ní vkročiti, nedozvěděl se svět o zločinu až hodně pozdě, když zápach mršiny hlásil se skrze zdi. Našli ji v tmavé světnici, nataženou na zemi vedle hafana, oba v třetím stadiu hniloby.

Peníze byly úplně vybrakovány a vrah, jenž byl jistotně nějakým umělcem, zanechal na stole krásný list ministeriálního papíru, kde se četla, napsána byvše rukou velmi pevnou, tato slova proslulého jistého refrainu:

Spěte, spěte, krásko moje,
spěte, na vždy spěte.

CXLIX

NECHCI UMŘÍTI JAKO PES

Jest dovoleno tázati se, ba dovoleno i jiným, proč člověk, jenž žil jako prase, přeje si, by neumřel jako pes.

Předně, co to znamená, umřít jako pes? Dle hodnověrných autorit zakládá se to v tom, by se opustil tento příjemný svět bez svátostí a by se odešlo přímo na hřbitov bez jakéhokoliv náboženského obřadu. Buržoa, jenž nechce umřít jako pes, musí si dáti zavolat kněze, pokud možno faráře své kolatury a musí s ním mluvit o dani z příjmův, o výhodách intensivního pěstění topinam-

---

buru, o nevhodnosti mastixu ve stoličkách hrocha neb o naléhavosti radikální reformy v obligátním vyučování kamčadalštiny; projev to víry křesťanské, jenž poskytuje po smrti práva jeho kostře, by byla done-sena do kostela a by byla provázena kněžskou komží až na hřbitov, jestli rodina necouvne před velkým vydáním.

Všechno to, třeba-li slov? jest pro galerii. Chcípá se pro galerii, takže se neumírá jako pes. Pochopíte nebo nepochopíte, avšak vše na tom spočívá.

— Nedělám si nic z náboženství, praví semínkář neb jiný obchodník, ale nechci umřít jako pes.

Od toho jest odvislá klientela domu, jestli tato klientela dobře to myslí s vládou nebeskou i pozemskou. Není-li takto dobře smýšlející, tu zájem domu vyžaduje, by naopak patron pošel jako pes; avšak případ jest vzácný v menších předměstích, kde se žije z vesela.

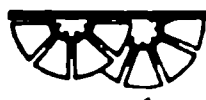

CL

PŘÁTELÉ NAŠICH PŘÁTEL JSOU NAŠIMI PŘÁTELY

Rytíř Lejno ze Shorapádu zachránil život malého advokáta v parlamentě z Normandie. Když přišla Hrůzovláda, tento advokát pln vděčnosti, doporučil svého dobrodince jistému truhlářovi, jenž ho doporučil jistému přištípkaři, jenž ho doporučil cídíči stok, jenž ho doporučil jakémusi benediktinu vyklouzlovi, jenž ho doporučil Kateřině Theotové, prorokyni, jež ho doporučila Robespierrovi, jenž mu dal sraziti hlavu. Dobrý skutek nikdy se neztratí.

CLI

MLUVÍM K VÁM JAKO PŘÍTEL

Když některý úředník od katastru neb registratury usoudil, by se nic nedělalo, tu právě takto mluví k svým nejdůvěrnějším, jsou-li v nebezpečí.

Člověk, k němuž jeho domácí pán mluví „jako přítel“, jest ze všech lidí nejvíce chráněn, nejvíce souzen a nejjistěji odpraven.

CLII.

KNIHA POD PODUŠKU

Jedná se tady o elitu. Sprostí, všední buržoové naprosto nic nečtou a následkem toho nemají knihy pod poduškou. Jediná kniha honosí se schopností, by zaujímala obchodníka s novinkami nebo skladníka vin ve velkém, a tou jest kniha účetní, nesmírné in-folio s rohy měděnými, již si nelze představit pod poduškou.

Dělníci čtou více. Čtou, samo sebou se rozumí, co dopadnou, avšak čtou. Ne-

---

přísluší Obchodu. Nejsou bezprostředně na očích tomu Idolu. Jsou jim prázdniny dovoleny, půlhodinky denně smí si duše jejich, jejich ubohé duše, odpočinouti a někteří jich vyžitkují.

Nicméně přiznejme se k tomu, jest jistá elita u buržoů, svatá elita, předpokládající aspoň jednu knihu pod podušku. Jaká to může jen býti kniha? Bylo nemožno, bych se toho dozvěděl. Slyšel jsem mluvit o některých mathematicích, kteří léhají s logarithmickými tabulkami, avšak musel by se mi svět vysmáti, jest to příliš učené.

Věřil bych spíše, že jest mnoho starých paní, které dosud usínají v náručí Paula Bourgeta nebo Maupassanta a slečen, příslušejících rozličným generacím, jež bez okolků zabředají do četby Filosofie v Budouaru od markýze Sadeho nebo do kterékoliv jiné knihy téhož druhu. Avšak nemám určitých zpráv a přiznávám se, že nevím, co mysliti o oné pověstné knize pod podušku, jež musí přece existovati, protože se o ní neustále mluví.

Druhdy bylo Následování — nekonečně čtené — Ježíše Krista. Mnohem později, ku konci minulého století, bylo Následování Naší Paní Luny (od Laforgue-a), jehož autor zemřel skoro hladu a jež nikdo, mnou počínaje, čísti nebude. Přemýšlel jsem mnohdy o Nápodobení Hanotauxa, knize pod podušku, již bych napsal, avšak bylo by třeba takové nepřítomnosti stylu, tak methodického potlačení myšlenky, že ani nějakému akademikovi nemůže býti podnik takový navržen.

CLIII

SRDCE NA RUCE*) A SLZY KROKODILÍ

Zdá se, že můžeme míti v téže době srdce na ruce a srdce na jazyku, a již to jest tajemství. Možno míti též žaludek od oběda plný, co srdce ráčí, a prolévati slzy krokodilí. Tato úžasná fyziologie přísluší Buržoovi, jenž by nemohl dále žíti, kdybychom jej o ni připravili.

Vzpomínám si, že jako dítě byl jsem plněn údivem nad tímto srdcem na ruce a

---

*) Srdce na ruce, či srdce na jazyku. Tento článek jest přeložen, aniž by všechny slovní a větní hry byly vystiženy. F. J.

že jsem si prohlížel instinktivně ruce lidí. Dozvěděl se, že to jest známkou bezúhonné a bezvadné pravdomluvnosti, prostosrdečnosti a průhlednosti heroické, usoudil jsem z nepřítomnosti tohoto ústroje na rumišťích a mezi odpadky na všeobecnou lichoměrnost svého okolí. Týž případ se srdcem na rtech, na jazyku.

Později dostalo se mi pojmů přesnějších. Dověděl jsem se určitě, čeho bylo třeba mysliti o srdci buržoa a o tom, k čemu se ho mohlo upotřebiti. Bychom vše řekli, osmělujeme zalichotiti si, že jsme lepší závěr učinili než sám Gargantua ve svém sprdkulativním tlachu. Zde se nejedná již o srdce na ruce, avšak o to; bychom měli srdce buržoasní dobře v ruce, rozumíte mi.

Co se týká slzí krokodila, hle, co mi pravil osvícený jistý cestovatel, slavný advokát Brüsselský, jeden z výbojců belgického Konga, poslední země, kde tak hovoří:

— Krokodil jest veliký člun, neexistuje takřka jako živočich a následovně nemůže v pláč propuknouti. Jest to mythologické

---

předobrazení Chudého, jímž nešťastný Bohatec, oběť jeho ohavných slzí, jest horlivě požírán . . .

„Rozneste to všemu lidu mému,“ pravila před padesáti šesti lety Naše Milá Paní Vzlyků na strašlivé oné Hoře.

CLIV

BÝTI SYNEM SVÝCH DĚL

Toť nejhorší rada, již může dáti uštěpačný výsměška, jenž se zove Buržoou. Co mysliti o cídiči stok, jenž by byl vzešel ze svého sudu, neb o feuilletonistovi, jenž by byl zplozen svými feuilletony? Možno-li dohadovati se jenom nesmírnosti takové švandy ?

Předpokládejte nyní Zolu, vylíhnutého z Nany nebo nechť z kterékoliv jiné svině jeho románů, a ptejte se, co by bylo zá-

---

hodno myslet si o národě, v němž by se
našly porodní báby nebo lékařští pomoc-
níci ku porodu takových dětí!

CLV

HLEDEJTE ŽENU

Tak křičí úředník, čtoucí o nějakém zločinu ve svém listě. Mluvím, na to dbejte, o úředníkovi písem, o úředníkovi intelektuálním, o tom, jenž použije gest vlamovače do nárožních světniček, by vám řekl, že, uzřev příjemnost počasí, předsevzal si, že svleče onoho rána svou flanelovou vestu. Tento muž, zvyklý posuzovati vše s vyššího stanoviska, viděti dále než obyčejný člověk, nepropase nikdy této sdílné porady. Tou ideou hlubokou a novou se honosí,

---

na niž tak málo myslitelů připadlo, že v jakékoliv tragické příhodě první věc, již poručí vykonati, toť hledati ženu.

Znal jsem velmi hrdého a velmi oženěného, jehož žena hledala muže tak vroucně jako kolčavka hledá svůj brloh a jež ho nalézala s neuvěřitelnou bystrostí a neuvěřitelně často.

CLVI

SPOŘÁDANÁ ŽENA

Balzak chtěl jednoho dne vyzvednouti Hadrianovu zeď mezi ženou ctnostnou a ženou spořádanou. Romantické rozlírání dnes bez přesnosti. Obě se staly jednou a toutéž. Jest to ustavičná Buržoa Betlémská, jež odpírá pohostinství Dítku Spasiteli a jež vyhazuje Růži mystickou na pospas větru severáku.

Ta žena jest spořádaná,*) jež obdržela

---

*) Zde ve smyslu městské ženy, pro niž lépe sluší výraz
v z d ě l a ě n á.

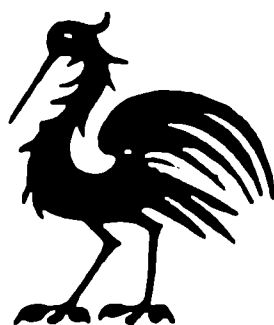

---

premium z aritmetiky ve 14ti letech a jež nahání strach desíti tisícům andělů, jež Visionářka Agredská viděla kolem Neposkvrněného Početí.

Spořádaná žena, nevycházející z mezi slušnosti, jest nevrlá a rozvášněná choť velkého rozvztekleného Rohouna .

Ó Prostitutky beze lži, pro něž Ježíš trpěl; politováníhodné a svaté Kurvy, jež se nestydíte za chudé a jež svědčiti budete v Den Poslední, co myslíte o této poběhlici?

CLVII

OBČANSKÁ STATEČNOST

Kdyby onen Básník neměl co dělati s pitomci bez dobroty, byli by ho dle všeho sprostili obžaloby. Avšak porota byla sdružena jako ďáblem v hromadu nejváženějších obchodníků. Naděje, zabitá dchnutím tohoto Kupectva, odpočívala na dalekém hřbitově.

Bez jakékoliv pochyby obvinění nebylo provázeno ani stínem důkazu, avšak utvářilo se v takový shluk domněnek, nahrnuly se tak nadpřirozené současnosti, tak se vše

---

shodovalo pro rozuzlení vraždy průběhem rokování, že nevinný nemohl se již hájiti. Od prvních dnů zvláště byla patrna sveřepá, samozřejmá nenávist, skoro prohlášená nenávist poroty.

Zasedali v ní kramáři a měli souditi básníka! Konečně jednoho dopadli a drželi ho!!! Vše bylo řečeno a sám Bůh by marně v jeho prospěch svědčil.

Demokratická instituce poroty, již vyšší člověk jest vydán v kořist dvanácti mamlasům nebo chrapounům, stvořeným k tomu, by mu sloužili, jest tak úplná, že nešťastník nemůže se ohraditi proti nepřístojnosti takového soudu. Marně se cítí a ví, že každý z nich jej odsoudil předem; nemůže-li dokázati, že jeho odsouzení jest jim makavě ku prospěchu, jest nucen k obhajbě svého života aspoň tvářiti se, jakoby je bral vážně, ba jakoby je prosil, bez naděje, neboť k dávení jsou mu odporní.

Básník sám za sebe mluvil před soudem. Jeho advokát byl blbec bez přesvědčení a

---

---

bez nadšení, již zvrtkán a zmaten. Zločin byl tak nesmírný, že se jednalo o život. Kdyby opravdu nemohl zachrániti svou hlavu, aspoň chtěl, by se pronesla šlechetná slova a by, nechť podlost nečistých buržoů, kteří by ho rádi vypravili ke guillotíně, byla jakákoliv, uchovali si nicméně zne-pokojující vzpomínku o své mrzké spravedlnosti.

Mluvil skoro hodinu slovy síly neslýchané. Vypravoval o svém bolestném a hrdém životě, o své samotě, o své chudobě, o své klášterní skoro pravidelnosti každého dne. Hynul nyní, oběť nejnevysvětlitelnějšího omylu, jedině proto, že mu nebylo možno připamatovati si a prokázati svědky, co kde dělal toho a toho večera přede třemi roky.

S posuňky Iva v zoufalství otřásal na svých ramenech touto odstrašující fatalitou. Jako křišťály soucitu mohutným chvěním roztříštěné srdce pukalo. Tu a tam prodíral se vzlykot, ždající o milost.

To vše ještě přičinilo k tomu, by byl

---

spíše uznán vinným. Vlivuplná osobnost v porotě, jakýsi mandarýnek z úřadu nepřímých daní, zvlášť nesmířitelný vychrtlec z kanceláře, nelenil i přičinil se, by poučil své kolegy, že třeba se míti na pozoru a nedati se zakoupiti směšným změkčením, nesrovnatelným s jejich povinností; že se naskytla příležitost buď teď aneb nikdy podati důkaz občanské zmužilosti, tolik povýšené, jak známo, nad tak zvaný heroismus v bitvě, a v tom záležející, že se dupe po chudých a po bezbranných s nezviklatelnou tvrdostí.

Jakýsi lékárník, se zuby koňskými, dodal, že jest ostatně na čase, by se to skončilo už jednou s tím strůjcem zmatku a nepořádku, jenž patřil na ně zrovna jako na hovínko, a že se nesmí propásti příležitost, již tak snadno lze vštípiti trochu úcty bohemům a bosým nuzákům.

Konečně jakýsi továrník selterské vody, muž činu, jenž byl považován za hezkou sílu na billardu, tvrdil zřetelně, že si pranic

---

---

nedělal z důkazů, že si z nich tropil smích; že takový člověk s podobnou tlamou jest schopen všech zločinů; že jest-li obviněný jest nevinen tímto zločinem, jest jistotně vinen mnohými jinými, o nichž se neví, a že, byť by se předpokládalo, že nikdy nikoho nezabil, všeobecný zájem toho vyžadoval, by se učinil neškodným, dokud jest ještě čas. Energie tohoto občana strhla za sebou všechny vůle.

Básník, prohlášený vinným bez polehčujících okolností jednohlasně a ve všech bodech obžaloby, byl odsouzen na smrt. Zvedl se velmi bled a hlasem tichým pravil porotcům, bledším než on, tato jednoduchá slova:

— Pánové, nezapomeňte, že jste právě vypravili nevinného na šibenici.

A tu právě můj dodavatel, obchodník, k němuž chodím nakupovat, dobře rozumějte můj d o d a v a t e l, jenž byl jedním ze dvanácti, poslušen jsa tajemného popudu nebo domnívaje se jednoduše, že jest ve své účtárně, — což jest snad totéž v ne-

---

konečnu — odpověděl touto obchodní
formulí, zázračnou při této příležitosti:

— Nikdo nám nikdy ničeho ne-
vyčítal, pane!

CLVIII

NENÍ V ŽIVOTĚ VŠE RŮŽOVÉ

Přál by si Buržoa opravdu, by vše bylo barvy růžové v tom, co jmenuje životem, nebo jest toto Obecné Rčení pouze ne-urážlivým a hladce plochým zjištěním nějakého továrníka barviv ?

Mám rád první hypotesu, jež jest jistotně pravdiva. Jest třeba růžového Buržoovi, toť jeho barva. Jeho dcery odívají se růžově, ba i jeho manželka, až do šedesáti let. On též jest růžový a veselý jako selátko, když se daří dobře jeho záleži-

---

tostem. Přeje si, by viděl vše růžově a chce, by vše bylo barvy růžové. Baží neustále po tom, by měl na růžích ustláno. On samojediný po tolika básnících mluví ještě trochu mnohdy o „zoře s prsty růžovými“, a, bychom byli spravedliví, musíme uznati, že bez něho nikdo od dlouhé doby neučinil by poznámku, stále svěží a stále půvabnou, že „není růží bez trní“.

Buržoa, jenž by se dovolával kobaltové modře nebo indické žlutě, byl by buržoa p o v z n e š e n ý. Opravdový, autentický, ten, jenž se chová, jak se sluší a patří na spořádaného občana, buržoa na způsob gentilshommů, Buržoa z dobrého rodu, nestrpí leda s úpěním čern smrti. Kolikrát nesetkali jste se s traviči dítek nebo vyhladoviteli starců, kteří by si přáli býti vloženu po svém skonu do růžové rakve, doprostřed kostela potaženého růžovým atlasem a naplněného růžovými toilettami, zatím co by veselý zvuk varhan k smíchu a tanci ponoukal růžově radostným valčíkem ! . . .

Na jednom z velkých hřbitovů Paříže možno viděti hrob jistého bohatého tržního komissionáře, jenž měl smlouvu se správou nemocnic a chudobinců, týkající se do-
dávky jakékoliv mršiny ku spotřebě v ne-
mocnicích, a jenž nevydělával méně než
tři sta ze sta. Byl to člověk rozkošné
obrazotvornosti. Jest tam nad jeho drůtkou
zahnívající košík, pečlivě udržovaný, s nej-
skvostnějšími růžemi a na mramoru tato
tři slova: „Tolik je miloval!“

CLIX

KRÁSNÁ LÉTA MLÁDÍ

Ô François Coppée! . . .

CLX

STARÉ DOBRÉ ČASY

Někteří praví, že časy jmenované neproměnně „stoletími nevědomosti“ oproti „století světla“, jakým jest náš věk, nemohou býti dobrými a že čím jest který starší, tím méně může býti dobrý. Jiní zase jistí, zdá se mi, že bez dostatečných důkazů, že dobrota času nikterak nesrovnatelná není s temnotami a starobou.

Třetí skupina, k níž sám se hlásím, tvrdí směle, že toto Obecné Rčení má býti hozeno mezi staré haraburdí, protože to,

---

co jsme si uvykli nazývati starými dobrými časy, totiž, myslím, Třinácté Století, byly naopak a po výtce mladou dobou, věkem síly a lásky, světla a krásy, zatím co Dvacáté století čím dál tím více stává se věkem schátralosti, hnusným a opovržením hodným obrazem staroby, nejhojněji pod sebe dělající. Avšak jděte a řekněte prokurátorovi první instance, by se znovu začala Čtvrtá Křížová Výprava!

CLXI

JEST NĚJAKÝ BŮH I PRO OŽRALCE

Buržoa lpí na tomto náramně. Jest to z těch, jimiž potvrzen jest jeho stále se obnovující hlad po plivání na Svatou Tvář a jímž poznáváme, jak prahne po tom, by pokud možno nejvíce umazal Slovo.

„Bůh rozkázal svým andělům, praví Pokušitel, by tě nesli na rukách svých, by tvoje nohy o kámen se neurazily.“

Ah! ano, hodláte mi říci, že Buržoa o tom všem neví, že má něco jiného na

---

práci než čísti svatého Lukáše nebo svatého Matouše. Vskutku, čím by ho mohlo Evangelium poučiti. On má rouhání vrozeno. Sviňstvo, vyplynuvší z jeho otců, vchází do něho přirozeně a bez úsilí jako nečistoty jedné stoky vlévají se do stoky jiné. Někteří přijímají je v takové hojnosti, že jsou jím spiti a že sami potřebují podpory andělů, a jakých andělů!

Předmět přítomné knihy nepřipouští, by se rozvinuly takové idee, avšak doufám, že útěcha ta nebude mi navždy odepřena. „Uvidíte tehdy, psal jsem jistému neznámému, že není ni jediného slova Spasitelova nebo jeho Andělů, jež by uniklo usvědčením ze lži a ustavičným urážkám samotných křesťanů, a naše pobožné, tak rádi se domýšlíme, budou šťastny, až se dozví, že mluví po všecken čas jako ďáblové.“

CLXII

CHUŤ PŘICHÁZÍ S JÍDLEM*)

Předobrá odpověď člověku, jenž umírá hladem :

— Něšťastníče, nevíte, čeho žádáte. Kdybyste jedl, chtěl byste ještě více jísti, a byl byste čím dál tím obtížnější spořádaným lidem, kteří by se přivedli na mizinu, aniž by vás kdy nasýtili. Když bych se necítil schopným ku krocení své chuti, zůstal bych hladem a nežádal bych almužnu

---

*) Vlastně: Čím víc kdo má, tím více si žádá.

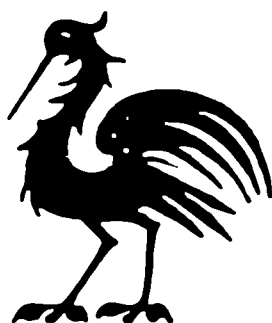

---

v deset hodin večer. Považoval bych se za zločince, kdybych vám jen halíř udělil.

Dekorací jest sníh. Ten, jenž mluví, jest tlustý člověk, překrevnatělý rozkošnou večerí. Právě vychází z restaurantu a čeká na svůj povoz, jenž opisuje finanční křivku, by k němu přistál.

Hladový představuje jakékoliv utrpení, utrpení všech věků. Hladomorce nepředstavuje nic než Zoufalství rudé, nabubřelé a chroptící.

CLXIII

NEPŮJČUJE SE LEDA BOHATÝM

Proč? Protože voda teče vždy do řeky, odpoví vám kancelista od smírčího úřadu. Od dob Paktola (zlatonosné to řeky v Lydii) jest stále jakýsi vztah mezi bohatými a řekami. Mnohdy tato voda přichází přímo z čistých pramenů s hor. Častěji posloužila k mytí stolního náčiní neb k vyplachování nočníků.

Bohatí přijímají vše jako řeky, avšak slovo p ů j č i t i jest výsměchem, neboť není

---

příkladu, by ty neb oni kdy vrátili, ať to cokoliv. Každý po svém způsobu stávají se rozsáhlými proudy, valíce se vlnami záchodových břechek nebo slzí chudých, bez rozdílu, až do Propasti.

CLXIV

ŽÁDNÉ ŘEMESLO NENÍ HLOUPÉ

Pardon, jedno jest hloupé. A sice řemeslo krejčího, jenž zamýšlí oděti mnicha. Každý ví, že oděv nedělá mnicha, a že následkem toho není možno představit si něco hloupějšího nad řemeslo, jež vyrábí oděv pro zákazníka, jenž sám potřebuje, by byl u d ě l á n, poněvadž neexistuje. Věc ta, přiznávám se, nezdá se příliš srozumitelnou.

Avšak co jest to mnich? ne-li člověk nebo tak zvaný člověk, jenž provozuje takovéto jiné řemeslo: býti poslušen, čist a chud, pravý opak toho, co Buržoa jmenuje životem.

Nebylo by tu řemesla ještě hloupějšího než to, o němž se právě mluvilo, protože ten, kdo je provozuje, nemá žádného podílu na buržoasním živobytí a nemůže na žádný způsob těžiti z oděvu bezmocného tak, že mu nepropůjčuje ni krapet podobnosti s buržoou? Setkání mnicha a krejčího jest pravděpodobně tím nejobzvláštnějším, nejpošetilejším, nejsměšnějším, nejfantastičtější, co si můžeme představit.

CLXV

NOC JEST PRO SPANÍ

Přebývám na levém břehu řeky Marny, v kraji, jenž byl velmi dopodrobna popleněn, vydrancován, oloupen, vyssát a ztýrán všemi způsoby Němci r. 1870 a 1871, a kde jest nemožno naléztí někoho, kdo by si na to vzpomínal. Jest to poněkud skličující pro francouzského občana, jenž by měl vypravovati válečné dějiny. Správně uchoval jsem z nich v paměti jednu, jež by nebyla bez zájmu, avšak kterak by

---

bylo záhodno spoléhati na duše, jež již neexistují.

S tou zvláštní internacionální sentimentalitou, jež by si přála, by se zapomenulo na hroznou onu Urážku, a by se celý svět obejmul v kosmopolitním odpuštění a v universální sračce; kde nalézti posluchače, jenž by byl schopen spolknouti anekdotu o třech Prušácích, odeslaných a d p a t r e s, uprostřed noci jistotně určené k tomu, by se v ní spalo, jistým ostrostřelcem vendéanským, jich vězněm, jehož vedli ku knížeti Saskému, a jenž měl býti v pozitřku zastřelen.

Tento zajatec ruky křepké a nohou lehkých, jenž znal rovněž tak dobře jako já Obecná Rčení, nenevěděl, nejen že noc jest učiněna k spánku, avšak také, že „noc radou přijde na pomoc“ statným a zmužilým lidem a že v ní právě „všichni ostrostřelci jsou šediví“.

S jakou hbitostí a s jakou smělostí dovedl z toho těžiti, nebude rozhodně vypravovati. To by působilo příliš zla nervům těch bastardů žen znásilňovaných a przně-

---

---

ných, kteří provozují obchod podél zdi, kde Prusko postřílelo ty, kdož jim měli býti otci. Dosti se mi navyčítali, že přeháním, a že hrůzu nadsazuju.

Můj chlapík byl neporovnatelný krvežíznivec a masař, jenž by byl odřel lva za živa, dříve než by měl kdy vystrčiti své drápy. Nechť tato informace ti stačí, milý můj čtenáři.

CLXVI

PŘÍLEŽITOST DĚLÁ ZLODĚJE

Sol cognovit occasum suum.
— Jsi to ty, pane? Jsi to ty, konečně?
ptá se lotr na kříži. — Pravím ti, v pravdě,
dnes budeš se mnou v Ráji, odpovídá ukři-
žované Světlo světa.

To se odehrává v Temnotách Šesté
Hodiny a Buržoa se p o v ě sil, když byl
ještě den.

P o s t - s c r i p t u m. — Rád bych našel
příležitost k nekonečné engeládě,*) v níž

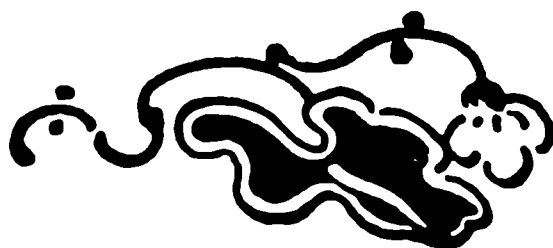
---

*) Ústní nebo literární produkt na způsob Illiady, v němž
by se mocně roztahovala tlama k vynadání, mohutně, by to tak
heroicky vypadalo, jako ve zpěvech hrdinských.

---

by se vyslovilo, že Buržoa nemá peněz než proto, by je vrátil, a že, jestli jich nevrátí, jest lotr bez kříže a bez ráje. Jidáš, menší potvora, VRÁTIL své peníze dřív než posel. Avšak pokuste se, byste porozuměli těmto věcem!

CLXVII

NENÍ KOUŘE BEZ OHNĚ

Nikoliv, Buržoo, ani ne v Apokalypse, v knize to, kde se často mluví o tobě.

„A dým muk jejich vstupovati bude na věky věkův; nebudouť míti odpočinutí, ani ve dne ani v noci, ti, kteří se klaněli šelmě a obrazu jejímu, a přijme-li kdo znamení jména jejího.“

Odporučuju ti ono místo.

CLXVIII

NEJSME ZLATÝMI LUISDORY NEBO CO SE HODÍ MLADÝM DÍVKÁM

Nejsme ani mincí stosouovou. Zakusil jsem toho bolestně v Dánsku, kde jsem se nemohl dostat do oběhu. Teď tady ve Francii nejdu příliš snadno z ruky do ruky, ale tam dole, kdybyste věděli!

Obýval jsem zvláštním úradkem nelidského štěstí malé město v Judsku, kde jsem hodlal složit své kosti. Učil jsem tam frančtině po hodinách a měl jsem až 3 žáky. Nebudu mluvit než o čísle 2., dnes alespoň.

Číslo 1. zaujímalo by příliš místa a 3. jest bez zájmu.

P. Kanaris-Petersen byl professorem jazyka francouzského na škole městské a těšil se nejvyšší pozornosti a úctě. Dozvěděl jsem se od něho hned v první hodině, že toto jméno Kanaris, tak málo dánské, přes vyumělkovanost počátečního K, obdržel přímým nebo nepřímým zděděním od slavného reka řeckého z války za Neodvislost!

Nepodniknul jsem verifikaci tohoto příbuzenství, avšak zeptav se ho bez zlomyslnosti, žasl jsem dozvídaje se, že neví naprosto ničeho o slavných verších, k nimž inspiroval Viktora Huga tento podivuhodný korsár.

Nedoufám, že potkám kde jinde marvivost tak malichernou, pitomost tak šfávnatou, tak úplnou. Canaris v *Orientaliských „vztyčuje požáry“*, Kanaris judský vztyčuje déšť a směšno. A jaké směšno! Třeba znáti Dánsko, žíti v této zemi ideální prostřednosti, bychom ocenili, jak slušno, dojemné blbství šklometa,

---

---

domnívajícího se, že se vyspraví trochu jménem nějakého piráta.

Původ tak vzácný vyžadoval přirozeně nejaristokratičtějších způsobů. P. Kanaris Petersen jest jakýmsi Brummelem své díry. Mladí Dánové, zevlující, když jde kolem, dávají bedlivý pozor na gesta a na slova tohoto *Arbiter elegantiarum*.

„Není dobře, by člověk byl sám,“ pravil Pán Bůh. „Učiňme mu společníci podobnou jemu.“ Nikoho nepřekvapím, dodám-li k tomu, co předcházelo, že existuje také pí. Kanaris-Petersonová a že jest hodna svého manžela. Není znám též nějaký vůdce albánský ani multansko-valašský v příbuznosti s touto dámou; v jejím rodě převládají jen železo v hrubém a obchod se železím drobným. Avšak přinesla prý peníze a považuje se za uchvacující osobnost, bytost přerozkošnou. To třeba věděti. Mně připadala na cihlovo obarvená a krabatá, což bezpochyby přispívá k přednostem panstva v této venkovské prdelce.

Nepopěrným faktem jest, že se silně

---

bavili u Kanarisů. Dávají veselohry a re-
duty po osm nebo deset měsíců v roku;
Mme Kanaris získala si jméno roztomilé
herečky a maškarádství to bylo všeobecně
považováno v takovémto Saint-Germain-
ském předměstí dánské Beotie za nejjem-
nější výtažek duchaplnosti, bystrosti a vy-
broušenosti.

Uprostřed tohoto bláta vyrůstaly dvě
dcerušky, jež vražedná frivolnost jejich mat-
ky oblékala a svlékala desetkrát denně. Co
z nich bude? Příliš snadno předvídati. Ta
lutheránská společnost jest říší zpanchar-
tělého Satana. I zločin i sviňstvo jsou tam
prostřední. By se osvobodila jedna z těchto
zbědnělých duší, bylo by třeba, by Bůh
přemístil všechny trosky svého převrác-
ného stvoření.

— Naše dcerušky budou milovati tanec
jako tatínek a maminka! pravil mi jednou
nevrlý tento blbec, jenž neustává činiti
nárok na živost, čilost, bodrost a veselost.
Jakou to sestupnou spirálu jsem to tehdy
uzřel! Vizte tedy, pravil mi, co u nás jde

---

k duhu mladým děvčatům! Tancovati jako tatínek a jako maminka, se všemi domyslitelnými důsledky této choreografie; ale naprosto jim nešlo k duhu, ku příkladu, měly-li jíti na mši, nebo učiniti nechť to cokoliv čistého a šlechetného.

Rok na to, opustiv tuto hanebnou zemi, dozvěděl jsem se, že můj Kanaris, jemuž jsem dovoloval vytrvale, by mi tiskl ruku, neboť jsem se domníval, že jest to živočich nevinný, nikoho neurážející, tolik se přičinil o mou zkázu, že si div nohou neuběhal a že si z toho až zchromení uhnal. Doneslo se mi od něho toto pozoruhodné slovo, jež cituju, bych roznítil v oheň poslední ty milovnice, jež mne snad viděly zroditi se.

— Dům Leona Bloy není domem pro mladá děvčata.

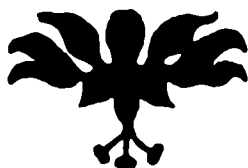

CLXIX

ZE DVOU ZEL TŘEBA VY- VOLITI NEJMENŠÍ

Jen pryč s nejistotou. I ty nejmilosrdnější osobnosti uznávají, že zlo bližního jest vždycky nejmenší a že právě to se má vyvoliti. Moralisté zpozorovali dávno, že jest vždycky dosti síly k snášení muk bližního.

CLXX

KRITIKA JEST LEHKÁ, AVŠAK UMĚNÍ TĚŽKÉ

Nejsem si jist, že by se Buržoa dal v kousky rozkrájet, by dovodil, že umění jest nesnadné, avšak vím, že chce, by kritika byla snadná, ba tím nejsnadnějším na světě. Toho se přidržuje. Přece však třeba se dorozuměti. Buržoa není osel. Kritika může býti velmi lopotná, jedná-li se o velké umění, o pravé umění, jakým jest dílo Bouguereau-a v malbě a Pavla Bourgeta v literatuře. Kam bychom to došli, kdyby

---

bylo dovoleno leckomus dotknouti se těchto velbloudů?

Kterak naopak snadno posouditi Verlaina, Villiers de l' Isle-Adama, Barbeye d' Aurevillyho, Arnošta Hella! A jestli kdy který kritik nenuceně si vedl, není-liž pravda, že zrovna jakoby mu Prozřetelnost uložila složití své lejno na autora těchto skrovných stránek.

CLXXI

JSEM FILOSOF NEBO ROK ČTYŘICÁTÝ

Prosím vás, neptejte se tohoto koželuha, jestli přísluší škole Jonské, založené Thalesem a obnovené Anaxagorem; nepokoušejte se zvěděti, jestli jest pythagorejec, metafysik, platonik nebo peripatetik; jestli jest žákem Euklida nebo Antisthena, Pyrrhona nebo Epikura, Zenoda nebo Karneada; nedělejte se směšnými a nepředpokládejte, že by byl eklektikem, mystikem, stoikem, skeptikem, synkretikem nebo empirikem. Konečně a zvláště, nestrojte se k předsta-

---

vám o jakém si křesťanství. Když vám praví, že jest filosofem, to znamená zcela jednoduše, že má báchor plný, trávení a zažívání bez těžkostí, peněženku neboli tobolku slušně buclatou a že následkem toho dělá si ze všeho „jako z Roku čtyřicátého“.

Často jsem se ptal, čím snad byl tento Rok čtyřicátý tak pověstný a tak filosofy opovrhovaný.*) Nelze něco vypátrati. Přece však muselo se přihoditi cosi málo obyčejného tohoto roku. Kterák se to dozvědět? Historické kalendáře a krátké přehledy ničeho v té věci neposkytují. Pamatujme jen, že Rok čtyřicátý jest nejzazší bod přirovnání, jakési cejchované měřítko opovržení. Snad by bylo záhodno zvědět přede vším, čím Buržoa na světě nejvíce opovrhuje. Kdo by se však odvážil sestoupiti do této propasti? Cum in profundum venerit, contemn it.

---

*) Francouzské: Je m'en moque comme de l'an quarante, jest česky: Z toho si houby dělám, na to kašlu J. F.

CLXXII

JEDNOU NENÍ JEŠTĚ
ZVYKEM (JEDNOU NENÍ VŽDYCKY)

Rozhřešovací formule pro buržoy. Vše jde dobře, jestli zvyk se nezakořenil. Podstatné jest nezabiti svého otce než jedenkrát.

— Mám tři tisíce lahví vína ve svém sklepě a moje zdraví nedovoluje mi, bych se stal světcem, pravil mi jistý farář z našeho kraje. Nevidíte, čím se toto pojí k předešlému, já rovněž ne, však spojení jistotně existuje.

CLXXIII

TOHO MI NEBYLO TŘEBA

Tak mluví Buržoa, jakmile nepředvídaná nehoda ho tísní neb jen ho rozrušuje. Toť způsob, jakým se staví v konfrontace s Bohem a jakým v potaz běře Prozřetelnost. Jest málo jinochů, kteří by se neproměnili v otisky zkamenělin mezi 16tým a 18tým rokem, mnohdy až k oslnění věrné, následkem vrozeného poznání, jež Buržoa, jak se zdá, má o tom, co se mu sluší a čeho jest mu třeba. Neznáme zvířat, ba ani

---

mezi jednokopytníky, která by byla nadána tak jistým instinktem. Avšak jeho čich projevuje se zázračně zrovna, když se jedná o věci, jichž nepotřebuje a jež následovně mohly by mu býti nepříjemny. Zde podám k tomu pozoruhodný případ.

Před dvaceti nebo dvaceti pěti roky byl jsem v deset hodin večer v jisté kavárně v okolí starého nádraží Saint-Lazare ve společnosti dvou sympatických kamarádů, z nichž jeden je dnes v Akademii a druhý v galejní káznici. Mám-li dobrou paměť, pilo se obstojně a pomýšlelo se již na to, kde sehnati prostředky, bychom se dorazili v některém jiném podobném veřejném ústavě, když najednou dvěře se s hlukem otevřely, a my patřili, jak vstupuje rozzuřený a řvoucí národní mramorník z Petit-Montrouge, slavný Josephin Dodékaton, vynálezce nezničitelných hrobek . . .

Tento velikán pozbyl úplně vlády nad sebou a zdálo se nám, bychom vše řekli, že je na posledním stupni zběsilosti. — Tohoto mi bylo třeba, říkal bez ustání,

---

---

chrochtaje jako tlustokožec, tohohle jsem si opravdu nezasloužil. Takové věci jen na mne se ženou. To aby člověk myslel, že už není dobrotivého Boha atd.

Poručil si však přece sklenici piva a na konec jal se vysvětlovati. Propásl vlak 9 h. 55 a viděl, že jest nucen vzdáti se jakéhosi výhodného, zlatého obchodu. Již dostatečně dojmuti a pohnuti před příchodem tohoto nešťastníka, nechali jsme ho vzdychati.

Sotva jsme se octnuli na ulici, nářek neobyčejně žalostný a střeštěný, hrozný nářek poučil nás o děsné katastrofě rychlíku, jež k takové mrzutosti propásl Dodekaton. Tento vlak byl právě roztržěn na patnáct set metrů od nádraží a většina pocestných byla rozdrcena a zmrzačena.

K úžasu lidí pouličních, kteří mysleli, že jsme zastíženi šilenstvím, propukli jsme v smích vzpomenuvše si na našeho podnikatele náhrobků, jenž pokračoval snad ve svém bédování v kavárně, a ten z nás, jenž se nestal ani akademikem, poukázal

---

---

zase jednou na neomylný čich těch, kteří „nemají toho zapotřebí“.

Kdyby tam ten byl také zvalčován a kdyby byl mohl ještě mluvit, pravil ve způsobě závěrku, jeho nářek zněl by stejně, naprosto stejně. Buržoové mají vždycky pravdu.

CLXXIV

CO Z DÍTEK UDĚLÁTE, TO Z NICH MÁTE

Utěšlivá myšlénka, a jakou budoucnost nám pootevírá! Jest to bez jakékoliv pochyby úmyslem přírody, že maličtí buržoá jsou buržoy. Někdy však přece to selhává. Tehdy hanba a potupa padne na dům nešťastného kramáře: neboť hle, dítě jeho jest hásníkem. Případ na neštěstí jest příliš vzácný, než abychom si ho povšimnuli. Příroda jest obyčejně poslušna. Budou tedy stále buržoové.

Avšak dělá se z nich dnes to, co se z nich dělalo před třiceti lety? Od odpovědi na tuto otázku vše závisí. Nuže! odvážím se to říci? Mně se zdá, že Buržoa se v mravech horší. Zajisté nezapomíná na velké principy. Ba možno tvrditi, že uctívá více než druhdy peníze a že vypuzuje Boha rukou pevnější. Vzhledem k tomu nezasluhuje než chválu, ba apotheosu. Jenže Buržoasie jako všechno veliké má se kojiti tradicí a mně se zatím zdá, že vyjíždí z kolejí od nějakého času a že se žene za novotami.

Bicykl a automobil jsou hrozně umělecké, víte to? a neví se, kde se to zastaví. Proud ten je tak dravý, že můžeme se obávat, by v jednom nebo ve dvou pokoleních synové buržoů nestali se všichni Alberty Dürery, Shakespeary nebo Beethoveny a by Buržoasie, udušená Uměním, nezahynula. Poukazuju vlastenecky na to neštěstí.

CLXXV

TŘEBA DOBYTI SI JMÉNA

Jest to méně snadné a méně švarné než dělati dítky, avšak kolik to způsobů! Jest jméno Napoleona a jest jméno Felixe Potina. Tyto dva příklady ušetří mne citátů tisíců jiných. Bylo by nebezpečno vysvětlovati rozdíl těchto dvou jmen a nesmírnou povýšenost člověka, jenž nežil leda proto, by vydělával peníze, nad jakýmsi císařem ubohým, jenž umřel ve vyhnanství. Není velik, s kým nehýbá: Hloupost — Hrabivost — Sprošťáctví.

Když Viktor Hugo mluví o těch „Proslulých, jež letěly s hrudí vypjatou, nohama bosými, s polnicemi v rukou před vůdcem armád“, tu tyto krásné obrazy soustrast vzbuzují, vzpomeneme-li si na to, co zářící a nekrvavá Veřejnost dovedla učiniti ze jmen Méniera a Gérauleda. Zdi k nalepování návěstních cedul, ohrady skladišť nebo prázdných pozemků, stropy omnibusů neb vnitřní stěny záchodků ve všech zemích světa, hle Kniha Života špindířův a čmudlíků, kteří si dovedli dobytí jméno!

CLXXVI

DĚLÁME, CO MŮŽEME

Když se udělaly dítky a když se došlo až k tomu, že jsme si udělali jméno, děláme, co můžeme a nevím, čeho by mohl Bůh nad to na nás žádati. Pověstná Příkázání Sinajská slouží pouze za nezávaznou dekoraci. Pevné a jisté jest, co právě bylo určitě vymezeno.

„Jednou, praví Blahoslavená Angela Fulginská, pohroužena jsem byla do rozjímání o Synu Božím . Tu toto slovo bylo mi v duši pověděno: „Pro smích

---

jsem si tě nezamíloval!“ Zdálo se mi, jakobych byla ranou smrtelnou zasažena a nevím, kterak jsem neumřela. A jiná slova ještě následovala, jež rozmnožila moje utrpení: „Nikoliv pro smích jsem tě zamíloval, nikoliv přetvářkou stal jsem se tvým služebníkem, nikoliv z dálky jsem se tě dotknul!“

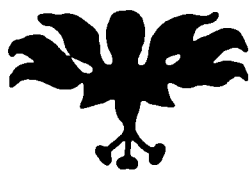
Na toto poslední slovo Buržoa, pravý, věčný Buržoa, ten, jenž byl vrahem od počátku, vyskočil křiče:

— Ty že jsi se mne dotkl, ty! ty odvažuješ se říci, že jsi se mne dotkl svýma Rukama a svýma Nohama probodnutýma a svou Tváří krvavou a svým Potem krvavým a vytím tvého židovského zástupu a nadpřirozeným šumotem dlouhého tvého Bičování! Ty že jsi se mne dotknul! ah! opravdu, ubohý Bohočlověče, ubohý Dobrotivý Bože starých dob! Jsi aspoň mincí o sto sous, bys mohl na mne působiti? Ty jsi se nechtěl smáti se svou blahoslavenou a tvoje blahoslavená o nic více se nechtěla smáti. Nuže!, já, toť celý opak.

Já jsem člověk veselý, chlapík plný legrace, a ani za mák nepotřebuju tvých Slzí, aniž tvé Krve. Jsem zrozen pro záležitosti a švandu, a nerozumím ničemu z pokání ani z extasí. Děláme, co můžeme, nejsme voli.

P o s t- s c r i p t u m. — „Hladověl jsem, řekne Soudce, a nedali jste mi jísti; žíznil jsem a nedali jste mi píti . . .“ — Vše to jest velmi hezounké, odpoví tisíce uzenářův a řezníků, avšak půst trpce a hrubě nám ubližoval.

CLXXVII

„ON . . .“*)

Vskutku, čím jest toto „On“ Buržoovi? Nebylo by toto abstraktum, jehož se bez ustání dovolává, oním neznámým Bohem? „On ne connait pas cet homme, On ne l'aime pas, On ne l'a jamais vu, On l'a assez vu.“ Není znám člověk ten, nemiluje se, nikdy se neviděl, dosti byl viděn.

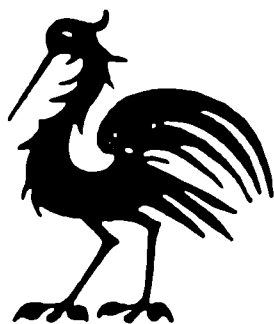
*) Toto pojednání nedovedli jsme přeložiti tak, jak jsme mu porozuměli. V češtině však ještě lépe toto neurčité, abstraktní franc. „On“ jest vyjádřeno, a sice skutečně tajemnou a skrytou Třetí osobou nebo neurčitým neb neosobným zvratným „se“. Všimněme si též u některých zvykového rčení „t e n t o n c“.

Právě tento On drží blesk a hrom a On dává život. Zná vás tento On dobře, tento On ví, kdo jste, tento On dává vám na dluh.

Pokaždé, když Buržoa mluví, tento tajemný On zvoní jako měšec se stříbrem, hozený těžce na zem, v sousední světnici nějaké, kde jakoby byl někdo zavražděn.

CLXXVIII

VŠICHNI LIDÉ JSOU
BRATŘI

Viz číslo CL, kde tato látka, jak myslím,
byla vyčerpána.

CLXXIX

VŠECKO NEBO NIC

Všecko, jedná-li se o to, bychom odřeknutí. Nic, jedná-li se o to, bychom dali. Takový jest ten prvopočáteční velezákon. V upotřebení se to zmírňuje dle okolností, jež jsou nekonečny. Ba mnohdy třeba vše dáti. To jsme viděli roku 1870, když pruské bajonety octly se v zadnici Buržoů. Avšak princip ten potrval.

CLXXX

CO ŽENA CHCE, BŮH CHCE

Jestli tvoje žena chce, bys byl rohoukem, ó úředníče! Bůh tomu chce. A ona to chce často, toť velmi pravděpodobno. Na tobě tedy jest, dle toho se zařídit. Zdá se mi však, že se příliš mnoho uvaluje na ubohé to stvoření. Neboť na konec nechce-li to neb ono, nebude liž třeba, by Bůh též tomu nechtěl a by tak stala se ona osou světa? Tento druh smlouvy mezi vůlí Boží a vůlí její v případě negativním nebude-liž zrušen?

A kolik jiných nesnází! avšak mně není uloženo, bych je rozřešil, není-liž pravda? Život je dosti již hádankovitý, než abychom podjali se rozmotání metafysického chaosu v mozku knihvedoucích.

Co mne naplňuje údivem, přes mou zkušenost v kolísání účetních, toť tato úcta k Vůli boží, zvěstované jich nečistým srdcím vůlí ženy.

— Nechť se stane dle žádosti tvé, řekl Ježíš k ženě Kananejské. Moje vůle s tvou vůlí zajedno jest.

Kdyby však přece věděl ubohý Buržoa, že jeho Obecné Rčení sděluje tajemství, jímž nebesa pukají, jež vyjadřuje, způsobem, jenž není ani zahalen, nejnetrpělivější, nejexplosivnější skutečnost, a že jest nemožno pronést to, aniž by se tím blesk nepopouzel!

CLXXXI

KDO PLATÍ DLUHY SVÉ, OBOHACUJE SE

Přiznávám se, že v téhle věci jsem naprosto bez zkušeností. Dosti často platil jsem své dluhy, mnohdy také dluhy jiných a nepozoruju, že moje bohatství by se značně rozmnožilo. Spočívá to snad na té okolnosti, že jsem platil bez radosti. Měl jsem domácího pána, jenž chtěl mermomocí, bych sdílel jeho veselí (při mém placení). Jsa poněkud učený a vida, že se mi nedostává bodré mysle, dopustil se jedné pla-

---

tební lhůty té nepochopitelné nestydatosti, že obsloužil mne oním datorem hila-rem svatého Pavla ke Korintským, vyhrazeným to textem až do tohoto dne Matkou Církví k bohoslužbě na den svatého Vavřince na jeho rožni, a jímž by třeba bylo od nynějška všem nájemníkům bez výjimky ohlásiti, že jsou povinni svůj kov z vesela vypouštěti.

Více než jednou napsal jsem — s jakou umírněností, to andělé vědí —, že peníze vlastníků jsou, bezpočtukrát na deset, smrti nemocným a všem malým dítkám, a prosím vás, byste tomu věřili, neboť jsem doktorem v této látce.

Byli jsme sami, nikdo nespatrił, že jsem přišel a místnost byla osamocena. Rozštípal jsem hlavu tohoto veselého člověka a upravil kousky v několik řízků, jež byly odeslány poštovními balíčky jiným mým dodavatelům peněz, mezi nimiž jeden kněz. Tato vzpomínka jest jakoby měsíčním paprskem v mém životě. Zajisté notný dluh byl

---

---

zaplacen toho dne. Avšak ani tím nestal jsem se bohatším . . .

Jest za domem tohoto Buržoy balkon nad jámou. Bylo by snad záhodno to tam prohlédnouti.

CLXXXII

KDYŽ ČERT SESTÁRNE, STANE SE POUSTEVNÍKEM

Staroba čerlova jest jedním z nejkrásnějších vynálezů Buržoa. Alfred de Vigny, jenž přece hladil něžně při příležitosti buržoasní idee ve své hodnosti šlechtice, básníka a romantika, představoval si naopak Nepřítele lidí mladým a krásným. Tato vesna dvaceti století pohanství nastala kolem r. 1830. Panny a matrony, vrkající Eloa, úpěly rozkoší:

Miluji tě a klesám,
avšak co tomu řeknou nebesa?

Řeknou, co budou chtít. Nápad, jenž nemohl trvat. Dnes jako před tím dáváme přednost představám o starochovi v osobě poustevníka. Chápete, jedná se o to, by se Církev hloupou ukázala, pokud možno, totiž, by se zneuctil jedním rázem ďábel, staroba a poustevníci.

Všimnuli jste si, kterak jsou buržoové uspokojeni, když mohou těmito výrazy ponížit a poprskati náboženské obrácení? Mluví. samo sebou se rozumí, o konverzi v pozdním věku. Předpokládám ubohého starocha, znuděného, jemuž se vše znechutilo, i jídlo, jemuž se dělá na nic ze všeho, i z oslovin, i z hnilyby bezbožnosti a jenž případně konečně na to, by se dal zaopatřit svatými svátostmi, byť to bylo v poslední minutu jedenácté hodiny.

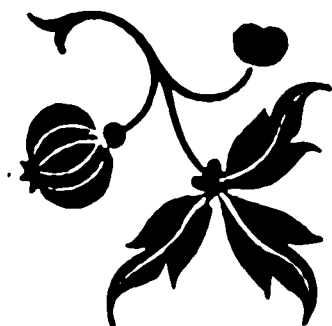
Jest ihned poctěn dekretem o zbabělosti na provinciálních nebo ekumenických koncilech Novotářství a stává se pro slečny jakýmsi druhem starého kozla, jenž vystoupil ze služby.

Avšak proč poustevník, totiž anachoret?

Proč ne spíše život klášterní, život pospolný ? Protože se chce naprosto, by tento starý ďábel byl Ďáblem, by se mu dovolilo aspoň býti plukem, jestli se mu to zlíbí. Měli bychom tak několik klášterů, několik kartouz starých ďáblů, kamž herky úřednictva vládního a správního, Obchodu a Nemovitostí mohly by se svědomitě zahrabati, a na jejichž pronásledování by mocní Loží jistě nepomýšleli.

CLXXXIII

CO JSTE DĚLAL ROKU 1870?

Tato otázka, tak častá dnes ještě, nebude mít již smyslu pro příští pokolení. Když jsem se rozhodnul zakončit ji tato Obecná Rčení, jež počínají mne smradem až čpěti do nosu, a jichž dosti velký počet nucen jsem byl opomenouti a vynechat, zdá o se mi, že toto se k nim všem přivtěluje výrazně. V podstatě Obecné Rčení toto jest příležitostí, by se uteklo v hodině nebezpečenství, a nikdy buržoové tolik neutíkali jako r. 1870.

Tehdy to byl útěk bouřlivý, vyjící, vřešticí, zmatený, nesmírná panika prázdníci domy a prázdníci města, jako noční dělníci prázdní nečisté místnosti. Byl to hanebný, dětecký a klassický strach majitele důchodů, drtícího slabé ve svém zmatku divokém. Dnes jest to defilační pochod na hlavní silnici mlčení.

Co jste dělal r. 1870? To byla přece doba, kdy bylo třeba něco dělati, kdy jsi byl povinnen něco konati, bídáku, byť to byly pouze, jako u Huysmansa, kapalniny v nemocnici Když jsme byli ve stotísícu v polích, zbaveni ohně pod ledovým nebem, zbaveni chleba v srdci Francie, stavší se prvorozenou dcerou Gambety, ba zbaveni i nepřítelé, před nímž nás nikdy neseřadili, měli jsme snad právo k informacím a poptávkám u lépe oděných a lépe živených, kteří dělali do svých katí. Odpověď mnohdy by a po čertech k smíchu a stalo se, že se často ztratila v chrčení a v břišním kručení jako v onen den, kdy jsme poslali do řeky Mayenny

---

syna jedináčka jakéhos notáře ze Château-Gontieru. Dnes, opakuju to, jest to velká cesta mlčení. Jděte a ptejte se těch z našich velikánů, kteří překročili padesátku, co dělali r. 1870)

Toto datum stalo se jistým druhem schematu pro všechny mrzkosti minulé i budoucí. Nejdokonalejší jest mlčení, vše obecný mlčenlivý útěk, jenž se provádí nebo se připravuje. Bicykly a automobily zdomácňují z obezřelosti, by byly pohotově k nekonečnému upalování, jemuž zmatek před třiceti lety byl pouze skrovným předobrazem, slabou předzvěstí se sklopenýma očima. Upalování těl nebo duší? Nikdo toho neví. Obou dohromady velmi pravděpodobně. Avšak kterak představit si tento svět na útěku, tuto potopu uprchlíků a poděšenců? . . .

V minutě, kdy toto píšu, umírá na dva kroky ode mne velmi chudý muž. Pokusil jsem se ho zachrániti, přiměti ho k tomu, by si vzal kněze. Poněvadž nemohl mluvit tak, by se mu rozumělo, rodina mi vypra-

---

---

vovala o jeho míněních, jež jsou nepřekonatelná, zdá se, a hle, kterak najednou upamatoval jsem se na Obecné Rčení nevysvětlitelně ode mne zapomenuté až do této chvíle. Mí n ě n í tohoto dokonávajícího !
ó žalostný Spasiteli ukřižovaný ! . . .

Před nemnoha dny slavila se stoletnice Viktora Huga. Bylo to krásné. řečnil Hantaux a jakási musa z lidu a v tom všem ani za mák pokrytectví. Hle velikán, notně potěšený ve svém rodišti ! Ach ! i on měl o tom svá mínění a věru, k úžasu jest, jaké služby muselo mu plácání Gabrielovo prokázati ! Myslelo by se opravdu, že vědí, kam chtějí přijíti všichni tito bolestní pitomci, všichni ti blbci věčně žalostní !

Bych se vrátil k svému umírajícímu, jest to jedna jednička v množství, nic více, a nevím naprosto, kde byl tento člověk a co dělal r. 1870. Ba nevím ani, jestli v oné neb v kterékoliv jiné době vůbec byl člověkem. Stačí mi věděti, že jest v hodině přítomné, — dle všeho pro něho poslední — jedním ze třiceti milionův odpadlíků, se-

---

čtených tak řečenou francouzskou Republi-
kou, jejíž hymnou jen se uráží Tvář Boží!

Počínaje tuto Exegesi, přál jsem si do-
cílití mlčení Buržoy, — z celé duše své,
Bůh to ví! — nahlížeje, že jeho Obecná
Rčení jsou sviňsky špinavým processem
k rozdávání smrti. Octnuv se u konce, po-
zoruju v příležitosti 1870 a věčné té otázky
bez odpovědi, že jeho mlčení není méně
vraždivé a že tolikerým způsobem může je
prováděti!

Přítel v nebezpečí úpěnlivě volá k němu,
mlčí; Spasitel v agonii žádá jej o krapet
vody, mlčí; Máteř se Sedmerem Mečů prosí
ho, by se nad ní slitoval, zase mlčí. A hle,
teď sama Francie, celá Francie, Francie, jež
druhdy svět přemáhala, Francie v krvi a
Francie v slzách křičí na Buržou:

-- Co jsi dělal roku 1870?

Hladověl jsem po tom, bych
vykonal svou potřebu, odpovídá ko-
nečně Emil Zola v Zemi, pod strašným
pseudonymem Ježíše Krista.

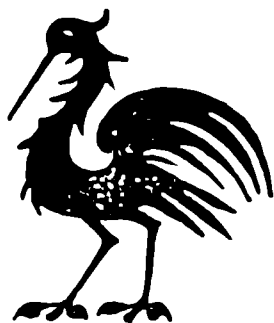

EPILOG

-- Co počnete, až vás na kříž přibíjetí budou? táže se Někdo.

— Já budu krásně snít, odpovídá moje Majdalenka, pět let stará.

OBSAH

	Str.
Věnování	1

EXEGESE OBECNÝCH RČENÍ.

I. Bůh toho tolik nežádá	8.
II. Nic není absolutního	12
III. Lepší jest nepřítelem dobrého	15
IV. Špitál není postaven pro psy .	18
V. Chudoba není hříchem . . .	21
VI. Nejsme dokonalí	24
VII. Nepočetní lidé bojí se světla .	31
VIII. Děti neprosí se o to, by přišly na svět	34
IX. Bychom mohli žít, musíme jísti	38
X. Nelze žít bez peněz	40
XI. Nechť peníze pracují	43
XII. Záležitosti jsou záležitosti	45
XIII. Každý má své právo	49

	Str.
XIV. Nemůžeme vše míti . . .	53
XV. Nemůže každý býti bohat	55
XVI. Jest třeba umřítí bohat .	57
XVII. Když jest člověk v obchodě	60
XVIII. Nepředělá se to	64
XIX. Medicina jest kněžství . . .	66
XX. Všechna mínění jsou úctyhodna	68
XXI. Jsem jako svatý Tomáš .	74
XXII. Myju si ruce jako Pilát . .	76
XXIII. Kázati na poušti jako svatý Jan	79
XXIV. Býti v oblacích .	82
XXV. Býti jak slušno .	86
XXVI. Býti praktický	88
XXVII. Koňmo jezdit na principech . .	91
XXVIII. Býti básníkem ve svých hodinách	93
XXIX. Býti v zajímavém stavu .	96
XXX. Jest třeba přispůsobiti se svému století	98
XXXI. Netřeba býti katoličtějším než papež	103
XXXII. Všecky chutě jsou v přírodě . .	105
XXXIII. Není dobře říci všechny pravdy .	107
XXXIV. Hledati poledne o čtrnácté hodině	109
XXXV. Jsou meze, jež nesmíme překročiti	112
XXXVI. Všeho moc škodí	114
XXXVII. S vlky třeba výti	122
XXXVIII. Pro pravdu se lidé nejvíce hněvají	124
XXXIX. Ctižádost zavádí velké lidi .	126
XL. Nejsme na zemi pro vyrazení	128
XLI. Nejsem svatý	130

	Str.
XLII. Nedělám se lepším . . .	134
XLIII. Mluvíti stříbro, mlčeti zlato	136
XLIV. Zasloužil jsem si odpočinku .	139
XLV. Peníze nedělají šťastným, avšak	143
XLVI. Přijíti zase k svým penězům :	146
XLVII. Každý musí býti živ	148
XLVIII. Všechny cesty vedou do Říma	150
XLIX. Paříž nebyla vystavěna za den .	152
L. Déšť a krásné počasí	154
LI. Smetana počestných lidí .	156
LII. Čest rodin .	163
LIII. Světské povinnosti	165
LIV. Zvyk jest druhou přirozeností .	167
LV. Každý žert něco stojí	169
LVI. Bez práce nejsou koláče	272
LVII. Nezdělá se svátek bez roztlučení vajec	175
LVIII. Nemám ani vindry	177
LIX. Mohl bych býti tvým otcem	180
LX. Jen jednou umřeme	183
LXI. Jest blahoslavený, netrpí již	168
LXII. Tiše, bezbolestně skonati . .	188
LXIII. Řeklo by se, že spí	190
LXIV. Umřela jako světice	194
LXV. Mrtvým jsme povinni úctou	198
LXVI. Mrtví nemohou se brániti . .	200
LXVII. Nejsem sluha, anebo : když kojím	202
LXVIII. Já nepotřebuji nikoho . . .	209
LXIX. Velké bolesti jsou němé	211

	Str
LXX. „Quo vadis?“	213
LXXI. Ani nejhezčí dívka světa nemůže dát, co nemá	215
LXXII. Nemožného Pán Bůh nežádá	220
LXXIII. Muž jeden varován jsa, za dva síly nabude	223
LXXIV. Co chcete? Člověk jest člověk	225
LXXV. Jest s nebem usmířen	227
LXXVI. V nebi se poznáme	229
LXXVII. Kněží jsou lidé jako ostatní .	231
LXXVIII. Každý pro sebe a dobrý Bůh pro všechny	233
LXXIX. Jíti pokojně před se dále	238
LXXX. Nestojí za čerta	240
LXXXI. Naříkati si, že nevěsta jest příliš krásná	242
LXXXII. Zabíti čas .	244
LXXXIII. Míti něco pro zasmání . . .	245
LXXXIV. Zajistiti budoucnost svým dítkám	247
LXXXV. Dělati čest svým záležitostem	250
LXXXVI. Do měsíce díru vyvrtati .	253
LXXXVII. Páliti svíčku z obou konců .	255
LXXXVIII. Prodati kůži medvěda	259
LXXXIX. Ztratiti své illuse .	261
LC. Trpí jako mučedník .	263
LCI. Zahrabati se do kláštera	265
LCII. Hledati hovádko	268
LCIII. Natáhnouti ruku k žebrotě	270
LCIV. Dbáti slušnosti	276

	Str.
LCV. Býti upřímný	278
LCVI. Takový se hned při prvním kroku nenamane	280
LCVII. Vyrážeti se, neb: Mladá krev musí se vybouřiti	282
LCVIII. Dobře se vdáti a oženiti	284
LCIX. Rozhodnouti se konečně	286
C. Nabyti rozumu	288
CI. Zaříditi něco nového	292
CII. Podporovati krásná umění	294
CIII. Z diskuse tryská světlo	296
CIV. Kdo slyší pouze jeden zvon, slyší jeden zvuk a tón	299
CV. Slunce svítí pro každého	301
CVI. Všichni dohromady mají více ducha než Voltaire	304
CVII. Kdo chce příliš dokázati, ničeho nedokáže	306
CVIII. Není nikdy příliš pozdě ku konání dobra	309
CIX. Stéblo k stéblu a má ptáček hnízdo	312
CX. Z malých potoků velké řeky	318
CXI. Nemožno býti věčně, čím jsme bý- vali	319
CXII. Mládí nemoudré, stáří nevládné. čili: kdyby mládí umělo, kdyby stáří mohlo	321
CXIII. Kdyby se vše vědělo !	323
CXIV. Kdož pak může na všechno mysliti	325

	Str.
CXV. Nemůžeme dělati dvou věcí najednou	327
CXVI. Každá věc má svůj čas . . .	33 ¹⁾
CXVII. Čas jsou peníze . . .	333
CXVIII. Peníze nepáchnou	335
CXIX. Čím kdo větší blázen, tím více se směje	337
CXX. Není všechno zlato, co se skvěje	349
CXXI. Neradno hráti s ohněm . . .	351
CXXII. Dobrý Bůh	353
CXXIII. Příroda	356
CXXIV. Věda	359
CXXV. Rozum	363
CXXVI. Náhoda	365
CXXVII. Noc středověku	368
CXXVIII. Inkvisice	370
CXXIX. Noc Bartolomějská	373
CXXX. V každém náboženství jest něco dobrého	376
CXXXI. Člověk přemrštěných názorů. Přeh- áněti	380
CXXXII. Netřeba viděti věci příliš černě	381
CXXXIII. Každé neštěstí k něčemu dobré	386
CXXXIV. Dočkej času jako husa klasu	388
CXXXV. Zdraví nade vše	389
CXXXVI. Bůh nedělá již zázraků . . .	393
CXXXVII. Nejsem hloupější než jiný	395
CXXXVIII. Účel posvěcuje prostředky a Není z čeho	397
CXXXIX. Netratiti srdce v neštěstí	402

	Str.
CXL. Míti srdce zmužilé .	403
CXLI. Býti samolibý . . .	404
CXLII. Býti na lehčím chlebě .	405
CXLIII. Míti vyhlídky, štěstí . . .	407
CXLIV. Míti chleba u huby	409
CXLV. Vydržovati tanečnice	411
CXLVI. Nepřítomným vždy křivda	414
CXLVII. Peníze se schovávají	416
CXLVIII. Chci pokojně spáti	417
CXLIX. Nechci umříti jako pes . . .	421
CL. Přátelé našich přátel jsou našimi přátely	423
CLI. Mluvím k vám jako přítel	424
CLII. Kniha pod podušku . . .	425
CLIII. Srdce na ruce a Slzy krokodilů	428
CLIV. Býti synem svých děl .	431
CLV. Hledejte ženu .	433
CLVI. Spořádaná žena .	435
CLVII. Občanská statečnost .	537
CLVIII. Není v životě vše růžové	443
CLIX. Krásná léta mládí	446
CLX. Staré dobré časy . . .	447
CLXI. Jest nějaký kůň i pro ožralce	449
CLXII. Chuť přichází s jídlem .	145
CLXIV. Nepůjčuje se leda bohatým	455
CLXV. Noc jest pro spaní . . .	457
CLXVI. Příležitost dělá zloděje	460
CLXVII. Není kouře bez ohně . . .	462
CLXVIII. Co se hodí mladým dívkám	463

	Str.
CLXIX. Ze dvou zel třeba voliti nejmenší	468
CLXX. Kritika jest lehká, avšak umění těžké	489
CLXXI. Jsem filosof nebo Rok čtyřicátý	471
CLXXII. Jednou není vždycky . . .	473
CLXXIII. Toho mi nebylo třeba . . .	474
CLXXIV. Co z dítek uděláte, to z nich máte	478
CLXXV. Třeba dobytí si jména	490
CLXXVI. Děláme, co můžeme .	482
CLXXVII. „On . . .“ . . .	485
CLXXVIII. Všichni lidé jsou bratři	487
CLXXIX. Všechno nebo nic . .	488
CLXXX. Co žena chce, Bůh chce . .	489
CLXXXI. Kdo platí dluhy své, obohacuje se	491
CLXXXII. Když čert sestárne, stane se pou- stevníkem . . .	494
CLXXXIII. Co jste dělal roku 1870 ?	497
EPILOG	503

STUDIUM vydalo :

František Bílek / **„KAPLIČKA SVĚTIC“**.
Obsahuje ve 2 sešitech 4 litografie, 3 světlo-
tisky a 3 reliefy dle galvana do papíru tla-
čené (»Máti všech živých, máti všech sva-
tých«, »Oko skryté jeho podoby«, »Utěšitelka«,
»Svatá Barbora«, »Prvá Šlépěji«, »Hlubánko
čistá«, »Maria, tebou dána nová krev srdci
člověka«, »Matko!«, »Ukřižovaná«, »Cestou
k svatyni«). Kromě toho 2 litografie na
obalu. Cena obou sešitů 6 K. Na skladě
dosud 50 exempl.

„ŽENATÝ KNĚZ“,

tento slavný román francouz-
ského **katolického** spisovatele

Barbeye d'Aurevillyho

v mistrném překladě právě
vydává

Moderní revue v Praze I-203.

STUDIUM

vydává své svazky ve volných lhůtách ve formátě menším a větším, jak toho kdy rozsáhlost textův a velikost vyobrazení vyžadují. *~~~~~*

STUDIUM

vědomo jsouc si toho, že práce svobodná jest nejpłodnější, ponechává úplnou volnost těm, kdož v něm pracují; netřeba připomínati, že jedině na autory spadá zodpovědnost za vše v něm uveřejňované; ti zůstávají trvalými pány plodův svých i po uveřejnění Studium.

STUDIUM

vydává tak, že jednotlivá čísla tvoří celky pro sebe, a prodává je za cenu, řídící se velikostí a obsahem svazku. Kdo nevrátí nechť kterékoliv číslo průběhem týdne, považuje se za majitele jeho, a nezaplatí-li průběhem dvou týdnův obnos na svazcích uváděný, za dlužníka.

STUDIUM

ze zaslaných děl tištěných ponechá si pouze ta, o nichž se usoudí, že jsou hodna zmínky a záznamu, a jež se skutečně ve Studiu uvedou. Ostatní vrací, nebo, budou-li zaslána „zdarma“, pálí. Výměnu časopisů vyjedná si v soukromí. *~~~~~*